શ્રીમંત સરકાર મહારાજા સાહેબ સયાજીરાવ
ગાયકવાડ સેનાખાસખેલ સમશેર
બાહાદુર એમના ઉદાર
આશ્રયથી.

प्राचीनकाव्यमाळा.

ग्रंथ ३५.

कविनेमविजयकृत

शीलवतीनो रास.

સંશોધન કરી ટીકા સહિત પ્રસિદ્ધ કરનાર
હરગોવિંદ દ્વારકાદાસ કાંટાવાળા
અને
નાથાશંકર પૂજાશંકર શાસ્ત્રી.
વડોદરા.

સંવત ૧૯૫૧. સન ૧૮૯૫
કીમત ૧-૪-૦.

Under the liberal patronage of
His Highness Maharaja
SAYAJI RAO GAEKWAR
Sena Khaskhel Samsher Bahadur
Baroda

PRACHIN KAVYA MALA,

or

Old Gujarati Poetical Series

Vol XXXV

POET NEMAVIJAYA'S

RASA OF SHILVATI

Published with annotations

By

Hargovind Dwárkádás Kántáwálá

and

Náthásharkar Pujáshankar Shástri

A D 1895

Price Re 1 4 0

પ્રસ્તાવના.

યથાર્થ રાજ્યધર્મ જાણનાર વિવેકી રાજ્યકર્તા પોતાની પ્રજાનું અનેક પ્રકારે કલ્યાણ કરવું, એજ ઇશ્વરકૃપાથી પોતાને પ્રાપ્ત થયેલા સર્વોપરિ પદનું સાર્થક થવું માને છે. તે કલ્યાણ કરવાના વિવિધ પ્રકાર છે. વસુંધરા (પૃથિવી)નો જે પ્રદેશ પોતાનો છે તેમાં અન્નફળાદિ ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ છે તેનો, તથા તેમાં ધારણ થયેલ વસુ (ખનિજ ધન રત્નાદિ)ને બહિર્ કઢાવી તેનો, પોતાની પ્રજાની સુખવૃદ્ધિને અર્થે, ઉપયોગ કરે છે; પ્રજાની સુખશાન્તિનો ભંગ ન થતાં તેનો વધારો થવા અનેક પ્રકારની યોજના કરે છે; નિર્મળ જળાશય, સુગમ માર્ગ, ઔષધાલય આદિથી શરીરની સુખાકારીનાં સાધન નિર્માણ કરે છે; તથા વિદ્યાલય, પુસ્તકાલય, ગ્રંથવૃદ્ધિ આદિ મનની સુખશાન્તિનાં સાધન આપે છે. ન્યાયથી, નીતિથી, પ્રીતિથી, સમભાવથી, ઉદારતાથી, પ્રજાને સ્વપ્રજા તુલ્ય ગણી પિતાવત્ સર્વનું પાલન તથા હિત કરવું એજ ધર્મ તથા સ્વાર્થ માની અન્વર્થ જે રાજા પ્રજાનું રંજન કરવા પ્રવર્તે છે, તેની પ્રજા સુખી થાય છે, તથા તેના મનોરથ સફળ થઇ, તે અક્ષય કીર્તિને પામે છે. એ આદિ અનુભવસિદ્ધ થયેલા પ્રામાણિક સિદ્ધાન્તો છે.

શ્રીવડોદરા રાજ્યના વિદ્વાન્, શક્તિમાન્ અને પરમ પવિત્ર મહારાજાધિરાજ શ્રીમન્ત સયાજીરાવ ગાયકવાડ સેનાખાસખેલ સમશેર બાહાદુર એમના પૂર્વોક્ત ઉદાર વિચારો અને સિદ્ધાન્તો પર બહુ ભાવ, તથા તેવા ઉત્તમ વિચારો ને આચારમાં . આણી પ્રજાનું કલ્યાણ કરવાનો તેમનો મહાન્ પ્રયત્ન, એ સાંપ્રતકાળમાં સર્વ સ્થળે પ્રશંસનીય ગણાતાં દૃષ્ટાંતરૂપ થઇ પડ્યાં છે.

શ્રીમંત મહારાજાધિરાજના એ ઉદાર ભાવથી ઉત્તેજાઇ તા. ૮ મે સન ૧૮૮૯ ની એક સ્મરણી તેઓ નામદારની સેવામાં રજુ કરવામાં આવી હતી. તેનો આશય એ હતો કે વડોદરા રાજ્યમાં થઇ ગયેલા ગૂર્જર કવિઓના અપ્રસિદ્ધ ગ્રંથો પ્રસિદ્ધિમાં આવે તેવી યોજના રાજ્યઆશ્રયથી થાય તો સારૂં.

કવિતા સ્વત. ઈશ્વરની એક વસ્તુ છે ઇશ્વરે કવિઓનેજ પોતાના
નિષ્યદાદી કર્યા છે, અને કવિતાને જેમ આપણે અધિક અનુભવીએ છી
તેમ આપણે સ્નેહમા અને શક્તિમા ઈશ્વર પેઠે થઇએ છીએ.

કવિ વિષે વર્ડ્ઝવર્થ કહે છે કે —

Blessings be with them, and eteinal praise,
Who give us noblei loves, and nobler cues,
The Poets, who on earth have made us heiis,
Of tiuth and puie delight by heavenly lays

. WORDSWORTH

જેઓએ આપણને શ્રેષ્ઠતર પ્રેમ તથા શ્રેષ્ઠતર ઉત્કંઠા આપ્યા છે
કવિઓ ઉપર આશિર્વાદ તથા અનંત પ્રશંસા હો, જેમણે દિવ્ય કાવ્ય
આ જગત ઉપર આપણને સત્યના અને સ્વચ્છ આનંદના ઉત્તરાધિકાર
કર્યા છે

આપણા દેશમા તો કવિને રવિ સમ ગણી તેની બહુ પ્રકારે પ્રશ
કરવામા આવે છે તે પ્રસિદ્ધ છે

સ્વદેશમાના કોટ, રાજમહાલય, ધર્મશાળાઓ, દેવાલય, જળાશ
વિશ્રામસ્થાન આદિ કીર્તિસ્તંભ પૂર્વના રાજા કે ધર્માત્મા ગૃહસ્થો કરા
ગયા હોય છે, તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવો એ મહાપુણ્યનુ કાર્ય છે, એમ ધર્મશાસ્ત્ર
કહ્યું છે, અને સારા રાજાઓ તેમ કરાવે છે પણ ખરા અને તે
સર્વ પ્રજાના સુખભોગમા વૃદ્ધિ થઈ તેમનો આશિર્વાદ મેળવે છે.

કવિના દ્રવતા અન્ત કરણમા ઉત્પન્ન થઇ સહૃદયજનોના અંતકરણ
પ્રવેશી ત્યા વસી સુખાનંદ દેનાર કવિતા, તેનો જીર્ણોદ્ધાર પણ પ્રશંસનીય અ
પુણ્યપ્રદ છે બાળકથી વૃદ્ધ-રંકથી શ્રીમાન્ સુધી સર્વને દુ ખમાં વિશ્રામસ્થા
અને સુખને અધિક કરનાર કવિતા એ પણ સાધન છે એવા એક સુખ

સાધનનો જીર્ણોદ્ધાર પ્રજાના કલ્યાણસાર શ્રીમંત મહારાજાધિરાજ કરાવે છે એ તેમના પ્રજારંજન કરવાના ઉચ્ચ ભાવમાનું એક સુચિન્હ છે

વડોદરા રાજ્યમા થઇ ગયેલા કવિઓની અપ્રસિદ્ધ પ્રાચીન કવિતા સંભાળથી પ્રસિદ્ધિમા લાવવાના હેતુથી નીચે પ્રમાણે કમિટિ નિમવામા આવી છે

પ્રમુખ.

દિવાન બાહાદુર મણિભાઈ જશભાઈ.

મેમ્બરો.

રાવબાહાદુર અંબાલાલ સાકરલાલ એમ એ, એલ એલ બી
ખાનબાહાદુર જમસેદજી અરદેશર દલાલ એમ એ, એલ એલ બી
રાવસાહેબ પીતાંબરભાઈ જેઠાભાઇ
રાવસાહેબ હરગોવિંદદાસ દ્વારકાદાસ

દરેક ગ્રંથની બનતા સુધી અનેક પ્રતો મેળવી તેને શોધી અને ટીકા શબ્દાર્થ આપી વિશેષ ઉપયોગી કરવી વગેરે સર્વ કામ રાવસાહેબ હરગોવિંદદાસની સંભાળ નીચે શાસ્ત્રી નાથાશંકર પૂજાશંકર તથા કવિ છોટાલાલ નરભેરામ આદિ લાયક માણસોથી બનાવવામા આવ્યુ છે પુસ્તકો સબંધી સર્વ વ્યવસ્થા અને જવાબદારી આ કમિટિ તરફ છે કમિટિમાથી કોઇનુ ખાનગી હિત કે સ્વાર્થ આ સબંધમા નથી માત્ર લોકહિતાર્થે કામ જાણી કમિટિએ આ કામ માથે લીધુ છે

વડોદરા રાજ્યનિવાસી કવિઓની કવિતા ઉપરાંત ગુજરાતના બીજા પ્રસિદ્ધ કવિઓની અપ્રસિદ્ધ કવિતાનો ઘણો જથ્થો રાવસાહેબ હરગોવિંદદાસ તથા શાસ્ત્રી નથાશંકરની પ્રશંસનીય શોધથી એકઠો થએલો છે, અને વધારે જથ્થો એકઠો કરવા પ્રયત્ન કમિટિ તરફથી જારી રાખશે એમ ધારવામા આવે છે. આ અપ્રસિદ્ધ કવિતા પણ પ્રસિદ્ધિમા લાવવા યોજના તૈયાર થાય છે, અને તે ઉદ્યમ સફળ થવા ઈશ્વર પાસે પ્રાર્થના છે.

આશા છે કે આ પ્રાચીન ગૂર્જર કવિઓની સુંદર તથા બોધક કવિતાથી વાંચનારનું જ્ઞાન તથા સદ્‌ગુણ, રસજ્ઞતા, રૂચિ, રસિકતા, સહૃદયતાદિ ઉચ્ચ પ્રકારના થઈ વૃદ્ધિ પામશે, અને ગુર્જરવાસી અન્ય સમર્થ કવિઓની કવિતાની પણ તીવ્ર યાચના થઈ પ્રકટ થશે

આ પ્રાચીનકાવ્યમાળાને, કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને ગુજરાતના રાજ્યકર્તાઓ તરફથી તથા બીજા ઘણા સદ્‌ગૃહસ્થો તરફથી ઉદાર આશ્રય મળ્યો છે, તે માટે તેમનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનવામા આવે છે

વડોદરા, સંવત ૧૯૪૬ ના વૈશાખ સુદી ૧, તા ૨૦ એપ્રિલ સન ૧૮૯૦, રવિવાર,	મણિભાઈ જશભાઈ.

તા ક —

ઉપર જે રૂ ૧૨૦૦૦) બાર હજાર ની રકમ મંજુર થયાનુ દર્શાવ્યું છે, તે ઉપરાંત બીજી રૂ ૪૦૦૦) ચાર હજારની રકમ શ્રીમત સરકાર મહારાજાધિરાજ સયાજીરાવ ગાયકવાડ સેનાખાસખેલ સમશેર બાહાદુર એમના તરફથી બક્ષિસ મળતા આ પ્રાચીનકાવ્યમાળાનુ કામ ચાલુ રહી શક્યુ છે, એ જણાવતા મને ઘણી ખુશી ઉત્પન્ન થાય છે

વડોદરા, તા ૨૫ મી જુલાઈ સન ૧૮૯૪	મણિભાઈ જશભાઈ.

———

ग्रंथविवेचन.

ગૂજરાતી પ્રાચીનકાવ્યમાળામાં અત્યાર સુધીમાં જે જે કાવ્યો પ્રગટ થયાં છે, તેના કરતાં આ કંઇ જુદી તરેહનો ગ્રંથ છે અત્યાર સુધી પ્રગટ કરેલાં પુસ્તકોમાં જૈનનો ગ્રંથ એકે આવ્યો નથી.

જૈન કવિઓએ ગુજરાતી ભાષામાં પુષ્કળ ગ્રંથો લખેલા છે. ધર્મને કારણે કે ભાષા જૂની ગૂજરાતી હોવાને કારણે અન્ય ધર્મીઓમાં આવા ગ્રંથો પ્રસાર પામ્યા નથી, પરંતુ એ ગ્રંથો ઘણી રીતે ઉપયોગી હોવાથી આ વખત અમે શીલવતીનો રાસ પ્રાચીનકાવ્યમાળામાં દાખલ કર્યો છે.

આ ગ્રંથનું અવલોકન ત્રણ રૂપે કરવા ધારીએ છીએ. એટલે કેઃ— ૧ ભાષાના ગ્રંથરૂપે, ૨ કવિતાના ગ્રંથરૂપે, અને ૩ જું નીતિના અને કથાના ગ્રંથરૂપે. પણ તે પેહેલાં અમારે કહેવું જોઇએ કે એ ગ્રંથની બે પ્રતો લખેલી અમને મળી હતી. એક સંવત ૧૮૪૭ માં લખાયલી અને બીજી ઘણી જૂની માલમ પડતી હતી, પણ તેમાં તે લખાયાની સાલ જણાવેલી નથી.

બન્ને પ્રતો જો કે સારા અક્ષરથી લખાયલી તથા સંપૂર્ણ હતી તથાપિ કહીં કહીં અશુદ્ધતા તો તેમાં હતીજ. અને તેથી કોઇ કોઇ વાર એ જૂની ગૂજરાતી ભાષાના પાઠને શુદ્ધ કરતાં અમને ઘણી કડાકૂટ પડી હતી.

ગ્રંથ જેવો લખાયલો છે તેવો ને તેવોજ જો ઉતારવામાં આવે તો તેથી હાલના વાંચનારને તે ભાષા તરેહવાર લાગે તેથી અમે કેટલાક ચોકસ નિયમને અનુસરીને પ્રત ઉતારતાં બનતા સુધી ચાલુ ભાષા ને જોડણી વાપરી છે. જો કે તેમ કરતાં મૂળનો પાઠ ફરી ન જાય તે બદલ બનતી સાવધાની રાખી છે તથા કવચિત્ ફેરવવાની જરૂર પડી હશે તો તે અસલ પાઠ અમે તેજ પૃષ્ઠમાં નીચે બતાવવા ચૂક્યા નથી.

અમે કેટલો ને કેવો ફેરફાર કર્યો છે તે જણાવવાને માટે અસલ ગ્રંથમાંથી થોડાક ઉતારા આ નીચે આપીએ છીએ.

(મૂળ પ્રતમાંના પાઠ).

પૃષ્ઠ ૧ લું.

" અધ્યાપક આઠે પુહર, આપે આલસ છંડ;
ચોતિરૂપ જગદીસ જે, માલેં સમતા સંત. "

પૃષ્ઠ ૨ જું.

" સુખદાયક પરસરસતી, દાયક સમકિત વાન;
તત્વાતત્વ વિચારણા, આખ્યર આપેં ગ્યાંન.
કહેં કવિયણ સદગુરૂતણા, ચરણકમળ નમિ વાય;
સાનિધકારી સીવપૂરા, માંગી તાસ પસાય.
સીલ સમો સંસારમાં, સખર ન કોઇ થોક;
શીલવંત સતીઆંતણા, તે સૂંદર કથા સલોક."

પૃષ્ઠ ૨૯ મું.

" સુણ વ્યવહારી વાત કહૂં સાચી સહી,
વિરહ વ્યથા વિપરીત જાઈ તે કિમ સહી;
જે વસિયા મનમાંહી, વીસર્યા ન વિસરઇ,
કાલજાકેરી કોર કેંહા વિધ નેંસરઇ."

પૃષ્ઠ ૫૩ મું.

" આગઇ હૂતી તાહરી, પ્રીતડલીડડોલ;
અંતર એહવો કિમ હવો, ચિતહૂંતી દમડોળ.
કીજેં નહી કો કિણ થકી, પરમારથ જેં પ્રીત;
નારીડવચણ ઓરડી, તોહી ન છાંડે વિનીત.
કુંમર કહેં મેં આ ભવિં, છાંડ્યો ઇણથી નેહ;
જેહથી મન માંને નહી, તેહને દીજે છેહ.
*   *   *
ઉદાસી અતિહેં થયો, જાવા સહી પરદેશ.
સાંજસમેં સહી માતને, ભુવનેં કીધો પ્રવેશ."

(અમે સુધારેલા પાઠ)

પૃષ્ઠ ૧ લું.

" અધ્યાપક આઠે પ્રહર, આપે આળશ છંડ,
જ્યોતિરૂપ જગદિશ જે, માંલે સમતા સંત.

પૃષ્ઠ ૨ જું.

" સુખદાયક વર સરસ્વતી, દાયક સમકિતવાન,
તત્વાતત્વવિચારણા, અક્ષર આપે જ્ઞાન
કહે કવિજન સદ્‌ગુરૂતણા, ચરણકમળ નમીં વાય;
સાન્નિધ્યકારી શિવ પૂરા, માગી તાસ પસાય.
શીલ સમો સંસારમા, શિણગ ન કોઈ થોક;
શીલવંત સતિયોતણા, (તે) સુંદર કથા શલોક "

પૃષ્ઠ ૨૯ મું.

" સુણ વ્યવહારી વાત, કહુ સારી સહી,
વિરહવ્યથા વિપરીત, જાય તે ક્યમ સહી,
જે વશિયા મનમાહિ, વીસર્યા ન વીસરે;
કાળજાકેરી કોર, કયી વિધ નીસરે ? "

પૃષ્ઠ ૫૩ મું.

" આગે હૂતી તાહરી, પ્રીતડલી [જ] અડોલ,
અંતર એવો કયમ હવો, ચિત્તશુ તે ડમડોલ.
કીજે નહિ કો કોઇથી, પરમારથ જે પ્રીત,
નારી અવગુણ ઓરડી, તોય ન તજે વિનીત.
કુંવર કહે મેં આ ભવે, છાડચો એથી નેહ;
જેથી મન માને નહીં, તેને દીજે છેહ

* * *

ઉદાસી અતિશય થયો, જાવા સહી પરદેશ,
સાંજ સમે સહી માતને, ભુવને કીધ પ્રવેશ. "

આ ઉપરથી જોવામાં આવશે કે ગ્રંથની ભાષામાં જે કેટલીક જગોએ અનુસ્વાર ઇકાર હકાર વગેરે વપરાયા છે તેને કાઢી અમે ચાલુ ભાષાને મળતી ભાષા કરવાના સેહેજસાજ યત્ન કર્યા સિવાય મૂળ ગ્રંથનું સ્વરૂપ ન ફરી જાય તે માટે કાળજી રાખી છે

આ ગ્રંથની ટીકા લખતી વખતે એની ભાષાની કઠિનતા અમને માલમ પડી છે તથાપિ એમાંના અર્થ બનતા સુધી સ્પષ્ટ કરવાને જોઇતા ઉપકરણ મેળવવામાં તથા તે તે વિષયને જાણનાર જૈન પંડિતોને પૂછવામાં અમે કસર રાખી નથી અને એમજ કરવું ઘટે આ ગ્રંથ તૈયાર કર્યા પછી પણ બહાર પાડતા પેહેલા ઘણી મુદત વીતી ગઇ છે આ ગ્રંથની ટીકાના કેટલાક ખુલાસા કરવામાં રા રા મગનલાલ ચુનીલાલ વૈદ્ય તરફથી ઘણી કીમતી મદદ મળી છે

આ ગ્રંથની ભાષા જો કે છે તો ગૂજરાતી તથાપિ તેમાં અપભ્રંશ ભાષાના તથા માગધી મારવાડી, શૂરસેની વગેરે ભાષાના શબ્દો અને પ્રયોગ બહુ જોવામાં આવે છે જે ભાષા ગ્રંથમાં વાપરી છે તેજ ભાષામાં બીજા પણ રાસા લખેલા માલમ પડે છે તે ઉપરથી એમ લાગે છે કે જૈન કવિઓને અપભ્રંશ તથા માગધી વગેરે ભાષાઓનો ઘણો સંબંધ હોવાથી તેમની નિત્યની ભાષાજ એવી થઇ ગઇ હશે, કેમકે ઘણા જૈન ગ્રંથો સંસ્કૃત તથા માગધી વગેરેમાં છે આ ગ્રંથમાં બહુધા નાન્યતર જાતિના પ્રયોગ જોવામાં આવતા નથી પણ તેને ઠામે પુરજાતિના પ્રયોગ કરેલા હોય છે જેમ,—

" શીલ મંત્ર સારે સાર મહી,
ભાખ્યો શ્રી કિરતાર હો, ભાવે ભવિ સુણો "

(પૃષ્ઠ ૩ જુ)

" ચંદ્રગુપ્તે એમ પ્રયાણ કીધો ભલો,
સેના તણો નહિ પાર, ઉદાર તે નિર્મળો "

(પૃષ્ઠ ૩૨ મુ)

આવા પ્રયોગ હિંદી ભાષામાંથી આવ્યા હશે એમ લાગે છે આ ગ્રંથમાં જે છઠ્ઠી વિભક્તિના પ્રત્યયને ઠામે કોઇ કોઇ જગોએ ચા ચા વગેરે વાપર્યા છે, તે હું ધારું છું કે હિંદી ભાષાના કો કા વગેરેનો અપભ્રંશ લાગે છે જેમ,—

" પુરૂષોત્તમ ગુણવંત સલૂણો,
આતમચો આધાર (૨)."

(પૃષ્ઠ ૯૫ મું)

ઇચ્છા જે હોય તમતણી રે પિયુ જી,
તે હિયે **અમચો** તાત, પિયુ દિલ વશી રહો.

(પૃષ્ઠ ૧૦૦ મું)

આ ગ્રંથમાં કેટલાક શબ્દો એવા જોવામાં આવેછે કે જે હાલમાં ગુજરાતી ભાષામાં વપરાતા નથી. જેવા કે, ઇજ્ય, ઉમાહો, વિટલ, પરઘલ, ઇણુહુ, જંપે, વિખાસ, આખ્યિયું, અછે, ગુહિર, પ્રતાલી, પટ્ટકેરા, ઇત્યાદિ.

એકંદર જોતાં આ ગ્રંથમાં ગૂજરાતી ભાષાના અભ્યાસીઓને સારો ખોરાક મળે એમ છે. ગૂજરાતી અને સંસ્કૃતનાં મધ્યવર્તી શબ્દનાં રૂપ એમાંથી પુષ્કળ મળે એમ છે. તથા શબ્દોના અપભ્રંશ કેવી રીતે તથા કેવા નિયમથી થાયછે તે પણ એમાંથી જણાયછે.

નેમવિજય નામે જૈન પંડિતે આ રાસો રચેલો છે. રાસાનો સામાન્ય અર્થ કાહાણી થાયછે, તે ઉપરથી આવા કથાગ્રંથોને રાસો કહેવાનો પરિચય પડ્યો હશે. રાસામાં કહેલી કથાઓ કવિકલ્પિત હશે કે મૂળમાં કાંઇ સત્યતા હોઇને તેમાં કવિની કલ્પનાએ વધારો કર્યો હશે, એવિષે અહીં વિવેચન કરતા નથી, કેમકે તે વાત તો ગ્રંથના સ્વરૂપ ઉપરથીજ સ્પષ્ટ જણાઇ આવે એમ છે. તથાપિ આ કથાઓ ઘણી રસભરિત અને મનોરંજક હોય છે, એમાં તો સંશય નથી. અમારા જોવામાં જે જે રાસા આવ્યાછે, તે સઘળામાં એક વાત અમે સામાન્ય રીતે જોઇછે કે, તે બધામાં અદ્ભુત વાર્તા સર્વોપરિ હોયછે. શ્રોતાના મનને ચમત્કાર ઉત્પન્ન કરવા માટે કવિઓએ તે તે કાળમાં લોકશ્રદ્ધાને અનુસરીને એવાં અદ્ભુત કથન તેમાં દાખલ કર્યાં હશે એમ સમજાય છે. મંત્રસિદ્ધિ, સુવર્ણસિદ્ધિ, રત્નાદિકના ચમત્કારિક ગુણો, ભૂતપ્રેતાદિકની અદ્ભુત ક્રિયાઓ, આકાશગમન, વૃક્ષાદિકનું એક ઠામેથી બીજે ઠામે ઉડી જવું, ઇત્યાદિક અનેક કથાઓ એવા રાસામાં વર્ણેલી હોયછે.

ધર્મને અને સુનીતિને કેવો ગાઢો સંબંધ છે, તે જૈન કવિઓના લખેલા રાસાઓ ઉપરથી સ્પષ્ટ માલમ પડી આવેછે. શીલવતીના રાસમાં સતીના

શીલનું કેવું માહાત્મ્ય છે, તે મુખ્યત્વે કરીને ઠામ ઠામ પ્રતિપાદન કરેલું છે; આખા ગ્રંથમાં એનોજ અભ્યાસ છે. જૈન ધર્મનું આચરણ શ્રેષ્ઠ છે એવું પણ જો કે ગ્રંથકાર વર્ણવે છે, તથાપિ ધર્માચરણનાં મુખ્ય અંગ જે શીલ, સંયમ, વગેરે છે, તેનુંજ પોષણ કરવા તરફ કથાનું વલણ છે. શીલનું વર્ણન આ ગ્રંથમાં બહુ ઉત્તમ રીતે કરેલું છે. મંગળાચરણ કરતાં પણ કવિ લખેછે કે—

" શીલસમો સંસારમાં, શિખર ન કોઇ થોક;
શીલવંત સતિયોતણા, સુંદર કથા શલોક.

એ પછી પેહેલી ઢાળ શરૂ કરતાં પણ શીલનો મહિમા વખાણીને પછી કથા શરૂ કરી છે.

વાર્તા શરૂ કરતાં કવિ કહેછે કે અંગ દેશમાં ચંપાપુરી નગરીમાં સિંહસેન રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પુત્ર નહોતો. તેથી તેણે કુળદેવીની આરાધના કરી. કુળદેવીએ એક પુત્રી આપી, તેનું નામ શીલવતી પાડયું. આ શીલવતી ગ્રંથની નાયિકા છે માટે કવિએ પણ તેને અત્યંત રૂપવતી, ગુણવતી, વિદ્યાવતી, અને ધર્મવતી વર્ણવી છે.

શીલવતી મોટી થઇ તેમ તેમ એનું રૂપ ખીલતું ગયું. તેને યોગ્ય કોઇ વર ન મળવાથી તેના પિતાના મનમાં ચિંતા ઉત્પન્ન થઇ એવામાં કોઇ જોશી આવ્યો તેને પૂછવાથી માલમ પડ્યું કે એને સારા કુળનો સ્વામી તો મળશે પણ તેની સાથે એને બાર વરસનો વિયોગ થશે.

એવામાં કોઇ તિલંગ દેશની તિલકાપુરી નામે નગરીમાંથી વેપારી ચંપા નગરીમાં આવ્યા, તેઓ રાજાને મળવા ગયા રાજાએ દેશની હકીકત પૂછતાં તેમણે કહ્યું કે અમારે ત્યાં સિંહરથ રાજા રાજ્ય કરેછે. તેને ચંદ્રગુપ્ત કરીને એક પુત્ર છે. તે ઘણો બુદ્ધિમાન, રૂપાળો, વિદ્વાન, ચતુર, અને સુલક્ષણો છે. 'રાજા આ સાંભળીને પ્રસન્ન થયા અને પોતાના મંત્રીઓને તેમની સાથે તિલકાપુરીમાં વિવાહ કરવા મોકલ્યા

" રૂપ દેખીને થિર થંભિયા, શશિ રવિ દોય ગગન્ન;
કામીજન મદ મારવા, જાણે કાળ પ્રમન્ન. મુજરો૦
કૂર્મપરે તે ઉન્નતા, તાસ ચરણ છે દોય;
હંસ દ્વિપદ હરાવિયો, વસિયો સરોવર જોય. મુજરો૦
ચરણે ઝાંઝરી ઘૂઘરી, રણઝણ વાજતી જોર;
ત્રણ લોકે તેણે પાડ્યો, અંગ અનંગ બકોર. મુજરો૦

* * *

જેણે કટિલીધે કેસરી, વસિયો વનમા જાય,
કટિ હરી લીધી હરિતણી, કામી મન લલચાય મુજરો૦

* * *

નાસા કીરની ચાચડી, અધર તે જાણે પ્રવાળ,
રવિ શશિ માનું એ દો ખડા, કપોલ જામ રસાળ. મુજરો૦
આપ્યો અબુજ પાખડી, કુતા કામીને એહ,
જાલિમ મનમથકેરડી, મૃગનયની ગુણ ગેહ મુજરો૦
મૃગ પણ હારીને વન ગયા, લાજ્યા લાજની રેખ.
પશુ આગે જશ ફેરવી, રાખે જેને દ્વેષ મુજરો૦
અષ્ટમી શશિ સમ ભાળની તેની કેવી રે હોડ,
ઇંદુ હારીને નભે ગયો, આણી અંગમા ખોડ મુજરો૦

ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ

શીલવતીના વખાણ સાભળીને ચંદ્રગુપ્તને તેની સાથે પરણવાની ઇચ્છા થઇ લગ્ન નકી થયા ને વેપારીઓ તથા મંત્રીઓ સાથે રાજાએ ચંદ્રગુપ્તને પરણવા મોકલ્યો ચંપપુરી પહોચ્યા પછી ચંદ્રગુપ્તને વિચાર થયો કે પરણવા પેહલા શીલવતી જોવામા આવે તો ઠીક એવા વિચારથી તેણે બાગનો વેષ લીધો અને પોતાના એક મિત્રને સાથે લઇને માનગુને ઘેર જઇ મુકામ કર્યો માલણને સોના મોહોર આપી તેથી શીલવતી જે બાગમા આવતી હતી તે બાગમા તેમને લેઇ ગઈ અને સંતાઇને જોવાનું કહ્યુ. તેઓ સંતાયા હતા તેવામાં સખીઓ સહિત શીલવતી ત્યાં આવી પહોચી તેઓમા જે વાત ચાલતી હતી

જેણે કટિ લીધે કેસરી, વસિયો વનમાં જાય;
કટિ હરી લીધી હરિતણી, કામી મન લલચાય. મુજરો૦ ૯
મત્સ્યોદર કૃશ જેહનું, જાણે સરોવર માન;
મહિતળમાં જે માનવી, દેખી તજ્યાં ગુમાન. મુજરો૦ ૧૦
પંચ એ ટાળીને દો કર્યા, ગિરિવર એહીજ ગેર;
દો ઘૂસે કંચન કુંભ જ્યમ, કામી કીધલા જેર. મુજરો૦ ૧૧
દીર્ઘ પૃથુલ જે પાધરી, મારણકેરડે માટ;
પૃષ્ટ કુચ કામી જેવમું, ગંરવી કરી ગ્રહી ઘાટ. મુજરો૦ ૧૨
કોકિલ કંઠની ઉપમા, મધુરી બોલેજી વાણ;
મોહ્યા માનવી મહિતણા, કેટલાં કીજે વખાણ. મુજરો૦ ૧૩
કામી કાયર જે નરા, છીપવા જેપી તડાક;
નક વેસર મોતી ઇસાં, કીધાં ન્યાળી ભડાક. મુજરો૦ ૧૪
નાસા કિરની ચાંચડી, અધર તે જાણે પ્રવાળ;
રવિ શશિ માનું એ દો ખડા, કપોલ જાસ રસાળ. મુજરો૦ ૧૫
આંખ્યો અંબુજ પાંખડી, કુંતાં કામીને એહ;
જાલિમ મનમથકેરડી, મૃગનયની ગુણગેહ. મુજરો૦ ૧૬

---

૯ જેણે ઇ૦—જેણે કટિ હરી લીધી તેથી. લીધે—'લાધો' પ્ર. ૨. હરિ—સિંહ. ૧૦ મત્સ્યોદર—મત્સ્યના જેવું પેટ કૃશ—પાતળું. મહીતળમાં—'મહિયળમાં' એવો પાઠ છે. કીધલા—કીધા. ૧૨ પૃથુલ—વિશાળ. જેવમું—(?). ૧૪ છીપવા—જીતવા. જેપી—(?) તડાક—તળાવ. ઈસાં—એવાં.

૧૫ કપોળ—ગાલ જાસ—જેના. ૧૬ કુંતાં—(કુંત—ભાલો) ભાલા (?). એહ—"હોય" પ્ર. ૧-૨. જાલિમ—જુલમી (મન્મથ). અંબુજની પાંખડી જેવી એની આંખો તે જાણે કામીની પ્રત્યે જાલિમ મન્મથની કુંતા હોયની એવી તે ગુણના ઘરરૂપી મૃગનયની છે.

મૃગ પણ હારીને વન ગયા, લાજ્યા લાજની રેષ,
પશુ આગે જસ ફેરવી, રાખે જેને દ્વેષ — સુજરો૦ ૧૭
અષ્ટમી શશિ સમ ભાળની, તેની કેવી રે હોડ,
ઇંદુ હારીને નભે ગયો, આણી અંગમાં ખોડ — સુજરો૦ ૧૮
ચંદ્રમુખી એવા નામથી, દિન દિન હીણી કળાય,
તે દિનથી હીણો થયો, રાખી કળાને છપાય — સુજરો૦ ૧૯
ભાલભણી જે આઘો થયો, તે દિનથી સુણો હેવ,
નિશદિન ઓળગે નેહશુ, વેણી શેષને જે દેવ — સુજરો૦ ૨૦
સુરપતિ સરખો ગોફણો, રહિયો લુંબી ને ઝુંબ,
કામી નર કાયર થયા, નીચુ જોઈને સુંબ — સુજરો૦ ૨૧
રૂપે રંભા ને અપ્સરા, વળી ઇદ્રાણી હરાય,
સાચી એ જગમોહિની, સતિમાહે શિરરાય — સુજરો૦ ૨૨
ધર્મનુ રાજ વાસે વસે, ધર્મતણી રખવાળ,
લીલા લહેર લલનાતણી, વાધ્યો યોવનવ્યાળ — સુજરો૦ ૨૩

---

૧૭ રેપ—રેખા પશુ આગે—'પુશુઆગે' પ્ર ૧-૨ જેને દૂેપ—જેના દૂેપથી ૧૮ અષ્ટમીશશિ—(અર્ધચંદ્ર હોયછે માટે) ૧૯ છપાય—છુપાવીને

૨૦ ભાલભણી ઇ૦—ચંદ્રમુખીના મુખચંદ્રને જોઇને જે દિવસથી ચંદ્ર કળાહીન થવા લાગ્યો, તે દિનથી ભાળ તરફથી તે આઘો થયો—દૂર ગયો અને વેણીરૂપી જે શેષદેવ તેની ઓળગો કરવા લાગ્યો (માથાના ચોટલા ઉપર જે ચંદ્ર આકારનુ ઘરેણુ પેહેરવામા આવેછે તે વિષે આ ઉત્પ્રેક્ષા છે)

૨૧ ઝુંબ—ઝુમી સુંબ—શૂન્ય સરખો ૨૩ ધર્મનુ ઇ૦—તે ધર્મના રાજ્યમા વાસો કરીને રહેછે, અથવા તેના વાસમા ધર્મનુ રાજ વસેછે—તે ધર્મચારિણી છે યૌવનવ્યાલ—જુવાની રૂપી સર્પ "યૌવનચાળ" પ્ર ૧-૨'

વરનારી તસ આગળે, દાસી રેહ સમાન,
ગુણવંતી જગ ગોરડી, ઓરડી દનો જીહાણુ મુજરો૦ ૨૪
એવી એહુ સંસારમાં, લાભે નહિ કોઇ નાર,
નેમ કહે ભવિજન સાંભળો, ગુણનો પામે ન પાર મુજરો૦ ૨૫.

દુહા.

મહારાજા રાજાભણી, શીલવતી જસુ નામ;
બેટી પેટી ગુણભરી, પરમાણો નવધામ ૧
યુવતી યૌવન ગુણભરી, ભાજન પુણ્ય પવિત્ર,
ગુણવંતી તે ગોરડી, જેમાં કળા વિચિત્ર. ૨
સુવર્ણવાન સોહામણી, સોહે શારદરૂપ,
વિવાહે તે ભાવશું, ઊમાહો છે ભૂપ ૩
ત્રીજગ જોતાં એહવી, ન મળે એ(ણે)સંસાર,
મંત્રી આવ્યા તેહના, પાણિગ્રહણ કુમાર ૪
જો મન માને આપનો, તો કીજે એ કાજ,
પ્રેમ વધે જે કારણે, દો કુળ વાધે લાજ. ૫
વાધ્યો પ્રેમ કુમારને, સાંભળી તેનું નામ,
જોવાને ઉત્સુક થયો, નેહ વધ્યો ગુણગ્રામ ૬

---

૨૪ રેહ—રેખા જીહાણુ—જહાન (?) ૨૫ લાભે —ગળે ભવિજન—મુમુક્ષુ માણુસો

૧ રાજાભણી—રાજાને ત્યાં. જસ—જેનું નવધામ—(કામદેવના કે ગુણના) નવીન ધામરૂપ "પરમાનન્દધામ" પ્ર ૧-૨

૨ ભાજન—પાત્ર. ૩ સુવર્ણવાન—સુવર્ણ સમાન (વર્ણ) ૩ શારદ—સરસ્વતી વિવાહે—વિવાહને અર્થે ઉમાહો—ઉત્સાહયુક્ત થયો

૪ પાણિગ્રહણકુમાર—કુમારના પાણિગ્રહણ(વિવાહ)ને અર્થે ૫ જે— "જિણ ' ૬ ગુણગ્રામ—ગુણના સમુદાયથી ઉત્પન્ન થયેલો.

સુણ વ્યવહારી નૃપતણી, પુત્રીકેરૂં રૂપ;
કહો મુજ આગળ વર્ણવી, ન કહાયે તે ભૂપ ૭
ચિત ચમકયો હઇડે ઘણો, વિરહી થયો અત્યંત,
ભૂપ ભણી મંત્રી હવે, લગ્નતણો કરે તંત. ૮
ચૈતરની સિત પંચમી, લગ્નતણું મંડાણ,
શ્રીફળ દીધું રાયને, મંત્રી કીધ પ્રયાણ ૯

ઢાળ ૯ મી.

(નદી યમુનાકે તીર ઉડે દોય પંખિયા—એ દેશી).

સુણ વ્યવહારી વાત, કહું સાચી સહી;
વિરહ વ્યથા વિપરીત, જાય તે કયમ સહી,
જે વશિયા મન માહી, વીસર્યા ન વીસરે,
કાળજાકેરી કોર કયી વિધ નીસરે ૧
મન રહિયું ત્યહાં જાઇ, ભ્રમર જ્યમ કેતકી,
ગુણગ્રાહક જીઉ એહ, ઇહાંથી એ વકી,
વળગ્યા જે દળ આય કે, અળગા કયમ રહે?
આ મન વચન ને કાય કે, તેણે પૂંઠે ભમે ૨
જેણે એ મુજ પ્રાણ, હાથે સોપી દિયો,
સાભળતા તતખેવ, હારી દલ એ લિયો,

---

૭ રાજપુત્ર વ્યવહારિયાને પૂછે છે સુણ ઇ૦ ન કહાયે—તે ભૂપના આગળ મારાથી તને કહેવાય નહિ—પૂછાય નહિ કહાયે—"કહાઇ" ચિત ચમકયો—(વ્યવહારિયે રૂપ વર્ણવ્યું તે સાભળીને) ચિત્તમા ચમકયો ને હૈયામા વિરહી થયો, એમ અન્વય કરવો મંત્રી—(શીલવતીના પિતા તરફથી આવેલા) ૯ સિત–શુદ્ધ—શુદી. દીધું —" દીધો "

૧ નદી ઇ૦—પરગામ ૭ ઇના તાળમા ગવાય છે ૨ જીઉં—જેમ—પેઠે દળ—પડ—એ ભાગમાનો એક ભાગ. આય—આવીને. તેણે—તેની

દીઠા વિણુ દિલ માંહે, ઝૂરે દિન રાતડી,
ક્ષણુ ક્ષણુ સાભરે તેહ, ન જાય એકે ઘડી ૮
જાણે છોરૂ માત, વેદન વ્યાયાતણી,
વાંઝણી જાણે ન કોઇ, શિશુ પ્રસવ્યાતણી,
વરવો વિષય વિકાર કે, દૃષ્ટ લાગે જીકા,
જાણે નિજ દિલ દાહ, લખે કેવલી તિકા ૯
પાપી એહજ પ્રાણુ, કેમ નવ નીસરે,
રામા રહી જે દૂર કે, અતિ નવી સરસરે,
દૈવ દિયે જો પ ખ, અ ખ પલકે મળુ,
રાચુ માચુ તેહ, ત્યહાથી ન નીકળુ ૧૦
કુ વર તમે ભાગ્યવાન, થાઓ થમ આકળા,
લીધુ લગન સમીપ, તે વરજો નિર્મળા,
એટલે સિ હરથ તેહ કે, સેનાને સજ કરી,
સાથે લઇ પરિવાર, કુ વરને અનુસરી ૧૧
ગજરથ ઘોડા ઘાટ, જે વાટે વહે ઘણા,
ભલભલા સુભટ સુજાણુ, સાથે લઇ આપણા,

---

૯ જાણે ઇ૦—છોરૂની માત હોય તે વ્યાયાતણી (પ્રસ પાની) વેદન (વેદના) જાણે ૮ એકે—" એકા"

૯ વરવો—(વિરૂપ) દૃષ્ટ ઇ૦—જિમ (જેને) તે વિકારની દૃષ્ટિ લાગેછે તેનુ પોતાનુ દિલ એ દૃષ્ટિનો દાહ જાણે છે કે તિકા (તેને) કેવળી કે વળજ્ઞાની ભગવાન) જાણે છે દષ્ટ— 'ધૃષ્ટ "૧૦ નવી સનસરે—ન નીકળે (સ—સરવુ) અ ખ— આંખ માચુ—'રાચુ નો અનુવા

૧૧ તેહ કે— 'તે કહે' પ્ર—૧

કિશોર પદ પડતાળ, ધરા પણ ધડહડે,
ગાજે ઉદધિ જેમ, ગિરિ તેમ આથડે ૧૨
નાલીતણા ધડડાટ કે, ગગન ગાજે ઇસા,
ચણણણ ચણણણ તાર તે, ચણણે ત્યહા તિસા,
ગાજે ગભીર નિ સાણ કે, દુ દુભિ દશ દિશે,
કાયર કંપે પ્રાણ, શૂર મન ઉલ્લસે ૧૩
ચંદ્રગુપ્તે એમ, પ્રયાણ કીધો ભલો,
સેનાતણો નહિ પાર ઉદાર તે નિર્મળો,
આવે કેઇ અન્ય, ભૂપતિ લેઇ ભેટણા,
કુંવર કરે અંગીકાર, સેવકજન તેતણા ૧૪
આવ્યો અરધે પંથ, કુંવર આશા ફળી,
સાથે લીધા તેહ, વ્યાપારી મન રળી,
નેમવિજય કહે એમ, આગે બહુ વારતા,
સાંભળતા ખુશાલ, શ્રોતા દિલ ઠારતા ૧૫

દુહા

એક દિન સરવર તીરથે, સેના લે વિશ્રામ,
વારૂ દેખી વાટિકા, કુંવર કહે તવ આમ ૧
વ્યવહારી તે તેડીને, બેસાડ્યા શુભ ઠાણ,
તમે મિત્ર તમે બંધવા, કહિયે કરો પ્રમાણ ૨

---

૧૨ ભલભસા—" ભનાભલા " કિશોર—તરૂણ ઘોડો—વછેરો ૧૩ નાની—બદુક કે તોપ—તાર—વાઘના—ગભીર "ગુહીર" ઘોગ અવાજ વાળા નિસાણ—નગારૂ દુંદુભિ—ડંકો ૧૪ કેઇ—કંઇ અન્ય—"આણી" પ્ર—૧ આણુ પ્ર—૨ ૧૫ રળી—"રળી ' ૧૫ ખુશાલ—"ખુસિયાલ પ્ર ૨ ૧ વારૂ—સુંદર ૨ ઠાણુ—સ્થાન

કોઈક પુણ્યના યોગથી, જો તે દેખુ નેણ,
સફળ કરૂ મ સારડો, સુખિયા થઈએ સેણ ૩
વ્યવહારી કહે રાજવી, ધરો ભાટનો વેષ,
કેડ કટાગી પામની, કરી પોટલીઓ પ્રેમ ૪
તે નિસુણીને હરખિયો, ચંદ્રગુપ્ત તે વાર,
મંત્રી ત્યહા બોલાવીને, ભાખ્યો ઇસ્યો વિચાર ૫
મત કોઇ કેને કહો, ગોપી રાખજો વાત,
અમો જાશું સહી આગળે, કામ અછે સુવિખ્યાત ૬
મેળો હોશે તે(ણે) પુરે, તમ અમ નિશ્ચય એમ,
વ્યવહારીને રાજવી, સાથે વહિયા પ્રેમ ૭

ઢાલ ૧૦ મી.

(સુણ બેહેની પિઉડો પરદેશી—એ દેશી)

અશ્વ અમૂલકે કુંવર વહે, બે સાથે તે વણિકને લેવે રે
તીને તાજા પંથને જોવે, જોજો અચરજ હોવે રે ૧
સાભળો બંધવ વાત સનેહી, એની પ્રીતિ હશે કેહી રે,
વેહેલો જઇને વદન વિલોકું, દુર્લભ મુજને નેહી રે સા૦ ૨
કાપ્યો પંથ બહુ પહોચ્યા વેહેલા, જાણે હુતા પેહેલા રે,
માળીને ઘરે દીધલા ડેરા, જાણી ગૃહ ભલેરા રે સા૦ ૩

ભાટ જાણીને ભક્તિ કરે એ, દીનાર ઢુવર લઈ દેવે રે,
ટેન્ને કુમાને માળી લેવે, કામ થકી વશ હોવે રે   સાં૦ ૪
કુણ પુર ચાળીને બોલે એમ, નામ કહો ધરી પ્રેમ રે,
ભૂપતિ કુણ છે ઓ પુરે પ્રેમ, નંદન નંદની તેમ રે   સા૦ ૫
કહી સુણાવી વાત વખાણી, નિયલવતી તન જાણી રે,
પામી યૌવન પ્રેમ પ્રતાપી, નદિયા સુર ગરુ ભાણી રે   સા૦ ૬
ચંદ્રગુપ્તનુ વિલોવા મેલ્યો, રમતી રમતુ એ ખેલ્યો રે,
સારખા મરખી લોડી પ્રભુ એ પોઢ ભાળી અવલોક્યો રે   સા૦ ૭
કીધા ગાગા દિન દિન કુંવરી, સાથે બહુ પરિવાર રે,
ખેલે અશોકવાડી તે ખાતે, રમતી બાગકુમાર રે   સા૦ ૮
નાભણી કુંવરને ઉજ્જ્વળ વાધ્યો, મનમથ બાણે નાખ્યો રે,
સુદર પેટેથી ભૂપણ નામ, નાનીનામો પદ લીધો રે.   સા૦ ૯
વાડી માહી ઉજાગર કીધા, મનમથ રેગ દીધા રે,

એક કહે બાઈ એ વર રૂડો, જાણે અમૃત કૂપડો રે,
બાન્યવન તું એવો પામીશ, સોભાગી વર સુખડો રે   સા૦ ૧૩
એક કહે વર બુધિ બચેન, દીસે મે જ ગહેગ રે,
એક કહે શું બેહેન પોમાઇ, મુક્યો લપર પટકેગ રે   સા૦ ૧૪
એક કહે મે ગાબડ્યો ઉત્તમ, નિરૂપમ ઉપના હેળી રે ?
વાદ બાધે વામાંગના એવો, ધન્ય દેખે જન દેળી રે   સા૦ ૧૫
કોઈ વખાણે કુવખાણે કોઈ, આપણા સુખને ગરજે રે,
ઘેર વગાડ્યું એહ સાગરે, કુંવર દશનને કરજે રે   સા૦ ૧૬

દુહા.

શીલવતી બોલે નહિ, રાખીયો કન્તા કેનિ,
એક એક ને ઓધવે, બોલે મનશુ મેતી   ૧
માહોમાહ ખુશાલ તે, હોવે બાળા ગોય,
પરણી ગીડી વાતડી, કરના બહુ સુખ હોય   ૨
(યત) બુદ્ધિભોજન ને પર ઘર, પન્નાગી પરવાન,
નવા સ્નેહ ન્હાવવી, નીક પર નિંદા આશ   ૩
એક કહે દૂરે વને, મળશે કરી પેર તેહ,
નો કોણે હોય વાટડી, છાટી હેલો ઘે   ૪

એક કહે નન બોલીએ, દૂરે સુમ ગી જેહ,
જે આવી હઇડે વશ્યા, નવલો ધરિયે નેહ. ૫
નેહ વિના મ ગે રહે, નેહ વિદેશી જાણુ,
મનમા આવી જે મળ્યા, સોપે તન મન પ્રાણ ૬
ગહિએ ! ગીલવતી કહે, એવો મ કરો રોષ,
જે લખિયો આ ભાગમા, પામી ન દીજે દોષ ૭

ઢાળ ૧૧ મી.

(નીદડલી વેરણ હૂઇ રહી—એ દેશી)

વાતલડીએ વેર વધારિયુ,
મનમાહી હો, વાધ્યો બહુ દ્વેષ કે,
તાતા લોચન તવ કર્યા,
હુઆ વિષ ભર્યા હો, હુઆ ગાતની રેષ કે વાત૦ ૧
એક વાતે સુખ ઉપજે,
એક વાતથી હો, હોવે ઉતપાત કે,
અગ ઠરે એક વાતથી,
એક વાતથી હો, પાતિકઘણુધાત કે વાત૦ ૨
જોજો પ્રીત ને મનતણી,
દીઠા માગે હો, જીધો તન નાગ કે,
નાઠો નયનવી નેહલો,
હનો પહેલો હો, પોતે સુલિતાન કે વાત૦ ૩
નિર્મળો નીર ખૂટે વળી,

મ્યાન કરો તમે માનશું,
બળ રાખો હો, પ્રભુ એવું પાય કે;
પરધરતી પર રાજવી,
કેમ કીજે હો, એવી જે બલાય કે. વાત૦ ૯
એવે ગજ પરે ગડગડયા,
ઢોલ ઝાગી હો, ગરવા નિસાણુ કે;
ધરા પણ ધડહડે ધડક શું,
સેના આવી હો, એવે સહી નાણુ કે. વાત૦ ૧૦
કર ગ્રહી તેહ કુમારશુ,
લેઇ ચાલ્યા હો, સેનાતણે સંગ કે,
ક્રોધે અનલ દવ પૂરિયો,
ચિત્ત ભરિયો હો, ભૂપજતણે અંગ કે. વાત૦ ૧૧
પાછો વળવા પ્રેમશુ,
ભાવ જાણિયો હો, વાણિજ વિચાર કે,
સુવચનશુ સમજાવિયો,
નવ કીજે હો, એવો નિરધાર કે. વાત૦ ૧૨
ના કહે નૃપ અંગજ તદા,
પાણિગ્રહણનો હો, મેં લીધો નેમ કે;
મંત્રી સાજન આવિયા,
મળી ભાખે હો, મહુએ મળી એમ કે. વાત૦ ૧૩

---

૯ મ્યાન કરો—(તરવારને) " માન કરો " પ્ર ૧-૨. ૧૦ ઝાગી—એક પ્રકારનું વાદ્ય.

૧૧ ક્રોધ ઈ૦—જેમ દવ (દાવ—વન) અનલ (અગ્નિથી) પૂર્યો હોય તેમ તે ક્રોધે ભરાણો ભરિયો—(ક્રોધ) " ભરિયો " ભૂપજ—ભૂપપુત્ર—ચંદ્રગ્રમ ૧૨ વાણિજ—વાણિયા—વેપારી.

વાત૦ ૧૪

વાત૦ ૧૫

વાત૦ ૧૬

વાત૦ ૧૭

દુહા

કુંવર કહે સુણજો તમે, એવું પરમ વચન,
એ નારી પરણું નહિ જ્યાં લગી કુશળ તન ૧
જે વાતે દુઃખ ઉપજે, લોક કરે ત્યમ હાસ,
કીજે કામ ન એ કદા, કરતાં હોય વિનાશ ૨
સિંહરથ રાજાતણું, કુલ લાજે સહિ એમ,
આવ્યા શું તમે જાણીને, એમ કરો પ્રભુ કેમ³ ૩
તું નવ મળિયો તેહને, કયાંથી જાગ્યું વેર,
પરણ્યા પછી જેમ પૂરવે, તે કરજો તમે પેર ૪
બહુલા બોલ બોલાવિને, મન આણ્યું તસ ઠામ,
નહીં વરો કેમ કુંવરીને, લાજતણું એ કામ ૫

ઢાળ ૧૨ મી

(શિયાળો ભલે આવિયો—એ દેશી)

મન તૂટયાં માનવીતણાં,
કુણ સાંધે હો, સખી સાંધણહાર કે,
કેણે તે કાંઇ ચાલે નહિ,
મત આણો હો, જે ડાહ્યા નોનાર હુઆ૦ ૧
હુઆ હરખ વધામણાં,
સોહામણી હો, તેના ઉછરંગ કે,
સાજન સહુ સુખ પામિયા,
માંહોમાંહે હો, સંતોષ અભંગ હુઆ૦ ૨

---

૧ પરમ—"પ્રેમ" ૩ એમ કરો ઇ૦—(કુંવરની સાથે આવેલા મંત્રી આદિકના વચન) ૪ પૂરવે—પાનવે (?)
૧ કાંઇ—"કોઇ" ૨ હુઆ—"હુઆહે" ૪ ૧ની ઉછરંગ—ઉત્સવ

શીલવતીને સખી કહે,
તુજ પ્રીતમ હે, રીસાણો જોર કે,
પાણિગ્રહણ માને નહિ,
થઈ બેઠો હે, ચિતડુ કરી ઓર હુઆં૦ ૩
અણુદીઠા કેમ ઉપન્યું,
પૂરવટ્યુ હે, ભવિ ભાવિત વેર કે,
લેહેર હુઇ કૃત કર્મની,
નિજ મર્મની હે, નિસુણો હવે પેર. હુઆ૦ ૪
પ્રીતમ જે નવ પેખિયો,
નવ નિરખી હે, જેહો નિજ નાર કે;
દુહવણ પામે ઇલાપતિ,
હઠ આણ્યો હે, તાણ્યો એ કિરતાર હુઆં૦ ૫
તો હું કેમ જઇ વીનવું,
કેમ રાખું હે, પિઉડાને થોભાય કે;
નજરે આવે જો નાહલો,
વાહલા ભણી હે, હું લોભે લોભાય. હુઆં૦ ૬
વાહલા વસે જે વેગળા,
તમ અતિ ભલા હે, કેમ બોલ કહાય કે;
જો મુજને પિઉ છોડશે,
મુજ રહેશે હે, ક્યહા એ મન જાય. હુઆં૦ ૭

બીજી કહે બેહેની સુણો,
તુજ વળિયો હે, સખિ દિવસ એ આજ કે;
હા વાળી તુજ વલ્લભે,
સહિ થાશે હે, મનવાંચ્છિત કાજ. હુઆં૦ ૮

તારે પિતાએ મનાવિયો,
શુભ વચને હે, નયને ધરી નેહ કે;
શીલવતી હરખી ઘણું,
તવ આપણે હે, સુખ પામી દેહ. હુઆં૦ ૯

લીધું લગન સોહામણું,
વળી બાંધી હે, ચોરી ચિત્ત ચૂંપ કે;
ખુંપ ધર્યો વર શીશમાં,
હાથેવાળો હે, કીધો ત્યહાં ભૂપ. હુઆં૦ ૧૦

હયવર ગજવર આપિયા,
પંચ પંચ ને હે, સખિ સહસ સમાન કે;
શત પંચ પંચ આખ્યા ભણી,
રથ શકટી હે, સુંદર ઉપમાન. હુઆં૦ ૧૧

આપિયાં કર મૂકામણે,
કંઇ કોટિ હે, તિમ રમણુની રાસ કે;
વસ્ત્રઆભૂષણ આપિયાં,
સહિ સુંદર હે, વળી મુગટ જે ખાસ. હુઆં૦ ૧૨

---

૮ વલ્લભે—"વાલ્હે." ૯ આપણે—પોતાને. ચૂંપ—ચોપથી.

૧૧ પંચ ઇ૦—પાંચ પાંચ હજાર ઘોડા ને હાથી આપ્યા. રથ ઇ૦—રથ અને શકટી (ગાડી) પાંચસો પાંચસો આપ્યાં એવી આખ્યા ભણી છે—કથન કર્યું છે. ૧૨ રયણુની—રત્નની. રાસ—રાશિ—ઢગલો.

દીધો દાયજો દીપતો,
જાનઇઆ હે, હરખાવિયા મન કે;
યથાશક્તિ જોપેં કરી,
નવ રાખ્યો હે, અનૂરો મન. હુઆં૦ ૧૩
મન વિણુ કંરમેળો કર્યો,
મન જાણિયો હે, દાયજો જે દીધ કે;
અસંગ્ની જેમ સંગ્ના વિના,
તેમ કુંવર હે, સઘળું એમ કીધ. હુઆં૦ ૧૪
શીલવતી નિજ પિઉતણો,
પાલવ બાંધ્યો હે, વધિયો ભવનેહ કે;
ચંદ્ર સૂરજ બે સાક્ષી કર્યા,
જેમ બે જણાં હે, ના-પે કહીંએ છેહ. હુઆં૦ ૧૫
શીલવતી હળવે કહે,
નિસુણીજે હે, પિઉ પ્રાણાધાર કે;
ચોરી કરી પલ્લવ ગ્રહ્યો,
વધારવા હે, બહુલો સંસાર કે. હુઆં૦ ૧૬
નેમ કહે કૃતપુણ્યના,
તેહ ફળિયા હે, મન મનોરથ જેહ કે;
આશા સહુ સફળી હુઇ,
ઢાળ બારમી હે, કહે અવિહત નેહ. હુઆં૦ ૧૭

---

૧૩ જોપેં—જેથી (?) અનૂરો—અપૂર્ણું. ૧૪ અસંગ્ની—જડ. સંગ્ના—ચેતના—જ્ઞાન. ૧૫ ભવનેહ—સંસારની પ્રીતિ. નાપે ઇ૦—જેમ બે જણાં એક બીજાને કોઇ જગોએ છેહ ન આપે. આ કડી પ્ર. ૧ લીમાં નથી.

૧૬ "હળવે—" હસુઇ " નિસુણીજે—સાંભળિયે. ચોરી—" ચઉરી"
૧૭ અવિહત—" અવિહડ "—અખંડ.

દુહા.

રાખ્યો માસ લગે ત્યહાં, રાજાએ બહુ પ્રીત;
વિવિધ ખ્યાલ વિનોદશુ, ધરતો સહુશુ હીત. ૧
મીંઢળ કરથી છોડિયાં, ઉત્સવ કરી અપાર;
શીલવતી આવી ત્યહાં, સોળ સજી શણગાર. ૨
ગગને ઘન અભ્રહ જળહ, ગાજે કરે કલોલ;
મરૂત જેમ પરજન્ય ઘટા, હુઆ દૂર ઝકઝોળ. ૩
વિલખી થઇ વામાંગના, (સ્ત્રી) અણબોલાવી જામ;
નયન ભરી નિરખી નહિ, તરૂણી ચિંતે તામ. ૪
સુજને અવગુણ માહરો, દાખીજે બહુ પ્રેમ;
કિણ કારણ દુહવ્યા કિણે, સાચું કહેજો તેમ. ૫
અબળા એમ ન છંડીએ, નિકલંકી નિર્દોષ;
નારી વચને તેહને, હૈડે વાધ્યો રોષ. ૬
મહિપતિના મંદિરથકી, પહોત્યો દૂજે ઠામ;
શીલવતી દિલ વાતડી, રાખી આવે ધામ. ૭
મંત્રીને કુંવર કહે, ચાલોજી હવે વેગ;
માગો મહિપતિ આગન્યા, સાહું સમીપે તેગ. ૮

---

૩ ગગને—" ગગન. " અભ્રહ—અભ્ર—વાદળાં. જળહ—જળ. મરૂત—(મારૂત) વાયુ. પરજન્ય—મેઘ. વાયુથી જેમ મેઘની ઘટા દૂર થાય છે. તેમ શીલવતીથી તેનો સ્વામી દૂર થયો.

૪. વિલખી—(વિલક્ષ ઉપરથી) વીલી વામાંગના—સ્ત્રી. જામ—જેને ચિંતે—વિચારે. તામ—તેને. ૫ સુજને—" મોહને " દાખીજે—બતાવો. કિણ કારણ—શામાટે ? દુહવ્યા—દૂભવ્યા. ૬ નિકલંકી—નિષ્કલંકી.

૮ સાહું—ગ્રહણ કરૂં. તેગ—તરવાર. અથવા સા (તે) હું સમીપે તેગ જેવી અબખામણી છે

શીખામણ દીધી ભલી, પુત્રીને નિજ માય;
પ્રિય મન ચાલે સાસરે, સુજશ વરે તે ઠાય. ૯

ઢાળ ૧૩ મી.

(મનમોહન, મનમોહન પાવન દેહડી છ—એ દેશી).

નિજમાતના, નિજમાતના ચરણકમળ નમી છ,
તેમ તાતના, તેમ તાતના પ્રણમી પાય હો;
મન વા'લી તન વા'લી શીલવતી કહે છ.
નયણે તે નયણે તે આંસુ આણીને છ,
ગુણવંતી ગુણવંતી ગુણ સમજાય હો. મન૦ ૧
માતાજી માતાજી બે કર જોડીને છ,
વિનવીએ વિનવીએ વિનતિ જેહ હો;
વિછડિયાં વિછડિયાં વા'લાં દોહિલાં છ,
મળવાનો મળવાનો સાંસો તેહ હો. મન૦ ૨
જે તનમાં જે તનમાં મનમાં નેહલો છ,
તે છાંડી તે છાંડી આપે છેહ હો;
પરદેશી પરદેશી જે હોય પ્રાહુણા છ,
પણ જાણી મન આણી રાખવો નેહ હો. મન૦ ૩
મન ઓછા મન ઓછા જે હોય માનવી છ,
ત્રટકીને ત્રટકીને ત્રોડ પ્રીત હો;
નવ રાખે નવ રાખે અંતે એહવો છ,
દિલ છાંડી દિલ છાંડી ઉત્તમ રીત હો. મન૦ ૪

---

૨ વિછડિયાં—વિયોગી થયાં.

અંગજ હું અંગજ હું પ્રાણથકી ઘણી જી,
વાહાલી ને વાહાલી અધિકી હુતિ હો;
તેથી છું તેથી છું દૂર દેશાંતરે જી,
ફરી પાછી નહિ આછી આવણુ ખાંતિ હો. મન૦ ૫
નારી તન નારી તન પિઉને આશરે જી,
બીજે પણુ બીજે પણુ માત આધાર હો;
અબળાને અબળાને પ્રિય પખ હોઈ છે જી,
નહિ ત્રીજો નહિ ત્રીજો કોઈ સંસાર હો. મન૦ ૬
તે કારણુ તે કારણુ હું તમને કહું જી,
તમે કરજો તમે કરજો સાર સંભાળ હો;
મુજ આપો મુજ આપો માતા ! આગન્યા જી,
સાસરડે સાસરડે જાતાં ખુશાલ હો. મન૦ ૭
તવ નયણે તવ નયણે બહુ જળ રેડતી જી,
નંદનીને નંદનીને કહે એવી વાણ હો;
ઘણું પ્યારી ઘણું પ્યારી પ્રાણથકી સુતા જી,
તુંહી તનમાં તુંહી તનમાં અમૃત ખાણુ હો. મન૦ ૮
જન સ્થિતિએ જન સ્થિતિ એવી સંસારમાં જી,
પુત્રીતણો પુત્રીતણો પરઘર વાસ હો;
ઘણું દુખિયાં ઘણું દુખિયાં વિછડતાં હુએ જી,
વળી તનથી વળી તનથી મૂકે નિઃશ્વાસ હો. મન૦ ૯
સાસરડે સાસરડે સાસરિયાંતણી જી,

મતખડે મતખડે તેની આણ હો,
પ્રીતમનો પ્રીતમનો વિનય સાચવે જી,
જ્યમ લહિયે જ્યમ લહિયે કોટિ કલ્યાણ હો મન૦ ૧૦
શીખામણ શીખામણ દીધી તેહને જી,
સાજનની સાજનની માગી શીખ હો,
શુભ દિવસે શુભ દિવસે બેહુ સીધાવિયા જી,
બોલતી બોલતી વાણી ઇખ હો મન૦ ૧૧
સાથે તવ સાથે તવ રાજન આવિયો જી,
સાજનિયા સાજનિયા નયણથી ધાર હો,
બહુ પંથે બહુ પંથે જેહ બોલાવિયા જી,
વળિયા તે વળિયા તે વર પરિવાર હો મન૦ ૧૨
મન જાણે મન જાણે જન્મની ભૂમિકા જી,
સહિ હોવે સહિ હોવે દૂર મતંત હો,
પીયરિયા પીયરિયા ક્ષણ ક્ષણ સાંભરે જી,
વીસરિયા વીસરિયા છે નવ જંત હો મન૦ ૧૩
નિજ સખિઓ નિજ સખિઓ વાત બનાવતી જી,
મારગડે મારગડે ચાલ્યા જાય હો,
અનુક્રમે અનુક્રમે પહોંત્યા તે પુરે જી,
રાજનજી રાજનજી પ્રેમે ભરાય હો મન૦ ૧૪
નિજ નગરે નિજ નગરે રંગ વધામણા જી,
સિંહરથને સિંહરથને મન બહુ કોડ હો,
ગીત મધુરા ગીત મધુરા ગાવે ગોરડી જી,
રાગ સરસે રાગ સરસે હોડાહોડ હો મન૦ ૧૫

---

૧૦ મત—મા—નહિ ' તમ ' ૧૧ ઇખ—એવ—એ ૧૩ મતંત—(?) જંત—જીવ—પ્રાણી

નર વરૂ નર વરૂ લાવે ભેટને જી,
ઘણું સરસાં ઘણું સરસાં જે દિય આય હો;
બહુ બાંધ્યાં બહુ બાંધ્યાં તોરણ મંદિરે જી,
મનમાંહે મનમાંહે હરખ સવાય હો. મન૦ ૧૬
ગુણ ગાવે ગુણ ગાવે લોક ટોળે મળી જી,
કોઈ ભાખે કોઇ ભાખે ભામની રૂપ હો;
દોય મુખે દોય મુખે માત લે ભામણાં જી,
તેમ હરખે તેમ હરખે સિંહરથ ભૂપ હો. મન૦ ૧૭
સોહમનિં સોહમનિં શુદ્ધ પરંપરા જી,
શ્રીવિજય શ્રીવિજય પ્રભુ સુરીંદ હો;
જે દેખ્યે જે દેખ્યે દુરિતને ભાજતા જી,
જશ ગાને જશ ગાને લહિયે આનંદ હો. મન૦ ૧૮
વર તેના વર તેના, ચરણ પસાઉલી જી,
પૂરણ એ પૂરણ એ, પહેલો ખંડ હો;
નર નારી નર નારી, લહો સુખ સાંસતા જી,
વક્તાને વક્તાને, શ્રોતાને ઘમંડ હો. મન૦ ૧૯
ઢાળ તેરમી ઢાળ તેરમી, નેમવિજયે કહી જી,
પરણીઉ પરણીઉ, પેલા નાર હો;
સહુ સુણજો સહુ સુણજો, આગળ વારતા જી,
સાંભળતાં સાંભળતાં, સફળ સંસાર હો. મન૦ ૨૦

इति श्रीशीलवती चरित्रे प्रथम खंडः संमाप्तः

---

૧૬ દિય આય—આવીને આપે. ૧૭ દોય મુખે—વરવહુ બન્નેના મુખ ઉપર. ૧૮ સોહમનિં—મુક્તિપથને (?) સુરીંદ—સૂરીંદ્ર—સુરીઓમાં ઇંદ્ર જેવા. ભાજતાજી—"ભાય હો." ગાને—"ગાજે."

ખંડ ૨ જો.

દુહા.

શેષ ફણી સેવે સદા, જ્ઞાન ધ્યાન નિશ દીહ;
કમલા સમ પ્રભાવતી, કાંત એ જગતહ ઇહ. ૧

કર્મ—કીનાશ દૂરે કરે, પામી લોકનો પાર;
અલોક સુખ જે આભમાં, તે પ્રણમું સુખકાર. ૨
રાજા ઉત્સવ અતિ કરે, કુંવરતણે પેસાર;
હાટશ્રેણી શણગારીને, માંડ્યાં નૃત્ય હજાર. ૩
સિંહરથ રાજા હેજશુ, વહુઅરને સુખકામ;
પંચ દિયાં પરગટ કરી, મહર્ધિક મોટાં ગામ. ૪
શીલવતી પાયે નમી, સાસુને બહુ પ્રેમ;
અવિચળ જોડી તમતણી, લહેજો હેમ ને ખેમ. ૫
મિત્ર અછે ચંદ્રગુપ્તનો, વસુદત્ત એવે નામ;
મળિયો તેવે હિત કરી, બેઠા હોય સુઠામ. ૬
નારી ખબર નેહે કહો, બોલે વસુ તે વાર;
ચંદ્રગુપ્ત બોલે નહીં, રાખ્યો હિયે વિચાર. ૭
વળી પૂછ્યું તેણે ફરી, નારી રૂપ નિહાળિ;
પુણ્યવંત જે પ્રાણિયા, પામે એવી બાળિ. ૮

---

૧ બીજો ખંડ આરંભતાં કવિ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનને પ્રણામ કરવા રૂપ મંગળ કરેછેઃ શેષ ઇ૦—શેષની ફણા જેનું સેવન કરેછે. દીહ—દિવસ.
૨ કીનાશ—યમ—યમદૂત. અલોક સુખ—અશોક આદિક. ૩ પેસાર—પ્રવેશ. શ્રેણી—હાર—પંક્તિ. ૪ મહર્ધિક—મોટી સમૃદ્ધિવાળાં—સારા ઉત્પન્નવાળાં. ૭ વસુ—વસુદત્ત.

કુવર કહે છાનો રહે, કરતો કૂડ તોફાન;
એ અકુલીણી કામની, કેવું એહને માન? ૯

ઢાળ ૮ મી.

(કેસરવરણો હો, કાઢી કસુંબો મારા લાલ—એ દેશી)

નજરે નિહાળો હો, બોલ સંભાળો મારા લાલ,
કામિત ટાળો હો, વાંકા મહાલો મારા લાલ;
તું રઢિયાળો હો, હાથે કેમ આળો મારા લાલ,
દૂર નિકાલો હો, વિરહી ચાળો મારા લાલ. ૧
શીલવતી સારી હો, મોહનગારી મારા લાલ,
સુકર્મની ક્યારી હો, પ્રેમદુલારી મારા લાલ;
કુસંગે ન્યારી હો, શુદ્ધ વિહારી મારા લાલ,
આપ સઝારી હો, શીલે સમારી મારા લાલ. ૨
તું મુજ વા'લો હો, થા મત કાલો મારા લાલ,
વયે મતવાલો હો, ક્રોધને પાલો મારા લાલ;
સીધા ચાલો હો, વૈર મ ઘાલો મારા લાલ,
પ્રેમ નિવાલો હો, ભરિયે પ્યાલો મારા લાલ. ૩
કિન્નરી નારી હો, અપછરી ભારી મારા લાલ,
હરણી હારી હો, નયણકટારી મારા લાલ;

શ્યામા તારી હો, કામ અટારી મારા લાલ,
નારી શ્રીકારી હો, દોષ નિવારી મારા લાલ. ૪
સ્વર્ગથી છૂટી હો, નારી વિખૂટી મારા લાલ,
આણી સુટી હો, અપછર લુંટી મારા લાલ;
ભાગ્યે મોટી હો, વરપે છોટી મારા લાલ,
લજ્જા મોટી હો, વાંચ્છિત પોટી મારા લાલ. ૫
વેણી કાળી હો, યૌવન બાળી મારા લાલ,
એહુથી ખુશાલી હો, જો જો ભાળી મારા લાલ;
આછિ આવી હો, કે સુરબાળી મારા લાલ,
વિષયની જાળી હો, પાપ પખાળી મારા લાલ. ૬
પુણ્યની પ્રાણી હો, વરણે જાણી મારા લાલ,
તરૂણી આણી હો, ભાગ્યે તાણી મારા લાલ;
એવી વાણી હો, વિષયની માણી મારા લાલ,
નિસુણી સયાણી હો, તે ગુણખાણી મારા લાલ. ૭
એ સહી ઉણી હો, પાપ વિહુણી મારા લાલ,
કાજ અકુલીણી હો, પ્રેમ વિહુણી મારા લાલ;
કરમે કૂડી હો, પરમ નર સૂડી મારા લાલ,
નરકની કુંડી હો, રોપે ચંડી મારા લાલ. ૮

---

૫ સુટી—(?) પોટી—પોટલારૂપ. ૬ આછિ—સુંદર. પાપ પખાળી—પાપને જેણે ધોયાં છે એવી.

૭ પુણ્યની પ્રાણી ઇ૦—એ પુણ્યવાન્ પ્રાણી રૂપ છે એમ એના વર્ણ (રંગ) ઉપરથી અમે તેને જાણી (ઓળખી) છે. એવી ઇ૦—એની વાણી એવી છે કે જાણે વિષયની ભરેલી માણી—માણુ—ગાગર હોય. "માની." પ્ર: ૨. નિસુણી—સાંભળી. સયાણી—શાણી.

૮ પાપ વિહુણી—પાપ વગરની. કદાપિ તમે કહોછો તેમ એ પાપ વગરની છે, તોપણ એ પ્રેમની વાતમાં ઉણી—ઓછી છે. કાજ ઇ૦—એનાં

મૂકી ટાળી હો, એમ વિચારી મારા લાલ,
કીધી પ્યારી હો, પેહેલા વારી મારા લાલ;
વાત વિચારી હો, સૂધી ધારી મારા લાલ,
મૂઢ ગમારી હો, જે કરે ત્યારી મારા લાલ. ૯
એમ ન કીજે હો, નેહ વહીજે મારા લાલ,
પ્રેમ પાળીજે હો, હીણુ ન થીજે મારા લાલ;
સંત ન ખીજે હો, લાહો લીજે મારા લાલ,
દૂરીજન છીજે હો, પીયૂષ પીજે મારા લાલ. ૧૦
ઉત્સાહને પાળે હો, કુપ્રીતિનેટાળે મારા લાલ,
વેણુ સંભાળે હો, પંચની આલે મારા લાલ;
વૈર ન ચાલે હો, વિરહો આલે મારા લાલ,
મધ્યમ કાળે હો, એહવો સાલે મારા લાલ. ૧૧
ઉત્તમ એહી હો, બહુલ સનેહી મારા લાલ,

કાજ અકુળવતી સ્રી જેવા છે સૂડી—નન્ને કાપવાની સૂડી ૩૫ રેણે ઇ૦—ક્રોધમા તે ચંડી (ક્રોધવાળી સ્રી) જેવી છે.

૯ ત્યારી—તૈયારી (એવી સ્રી સાથે પ્રેમ કરવાની) પ્ર. ૧ લીમાં "ન્યારી" પાઠ છે, એ માન્ય રાખિયે તો એ વાક્ય મિત્રનું કહેલુ જાણવુ.

૧૦ હીણુ—"હેમ" પ્ર. ૧ થીજે—થવુ. છીજે—ક્ષીણ થાય. પીયૂપ—અમૃત ૧૧ કુપ્રીતિને—"કપ્રીતને" પ્ર ૨ ૭ "પ્રીતિને" પ્ર. ૧ લી. સાલે—મલાહવડે?

સુદર છે જેહી હો, છેહ મ દેઈ મારા લાલ,
હઠમતિ કેહી હો, જાણે તેહી મારા લાલ,
કહિયે કેહી હો, સેણ સુવેહી મારા લાલ ૧૨
દેખીને દાઝે હો, પ્રેમને ઝાઝે મારા લાલ,
નીખરહ કાજે હો, શુ નવ લાજે મારા લાલ,
મોટી મહીણી હો, પ ચ પ્રવીણી મારા લાલ,
મારગ ઝીણી હો, નિગુથી ખીણી મારા લાલ ૧૩
એહવી વાતે હો, વિન વળી રાતે મારા લાલ,
પાયને પાતે હો, બેશી પાતે મારા લાલ,
ખહુલી તાતે હો, વણસે જાતે મારા લાલ,
દુર્વચ ઘાતે હો, હેમને ભાતે મારા લાલ ૧૪
એમ દોઈ મિ તા હો, પ્રેમ સ જુત્તા મારા લાલ,
વાતે ખુ તા હો, રાતે ન સૂતા મારા લાલ,
નરમ યમતા હો, કુવર તતા મારા લાલ,
નેમ કહે શ્રોતા હો, સુણજો સ તા મારા લાલ ૧૫

દુહા.

આગે હૂતી તાહરી, પ્રીતડલી [જ] અડોલ,

---

૧૨ મ દે ઈ૦—ન દેવો. હઠ મતિ ઈ—જેજાણે છે તેને હઠ મતિ કે ઇ—કેની હોય? અર્થાત્ તમે સુજાણ છો માટે તમારે એવી હઠ કરવી ઘટે નહિ સુવેહી—સુવેદી—સુજાણ ૧૩ ઝાઝે—જહાજે—વહાણે નિખરહ ઈ૦—(?)

૧૫ મિતા—મિત્ત સજુત્ત—મ યુક્ત વ તે ખુતા—વાતોમા મશગુલ થયા નરમ ઇ૦—(?)

છઠ્ઠેને ફેરે હો, પૂર્વ દિશ સામી રહી,
બોલે શુભલે અવાજ. પ્રીત૦ ૧૪
જો હોયે આ થાનક હો, છાનો નર જો કો રહ્યો,
વ્યંતર વા વૃદ્ધિદેવ;
ક્ષત્રિનો નંદન હો, આનંદ હિયે કુળે,
રાખજો અળગા હેવ. પ્રીત૦ ૧૫
મેં તો વર વરિયો હો, શીલવતીપતિ,
બીજો નહિ એ સંસાર;
આપણી શકિત હો, ઢાંકી ચૂપ કરી મત રહો,
સાતમો ફેરો છે સાર. પ્રીત૦ ૧૬
નાખે તે જોવે હો, તેવે કુંવર ધસ્યો ત્યહાં,
ગ્રહિયો રત્નખુર ચોર;
પાપી તું પ્રાણી હો, જાણી મેં તુજ વાતડી હો;
કરતો કરમ અઘોર. પ્રીત૦ ૧૭
નાખ્યો તે કુંડે હો, ભુંડી ભુંડી ગતિ ભણી,
પુરૂષ સુવરણ તામ;
થયો તેણે દીઠો હો, મીઠો કુંવરે તે લોચને,
કુંવરી કરે પરણામ. પ્રીત૦ ૧૮
નવમી એ ઢાળે હો, જોડી દ્રય મળી ભલી,
પામ્યા હરખ અપાર;
નેમને શાતા હો, રાતા માતા માનવી,
પામે રિદ્ધિ પરિવાર. પ્રીત૦ ૧૯

---

૧૪ પુરૂપ ઇ૦—અગ્નિમાં મનુષ્યનો હોમ કરવાથી સુવર્ણનો પુરૂપ થઇ ૧૫ એટલા માટે. શુભલે—સારે ૧૫ હેવ—એવ—નિશ્ચય. ૧૮ તામ—ને. તેને સુવર્ણનો પુરૂપ થઈ ગયેલો દીઠો.

દુહા.

કુંવરી દેખી કુમારને, રૂપે મદન મહુંત;
મન માન્યું ઘણું માનની, કામિની કામ લહુંત. ૧
કુંવર બોલાવે તેહને, શીલવતીનો નાહ;
કહે તે કુણું સ્થાનક વસે, જેશુ તુજ ઉમાહ ૨
તાત ભણી નિમિત્ત કહ્યો, ચંદ્રગુપ્ત કુમાર;
સાંભળીને વર મેં વર્યો, પણ નવ જાણું સાર. ૩
પ્રેમ ભરી એમ પ્રેમદા, મધુરા બોલે બોલ;
પરણો પ્રેમ ધરી કરી, મૂકી દિયો કુબોલ. ૪
જ્ઞાતિ કુળ નવ જાણિયા, તું કયમ કરે વિવાહ;
મેં વરિયા નારી કહે, પૂરણ કરો ઉછાહ. ૫
કીધી કળશની સ્થાપના, સાક્ષી દિનનિશીકાર;
ત્રીજી નારી પરણિયો, પુણ્યતણે પ્રતિકાર. ૬
સુવર્ણ કાઢયુ કુંડથી, નીરે શીતળ કીધ,
દીઠે ભવ ભાવઠ ગઇ, સકળ મનોરથ સિદ્ધ. ૭
નારી મૂકી ભુવનમા, જંપી પ્રેમ વચન;
હું આવું જવાળી કરી, સચિવતણું જે તન. ૮
વેગે ત્યાંથી નિસર્યો, મુદ્રાંકિત કરી ગેહ;
શોધે પહોરે તે ત્યહાં, મંત્રી પામ્યો નેહ. ૯

ઢાળ ૧૦ મી.

(ઉડ કલાલણી ભર ઘરો હે—એ દેશી.)

વૃક્ષ હેઠે કુમાર છ હે, બેઠો શબને લેઈ;
મત્યવંત શિરોમણિ હે, અનલીબળ ને અભેઇ. ૧
ગુણવંત ગરવો મહગહે હે, બીહો અમીય સમાન;
તેણે સમે જે કૌતુક થયું હે, સુણજો થઈ સાવધાન ગુણવંત૦ ૨
થરહર થરહર થરહરે હે, ડોલે કાયા તેણી વાર,
અમળાયે અતિ આકરે હે, મૃતક તણી હો વાર. ગુણવંત૦ ૩
હુંકારે ફણી ટોપથી હે, કોપશું કરે પોકાર,
શબઘોર વચને ગાજતો હે, ભાજતો નર અહંકાર. ગુણવંત૦ ૪
હું હું હું સુખ એમ કહે હે, મારો મબળ ચીકાર;
ભૃકુટિ ચઢાવે ઉર્ધ્વથી હે, ત્રિવલી નિલવટ તાર. ગુણવંત૦ ૫
ભૂમિ પદ પછાડતો હે, ધ્રુજતે ગિરિશૃંગ;
કરડા ડોળા કાતરે હે, પાંતરે સુભટનાં અંગ. ગુણવંત૦ ૬
ઉછળે જાયમ ચણા પાવકે હે, ધડુકે ઉદધિ જાયમ વાર;
ગર્જ ગજે મહી ગર્જણી હે, ચાટયનતો ચમકાર. ગુણવંત૦ ૭
દેખી કુંવર કહે કોનો હે, થાને પાપી પ્રત્યક્ષ;

માહોમાહે વળગ્યા તિકા હે, દેતા પદનો પ્રહાર,
ગડદા ઢીક ચૂકે નહિ હે, ઢીચણુના ધોકાર ગુણુવંત૦ ૯
અર્કતૂલ જ્યમ વાયુથી હે, ઉડે જ્યમ આકાશ,
તેમ ગ્રહીને ભુજા ભૂતની હે, નાખ્યો ભૂમિ ઉદાસ ગુણુવંત૦ ૧૦
આકુળ થયો તવ આપથી હે, બોલ્યો વચન વિલાસ,
મૂકય કહુ તુજ વાતડી હે, હુઓ મુજને ઉલ્લાસ ગુણુવંત૦ ૧૧
કુંવર બેઠો આગળે સુણે હે, વ્યંતરતણો વૃત્તાંત,
મંત્રીની દેહ જે નવ બળે હે, નાવે તેનો જે અંત ગુણુવંત૦ ૧૨
ઉષ્ણુ વાત થયો દેહડી હે, કીધા કઈ ઉપચાર,
સૂર્યચંદ્ર દ્વય નામના હે, કાંતિ છે રત્ન અપાર ગુણુવંત૦ ૧૩
મુખમાં રાખ્યા તેહને હે, રોગ ગયો એ દેહ,
અંત વેળા કાઢયા નહિ હે, અગ્નિજળ રહિત એહ ગુણુવંત૦ ૧૪
હું સેવક છું રત્નનો હે, ત્રૂઠયો તુજને રે આજ,
લે દેઉં કહી મુખ કાઢિયું હે, દીધા મણિ સુરરાજ ગુણુવંત૦ ૧૫
એકે જળ બૂડે નહિ હે, દૂજે રત્ને અગ્નિની ન ભીત,
વળી રણે જન જીતિયે હે, કહું છું તુજને હો પ્રીત ગુણવંત૦ ૧૬
ભુવન મધ્યે દક્ષિણ દિશે હે, શયનતણો પલંગ,
ચારે પદ છે ચઉ ભલા હે, રત્નકલશ ઉત્તંગ ગુણુવંત૦ ૧૭
ગ્રહજે કહી વેગે થયો હે, અરૂપી તે યક્ષરાય,
ભાનુ ઉદય તે દેહને હે, અગ્નિ સંસ્કાર કરાય ગુણુવંત૦ ૧૮

---

૯ તિમ—તે મ ૧૦ અર્કતૂલ—આકડાનું તૂર ૧૩ ઉપચાર—ઉપાય. કાંતિ—પ્રતિવાળા ૧૪ અગ્નિજળરહિત—અગ્નિ અને જળ વિનાના મત લબ કે અગ્નિથી તથા જળથી પરાભવ ન પામે એવા ૧૭ પ'—પાયા (નીચે) ઉત્તંગ—ઉંચા—ઉત્તમ ૧૮ અરૂપી થયો—અંતર્ધાન પામ્યો

પોકાર કરે પૃથુલ સ્વરે, રાણી પટની ત્યાય ૬
સ ધિ મુખ દઇ ભુવનમા, લેઇ ગયો કુ વરી કોય,
સાર કરો તમે તેહની, દુ ખ ન શમાવે કોય ૭

ઢાળ ૧૧ મી

(મન આણી જી જિન પ્રાણી વાણી જાણિયે રે—એ દેશી)

રાણી મુખે તે વાણી કહે રાયને રે,
કુ વરી ગઇ કહો કેથ,
ગુણુની ખાણી અમીય સમાણી ન દની રે,
સાજે હુતી સહી એથ ભૂપતિ સાભળો રે ૧
સ ધિમુખ દઇ ગૃહશુ એ ચોરી ગયો રે,
જેની ન શોધ લગાર,
જેને નરખ્યો વન એ પરખ્યો આપણો રે,
જોવો સકળ સ સાર ભૂપતિ સાભળો રે ૨
અશ્વ દોડાવ્યા સુભટ ચલાવ્યા સવ દિશે રે,
દેખી ન કુ વરી કનાહ,
ફરી જે આવ્યા મન દુ ખ પાયા અ ગમા રે,
ભૂપતિ બેઠો છે જનાહ ભૂપતિ સાભળો રે ૩
કહે કુ વર રાજા સુજને પરણાવિયે રે,
વિલ બ કરો હવે કેમ ?
બોલિયો લાલો આલે માનવ કરસણી રે,
પ્રભુજી ધરીને પ્રેમ ભૂપતિ સાભળો રે ૪

---

૬ પૃથુન—વિ ાાળ અયાત્ મોટેથી બૂમો પાડીને રાણી પટ ની—પટ રાણી ૭ સ ધિમુખ દેઇ—ખાતરિયુ દેઇને—ઘર ફાડીને

૧ કેથ—ક્યા અમીય—અમૃત એથ—અહીં ૪ બોલિયો ઇ૦—'?)

જળમાં ઘાલ્યો રે, મીન ભણી જેહને,
કોણુ સખાઇ રે, પ્રીતમ તેહને;
દુષ્કર સેહેવા રે, સાસુ બોલડા,
ખમ્યા ન ખમાય રે, ખંતશુ પરગડા. વીહસે૦ ૩
ચોરી બાંધી રે, તે મુજને વરી,
પંચકેરી સાખે રે, હવે કેમ પરહરી ?

પહોચે સાતમી રે, ઠામે નિરમળા;
હું અપરાધી રે, શી હુતી તાહરી,
આશા ત્રોડી રે, ટાણે માહરી. વીહસે૦ ૮
નેહ નિઃસ્નેહી રે, કેણીપેરે નિરવહે,
ઓછા છિલ્લર રે, જળ કયમ બહુ રહે;
ફાટે ત્રાઠે રે, પાળી સહી જેહની,
હીણું આણી રે, ગત એહ તેહની. વીહસે૦ ૯
અવગુણ ગુણને રે, ઉત્તમ લેખવે,
દુર્જન કંથને રે, દિલ નવ મેળવે;
નારીને રોષે રે, ચિત ઘણું ચિંતવે,
છાંડી વા'લા રે, અન્ય હિત કેળવે. વીહસે૦ ૧૦
છળ બહુ જોયે રે, ક્ષણ નવ પાંતરે,
અવગુણ રાખે રે, ભાખે આંતરે;
વિરહી દેહી રે, મન દાઝે ઘણું,
અન્ય જન દેખી રે, દિલ ધરે આપણું. વીહસે૦ ૧૧
રીત ન જાણે રે, પર જેહ લોકની,
તેણે સ્થિર સ્થાપી રે, મનસા પાપની;
રજની ન આવે રે, નાહલા નિદ્રડી,
અધવચ છાંડી રે, પ્રીતમ પ્રીતડી. વીહસે૦ ૧૨

---

૮ સાતમી ઠામે—ટાણે—વખત આવ્યે. નિર્વહે—નભાવે. ૯ ત્રાઠે—તૂટેના અર્થમાં. આંતરે—આંતરો રાખીને. મન દાઝે ઘણું—" ગન ઘણું દાઝવે " પ્ર. ૧—૨. દિલ ધરે—મનનો નિગ્રહ કરે. ૧૨ પાપની—" થાપની " પ્ર. ૧ લી. રંજની ન—' રયણી ત.'

જાળમાં ઘાલ્યો રે, મીન ભણી જેહને,
કોણ સખાઈ રે, પ્રીતમ તેહને;
દુષ્કર સેહેવા રે, સાસુ બોલડા,
ખમ્યા ન ખમાય રે, ખંતશુ પરગડા. વીહુસે૦ ૩
ચોરી બાંધી રે, તે મુજને વરી,
પંચકેરી સાખે રે, હવે કેમ પરહરી ?
હરણી વિછૂટી રે, મૃગતણા યૂથથી,
કો પેર તેને ર, આતુર એકથી. વીહુસે૦ ૪
મૂર્છા પાવે રે, સખી તસ જાગવે,
હાય હાય કંથા રે, કહીને વિનવે;
કેશને ત્રોડે રે, મોડે અંગુલી,
આળસ કરતી રે, રડતી આકુલી. વીહુસે૦ ૫
પડે વળી ધરણી રે, હૈડું આફળે,
હૃદયને ચુથે રે, અતિ ઘણું ટળવળે;
ધિઃક ધિઃક નારી રે, એ અવતારડો,
વિરહી વિજોગી રે, શોકી દુઃખવડો. વીહુસે૦ ૬
કેને ભાખું રે, આખું દુઃખ ઇસો,
કો નવ સૂઝે રે, વહિયે ગન નિસો;
નેહ વિણ નાથે રે, ભલું મુજ છેતરી,
અવગુણ દીધી રે, પરઘર કિંકરી. વીહુસે૦ ૭
નર હોય જગમાં રે, ધૂરત ઠગ ભલા,

પહોચે સાતમી રે, ઠામે નિરમળા;
હું અપરાધી રે, શી હુતી તાહરી,
આશા ત્રોડી રે, ટાણે માહરી. વીહસે૦ ૮
નેહ નિઃસ્નેહી રે, કેણીપેરે નિરવહે,
ઓછા છિલ્લર રે, જળ કયમ બહુ રહે;
ફાટે ત્રાઠે રે, પાળી સહી જેહની,
હીણા પ્રાણી રે, ગત એહ તેહની. વીહસે૦ ૯
અવગુણ ગુણને રે, ઉત્તમ લેખવે,
દુર્જન કંથને રે, દિલ નવ મેળવે;
નારીને રોપે રે, ચિત ઘણું ચિંતવે,
છાંડી વા'લા રે, અન્ય હિત કેળવે. વીહસે૦ ૧૦
છળ બહુ જોયે રે, ક્ષણ નવ પાંતરે,
અવગુણ રાખે રે, ભાખે આંતરે;
વિરહી દેહી રે, મન દાઝે ઘણું,
અન્ય જન દેખી રે, દિલ ધરે આપણું. વીહસે૦ ૧૧
રીત ન જાણે રે, પર જેહ લોકની,
તેણે સ્થિર સ્થાપી રે, મનસા પાપની;
રજની ન આવે રે, નાહલા નિદ્રડી,
અધવચ છાંડી રે, પ્રીતમ પ્રીતડી. વીહસે૦ ૧૨

---

૮ સાતમી હામે—ટાણે—વખત આવ્યે. નિર્વહે—નભાવે. ૯ ત્રાડે—તૂટેના અર્થમાં. આંતરે—આંતરો રાખીને. મન દાઝે ઘણું—"મન ઘણું દાઝવે" પ્ર. ૧—૨. દિલ ધરે—મનનો નિગ્રહ કરે. ૧૨ પાપની—"થાપની" પ્ર. ૧ લી. રજની ન—'રયણી ત.'

જળમાં ઘાલ્યો રે, મીન ભણી જેહને,
કોણ સખાઇ રે, પ્રીતમ તેહને;
દુષ્કર સેહેવા રે, સાસુ બોલડા,
ખમ્યા ન ખમાય રે, ખંતશુ પરગડા. વીહસે૦ ૩
ચોરી બાંધી રે, તે મુજને વરી,
પંચકેરી સાખે રે, હવે કેમ પરહરી ?
હરણી વિછૂટી રે, મૃગનણા યૂથથી,
કો પેર તેને રે, આતુર એકથી. વીહસે૦ ૪
મૂર્છા પાવે રે, સખી તસ જાગવે,
હાય હાય કંથા રે, કહીને વિનવે;
કેશને ત્રોડે રે, મોડે અંગુલી,
આળસ કરતી રે, રડતી આકુલી. વીહસે૦ ૫
પડે વળી ધરણી રે, હૈડું આફળે,
હૃદયને ચુંથે રે, અતિ ઘણું ટળવળે;
ધિઃક ધિઃક નારી રે, એ અવતારરો,
વિરહી વિજોગી રે, શોકી દુઃખવડો. વીહસે૦ ૬
કેને ભાખું રે, આખું દુઃખ ઇસો,
કો નવ સૂઝે રે, વહિયે ગન નિસો;
નેહ વિણુ નાથે રે, ભલું મુજ છેતરી,
અવગુણે દીધી રે, પરઘર કિંકરી. વીહસે૦ ૭
નર હોય જગમાં રે, ધૂરત ઠગ ભલા,

પહોચે સાતમી રે, ઠામે નિરમળા;
હું અપરાધી રે, શી હુતી તાહરી,
આશા ત્રોડી રે, ટાણે માહરી. વીહસે૦ ૮
નેહ નિઃસ્નેહી રે, કેણીપેરે નિરવહે,
ઓછા છિલ્લર રે, જળ કેમ બહુ રહે;
ફાટે ત્રાઠે રે, પાળી સહી જેહની,
હીણું પ્રાણી રે, ગત એહ તેહની. વીહસે૦ ૯
અવગુણ ગુણને રે, ઉત્તમ લેખવે,
દુર્જન કંથને રે, દિલ નવ મેળવે;
નારીને રોપે રે, ચિત ઘણું ચિતવે,
છાંડી વા'લા રે, અન્ય હિત કેળવે. વીહસે૦ ૧૦
છળ બહુ જોવે રે, ક્ષણ નવ પાંતરે,
અવગુણ રાખે રે, ભાખે આંતરે;
વિરહી દેહી રે, મન દાઝે ઘણું,
અન્ય જન દેખી રે, દિલ ધરે આપણું. વીહસે૦ ૧૧
રીત ન જાણે રે, પર જેહ લોકની,
તેણે સ્થિર સ્થાપી રે, મનસા પાપની;
રજની ન આવે રે, નાહલા નિદ્રડી,
અધવચ છાંડી રે, પ્રીતમ પ્રીતડી. વીહસે૦ ૧૨

---

૮ સાતમી ઠામે—ટાણે—વખત આવ્યે. નિર્વહે—નભાવે. ૯ ત્રાઠે—તૂટેના અર્થમાં. આંતરે—આંતરો રાખીને. મન દાઝે ઘણું—" મન ઘણું દાઝવે " પ્ર. ૧—૨. દિલ ધરે—મનનો નિગ્રહ કરે. ૧૨ પાપની—" થાપની " પ્ર. ૧ લી. રજની ન—' રયણી ત.'

કરનો મેળો રે, કીધો પરેલડો,
અગનો મેળો રે, નવ રહ્યો ઢુકડો,
વચનને મેવે રે, વચન બોલ્યો નહિ,
વિણુ હો વહિયો રે, ન કહે ગયો કો કહી વીહુસે૦ ૧૩
એમ બહુ બોલે રે, વનિતા વલવલે,
કુંવરની આંખે રે, જળધારા ચલે,
ક્ષણ ક્ષણ પામે રે, મૂરછાગત અંગના,
ભૂમિ પડતી રે એક નિજ પિયુ વિના વીહુસે૦ ૧૪
ત્રીજા ખંડની રે, ઢાળ ત્રીજી સમી,
નેમે ભાખી રે, ધન્યાશ્રીએ સંક્રમી,
જો જો કરણી રે, એ સહી કર્મની,
આગળ સુણજો રે, વાત છે મર્મની વીહુસે૦ ૧૫

દુહા

કુંવર કહે ભિત્યતરે, ખોને બાર ઉઘાડ,
આભગિનું નહિ વિરહના રોગી કહિયું નાડ ૧
કહે રાણી તું કોણ છે, એણી વેળા આ ઠામ,
જો જાણે મુજ સાસરો, તો ટાળે તુજ નામ ૨
હું પિયુ છું તાહરો, ચંદ્રકુંવર મુજ ખ્યાત,
તે ચાલ્યો પરદેશડે, રીસવશે કરી ઘાત ૩

---

૧૩ વચનને ઇ૦—જ્યારે વચનાડે મેળાપ થવાની આશા હતી તે વખતે

૧ ભિતતરે—ભીંતની અંદરથી નાડ—નાડી—ભોગ ધાટો કાઢીને
૨ આ ઠામ— ઇંહ ઠામ જાણે મુજ— જાણશે ટાળે તુજ—
'ટાળશે ૩ ઘાત—'ઘત'

તે આવ્યો પરદેશથી, તુજને મળવા કાજ;
પુરૂષ હી નાણી આપણો, ઓળખિયો પતિરાજ. ૪
દાસી ઉઘાડયું દ્વારને, દીઠો નિજ ભરતાર;
પલંગ થકી પરી થઇ, પામી હરખ ઉદાર. ૫
અવળે મુખ ઊભી રહી, લજ્જાની કરી ઓટ;
વિરહવ્યથા વામી પરી, પામી મંન્મથ પોટ. ૬
દાસી સહુ દૂરે ગઇ, બેઠો આપ પલંગ;
કર ગ્રહીને તે કામની, બેસારી ઉચ્છંગ. ૭

ઢાળ ૪ થી.

(આસણરા જોગી—એ દેશી.)

હું અપરાધી નારી છું તોરો;
કાંઈ ખમજે અવગુણ મોરો રે. સુંદરી સનેહી.
તું સોભાગણ નારી સલુણી;
તું તો ગુણવંતથી ગુણ દૂણી રે. સુંદરી સનેહી. ૧
તું દયાવંત દયાળી બાળી;
મેં તો પૂરવ પુણ્યથી ભાળી રે. સુંદરી સનેહી;
તું ચિત્રાવેલી સદા ગુણખાણી;
લક્ષણા તુજ લક્ષણી વાણી રે. સુંદરી સનેહી. ૨
શશિવદની તુહીજ પુણ્યવંતી;
સહી દોષ થકી દૂરે હૂતી રે. સુંદરી સનેહી;

---

૪ પુરૂષ ઇ૦—" પુરે સહીનાણે આપણો. " હી—નિશ્ચયાર્થ અવ્યય. નાણી—ઓળખી. અથવા " પુરૂષ સહી નાણી " એમ હોય. ૬ ઓટ—ઓથ—ઓથો (!) મન્મથ પોટ—કામદેવ રૂપી ગંસડી.

૧ સુદરી સનેહી—" સુંદર ને સનેહી. " ગુણદૂણી—બમણા ગુણવાળી. ૨ ચિત્રાવેલી—ચિત્રાગણ સરખી સુંદર. લક્ષણા ઇ૦—હે સુલક્ષણા તારી વાણી લક્ષણવંતી છે.

મે અપરાધ કરચો જે મોટો,
તે તે ખમવા દિલ નવ કરચો ખોટો રે સુદરી સનેહી ૩
તુ મુજ પ્રાણજીવનથી પ્યારી,
હવે દિલ નવ રાખુ ન્યારી રે સુદરી સનેહી,
અવગુણ કીધા આપ ખમાવુ,
તુજ લળી લળી શિશ નમાવુ રે સુદરી સનેહી ૪
હુ તુજ ચોર છુ આ ભવકેરો,
તે તો રાખ્યો પ્રીતિનો દોરો રે સુદરી સનેહી,
સતી શિરોમણિ મે તુ પામી,
દર્શને ગયા દુખ વામી રે સુદરી સનેહી ૫
હુ તુજ નામતણી બલિ જાઉ,
તુજને અહોનિશ ચિતડે ધ્યાઉ રે સુદરી સનેહી,
કાયા હુ સજીવન અમાણી,
મુજ મન ઘટમે તુ આણી રે સુદરી સનેહી ૬
ધન્ય જે ધર્મ ધર્યો તે વારૂ,
સહી પામિયો હુ પુણ્ય સારૂ રે, સુદરી સનેહી,
કરૂણા કરીને રીસ તજી જે,
જેમ હેયડલે રગ રમી જે રે સુદરી સનેહી ૭
મે તો કીધો ઘાત વિશ્વાસ,
જેહ મૂકી કરથી નિરાશ રે સુદરી સનેહી,
મે તુજ આદરી મનડે મોટે,
તુ મન જાણે જે દિલ ખોટે રે સુદરી સનેહી ૮

---

૩ ખોટો—(દિલનુ વિશેષણ) ૪ ખમાવુ—ક્ષમા કરવાની વિનતિ કરૂ ૫ પ્રીતિનો—"પ્રીતમનો" પ્ર ૧ લી ૬ બલિજાઉ—' બળજાઉ " પ્ર ૧ લી

નિસુણી એમ નારી જે પ્યારી,
એમ કહે તવ વાત વિચારી રે વા'લા સુણો વારૂ;
તું પ્રભુ શશિને હુ છુ ચંદ્રિકા,
તું છો રત્ન ને હું છું મુદ્રિકા રે વા'લા સુણો વારૂ. ૯
હુ પ્રભુ ચરણુતણી રખવાળી.
માચી માચી રહું મતવાળી રે વા'લા સુણો વારૂ,
તુ સાહેબ ને હું તમ દાસી,
રહી વળગી નવ કરૂ હાસી રે. વા'લા સુણો વારૂ ૧૦
કહે રાણી મુખ હસીને વાણી,
જેહ આગમ પ્રીતમ જાણી રે. વા'લા સુણો વારૂ;
હું નાહી નાથજી ઋતુસ્નાને,
તું ચાહે સંગ પિયુ માને રે વા'લા સુણો વારૂ ૧૧
યોગ્ય નહિ છે જોગ એ કરતા,
રહિયે છે જનથકી ડરતા રે. વા'લા સુણો વારૂ
પ્રગટ થઇને આવજો પિયુડા,
તવ મન સુખ વહેશુ જીવડા રે. વા'લા સુણો વારૂ ૧૨
ગર્ભ રહે જો કોઇ કરમે;
તે તો ભોગવિયે બહુ મરમે રે વા'લા સુણો વારૂ;
તુ તો કરીને પૂછડ વાંકો,
જાઓ કામ પડેય મુખ ઢાંકો રે વા'લા સુણો વારૂ ૧૩
લોક ઓળભા પગ પગ સહિયે,
બહુ સમજુને તે શું કહિયે રે. વા'લા સુણો વારૂ,

---

૯ નીશુણી—સાંભળી તુ—"થે '(બધી જગોએ 'તુ' હામે 'થે' છે) ૧૧ નાથજી—" નાહજી ' ૧૩ જાઓ—" જાઉ" પગ પગ—ડગલે ડગલે

જો મનમા હુતો મળવાનો;
તો કયમ આવ્યો પ્રભુ છાનો રે. વા'લા સુણો વારૂ. ૧૪
કુવર કહેછે અવસર રૂડો;
એણી વાતમા નહિ કૂડો રે, સુંદરી સનેહી;
લક્ષણ બત્રીસસો નિત નદ,
એણી વેળાએ પામો આનદ રે સુદરી સનેહી ૧૫
જન્મથકી અતિ પણ તેવો,
રૂપે કરી હરિ જેવો રે. સુદરી સનેહી,
આગળા ઘાલ્યા સુખમા દીસે,
કરી રત્ન સુદરી ચિત્ત હીસે રે સુદરી સનેહી. ૧૬
તેણ માટે માનો તમે કહિયો,
અર્થ દેવથકી મે લહિયો રે. સુદરી સનેહી,
પ્રાણપિયુ સુણો એવી વાતે,
તસ વાર ન થાય ઘર જાતે રે વા'લા સુણો વારૂ. ૧૭
કેવો પ્રતિઉત્તર દેઉ સાસુ,
તે તો કાઢે પ્રાણ જે આ શું રે વા'લા સુણો વારૂ,
સહી નાણી દિયો કોઇ સુજને,
જો હોવે કાઇ દિલ તુજને રે. વા'લા સુણો વારૂ ૧૮
મુદ્રિકા દીધી કરની લેઇ;
મન મળિયા માહોમાહે લેઈ રે. વા'લા સુણો વારૂ
પણ ઇદ્રિના રસ ઘણુ સારા,

---

૧૫ બત્રિસો—બત્રિશ સહિ નદ—નદન—પુત્ર. ૧૮ સાસુ—સાસુને આશુ—"આસુ ' ત ૧ લી અથવા આશુ—તત્કાળ નાણી—એધાણી—અભિજ્ઞાન

હોઈ ભોગવતાં મનોહારા રે. વા'લા સુણો વારૂ. ૧૯
નેમવિજય તે રંગ શુ મળિયા;
વિરહ વ્યથા દુ:ખ ટળિયા રે. વા'લા સુણો વારૂ;
યામનીચર ને ગરૂડ તે છયલે;
મૂક્યો પ્રવહણ લેઈ પેહેલે રે. વા'લા સુણો વારૂ. ૨૦

દુહા.

સૂતો જાગ્યો કુંવર તે, તેહજ જુંગ મોઝાર;
વિહંગ નજરે ના'વિયુ, દેવતણો પ્રતિકાર. ૧
સિંહલદ્વીપ ભણી હવે, પવને કર્યો પ્રચાર;
વેગે પહોચ્યા જુંગ તે, રત્નપુર વર સાર. ૨
રત્નસેન તસ ભૂપતિ, રત્નમંજરી તસ નાર;
રત્નવતી તેની સુતા, યૌવન કરે ઝંકાર. ૩
વેચ્યા બહુ કિરિયાણને, હુઓ લાભ અનંત;
જુગલ મોતી અતિ ભલા, મનોહર જેની કંત. ૪
નિરખ્યાં તેણે ભૂપતિ, ખુશી થયો મનમાંહ્ય;
મૂલ કહો તમે એહનું, ગ્રહિયે જ્યમ ઉચ્છાહ. ૫
એ અવસર રાજાતણી, પુત્રી રત્નવતી જેહ;
મંદિર ગોખે મલપતિ, બેઠી નિરખી તેહ ૬
કુંવરી કુંવર દૃષ્ટિ બે, એક થઈ તે વાર;
ચિત્રામણ જ્યમ પૂતળી, હાય રહ્યા એક તાર. ૭

---

૨૦ યામનીચર ઇ૦—યામની (રાત્રી) એ ચર (ફરનાર) અને ગરૂડરૂપી જે દેવ તેણે ચંદ્રગુપ્તને પેહેલાના વાહાણમા લઇને પાછો મૂક્યો. છયલે—(યામનીચરનું કે ચંદ્રગુપ્તનુ વિશેષણ) પ્રવહણ—વાહાણ
૧ જુંગ—વાહાણ વિહંગ—પક્ષી પ્રતીકાર—ઇલાજ ૪ કિરિયાણ—કરિયાણા જુગલ—બે કંત—કાંતિ

ઢાળ ૫ મી.

(ચાદા રે' ચાંદરણે'હો, હાલ્ત મારૂ ગુડિયાં ઉડાયો—એ દેશી.)

કામદત્ત જંપે હો, રાજેંદ્ર મોરા વચન ન કાચો,
કાચા રે વાત કાચા ચિત્ત માને, અહો રાજ;
કહુ' તે સુણજો હો રાજેંદ્ર મોરા વચન જે સાચો,
સાચો જો ઇણહીજ અચો હો, અહોરાજ. ૧
રાજેંદ્ર માનો હો, મહીપતિ મોરા વચન જે સાચો,
મુક્તાફલની જોડી હો, રાજેંદ્ર મોરા વચન જે સાચો;
જાણો એક વારૂ, હિયડલે ધારૂ, ને પુણ્યને આરૂ,
અહોલાલ અહોરાજ રાજેંદ્ર માનો હો.
અગંમ્ય અરૂપી હો, રાજેંદ્ર મોરા વચન ન કાચો,
દેવના ધારૂ દેવના આરૂ, ને સહી હિતકારૂ. અહો રાજ૦ ૨
સવાલાખનુ', રાજેંદ્ર એનુ' મૂલ કહિયે હો,
ઓછો ન કહિયે ને પૂરો સહી લહિયે, અહોરાજ;
નર એહ માહા હો, ઓળગ એની કેતી કહિયે,
ગુણ બહુ સહિયે, જે દોય નીવહિયે. અહો રાજ૦ ૩
કુંવર સુણી હો, એવું ત્યહાં શીશ ધૂણાવે,
મુખ ચમકાવે ને નેણ ચલાવે, અહો લાલ;
કહી ન શકિયે હો, કુંવરને તે નૃપ બોલાવે,
નયન ડોલાવે ને કાંઇ સુણાવે. અહો રાજ૦ ૪

---

૧ વચન—"વયણુ"૨ દેવના ઇ૦—એ મોતી દેવના છે અને તે છે પણ દેવને અર્થે ૩ જે દોય ઇ૦—બન્નેનો નિર્વાહ કરો—અર્થાત્ બન્ને ખરીદ કરો ૪ કાંઇ સુણાવે—કાંઇક ઇશારતમાં કહે

ઈલાપતિ નેહે હો, રાજેંદ્ર મારા કુંવરને બોલે,
બેહુ ચખ ડોલે ને અંતર ખોલે, અહો રાજ;
તુજ સંગે કેવો હો, ઠાકુર મારા ચિત્તને જે ચોળે,
ચિત્તને જે ચોળે ને મોતીને તોળે. અહો રાજ૦ ૫
હશી તમ ભાખે હો, રાજેંદ્ર મારા ઈશ્ય ન સુહાશે,
કહિયું ન જાશે ને મન દુઃખ થાશે, અહો લાલ;
મનગાંહી તમને હો, મહીપતિ મારા અચરજ આશે,
અચરજ આશે ને શેઠ દુહવાશે. અહો રાજ૦ ૬
મુક્તાફળ એ એકે હો, રાજેંદ્ર મારા દાદુરી છે નાની,
વાત નહિ છાની ને એહ પુરાની, અહો લાલ;
ઓળખી અનુમાને હો, લાલન મારા શાસ્ત્રના જ્ઞાની,
શાસ્ત્રના જ્ઞાની ને વાત કહાણી. અહો રાજ૦ ૭
સાંભળી નૃપ ત્યારે હો, લાલન મારાં અચરજ પાવે,
મન સ્થિર થાવે ને કાન જગાવે, અહો લાલ;
દોયન મોતીકેરૂં હો, લાલન મારા મૂલ દેવાવે,
એક દૂરવાવે ને પરીક્ષા કરાવે. અહો રાજ૦ ૮
કુંવરને કહિયે હો, લાલન મારાં મોતીને છેદાવે.
અચરજ લાવે ને ખંડ કરાવે, અહો લાલ;
દાદુરી નૃપ દેખી હો, લાલન મારા મનને હુમાવે,
મતિ તરા ભાવે ને અનિ ગુણ પાવે. અહો રાજ૦ ૯

દેખી દેખી એવી હો, રાજેંદ્ર મારા કુંવરની બુદ્ધ,
અતિ ઘણી શુદ્ધ ને જ્ઞાત મતિવૃદ્ધ, અહો લાલ;
ભાગ્યવંત રૂડા હો, લાલન મારા અગમ્ય એ કીધી,
લહેશે ઋદ્ધિ ને સકળ સમૃદ્ધિ. અહો રાજ૦ ૧૦
ત્રીજે ખંડે પાચમી હો, લાલન મારાં મોતિયાં વેચાયા,
બે એ મૂલ્ય પાયા, ને સહુ હરખાયા, અહો લાલ;
નેમવિજય નેહે હો, લાલન મારા ઘણું એ સોહાયાં,
અચરજ ભાયા ને કાજ સવાયા. અહો રાજ૦ ૧૧

દુહા.

મન હરખ્યું મહીપતિતણું, પુરૂષોત્તમ જગ એહ;
એહથકો અદકો નહિ, પુણ્યવંતમાં રેહ. ૧
શેઠ પ્રતિ રાજા કહે, કોણ પુરૂષ જગસાર;
ઇભ્ય કહે મુખ મોડીને, એ છે અમ્મ સુઆર. ૨
નરપતિ તવ બોલ્યો નહિ, કુંવરી કહે જઇ માય;
મેં વરિયો પરણીશ હવે, જેમ આવે દિલ દાય. ૩

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી.

(યોધપુર જાયો હો કે લાવજો જુધપુરી—એ દેશી.)
નારી નેણ નિહાળે હો કે, ચિતમાં ચિંતવે,

---

૧૦ જ્ઞાત—જાણ્યો. મતિ વૃદ્ધ—બુદ્ધિમાં વૃદ્ધ—મોટી બુદ્ધિવાળો. અગમ્ય—ન જાણી શકાય એવી (વાત). ૧૧ વેચાયા—"એકાયા.' સોહાયા—રાજા વગેરે. ભાયા—પસંદ પડ્યાં કાજ સવાયા (થયા).

૧ રેહ—રેખારૂપ—આડા આંક રૂપ. ૨ કોણ પુરૂષ એ પુરૂષ કોણ? અમ્મ—અમારો સુઆર—મકાન

કવણુ એ કામકુમાર,
જગતીજન ભોળવવા હો કે, આવ્યો અભિનવો,
નવલો રતિ ભરતાર. ૧
સહજ સલુણી હો કે, સુંદરી વિનવે,
બાળા બે કર જોડ,
હિયડું વેધ્યુ હો કે, મનમથ કરી નવે,
ઉમાહ્યો મન કોડ સહજ૦ ૨
શેઠ ભણી રાજા હો કે, પૂછે વળી વળી,
કહો છ એની જાત,
વિટલ વાણિજ્ય નૃપને હો કે, બોલ્યો મન રળી,
શી પૂછો પ્રભુ ખ્યાત? સહજ૦ ૩
ટાળે અંગ શ્રમને હો કે, રાખ્યો ચાકરી,
સમજી રહ્યો મન માહ્ય,
રાજકુંવરી બહુ રીઝે હો કે, રૂપે અપછરી,
માત બોલાવે ઉત્સાહ. સહજ૦ ૪
પોતે ઇભ્યની સાથે હો કે, આવ્યો નર ભલો,
તે મુજને પરણાવ,
બીજો વર વરવા હો કે, નીમ છે માહરે,
ઇણહું તે બહુ ભાવ સહજ૦ ૫
જાતિ મત પૂછો હો કે, મારૂં કહિયું કરે,
એણે ભવ એ ભરતાર,

---

૧ ભોળવવા—"ભોગવા' પ્ર ૨ છ 'લોભવા' પ્ર ૧ અભિનવો—નૂતન "અભિનવે' પ્ર ૨ ૨ ઉમાહ્યો—ઉમંગયુક્ત થયો ૩ વિટલ—દુષ્ટ—નીચ (?) રવી—"રૂવી ૫ ઇણહુ—એની સાથ

ગુણવંત કોઇ બીજો હો કે, નહિ છે જગત ભરે,
એ આતમનો આધાર સહજ૦ ૬
રાણી નૃપને જણાવે હો કે, અતિશે ઉતાવળી,
મહીપતિ ચિંતે એમ,
પંથી તેહ બોલાવે હો કે, પૂછે વાસ કુલી,
ધણીને મન બહુ પ્રેમ સહજ૦ ૭
ભાખી તેણે સઘળી હો કે, ઉતપત મૂળ થકી,
વસુપતિ હરખ ધરંત,
વ્યાહો સુકુલિની હો કે, કહિયું એમ વકી,
ઇલાપતિ ગુણવંત સહજ૦ ૮
બરઢી ભૂપ જ પે હો કે, વિમાસી બોલિયે,
અપજશ એણી વાત,
આતુરતાએ બહુલી હો કે, હિયડું ખોલિયે,
દ્વિજ જોઇ સાત સહજ૦ ૯
સ્થાનકને કુળ વારૂ હો કે, લક્ષ્મી ગેહે ઘણી,
દ્રય પક્ષ પૂરા જેહ,
ભાગ્યવંત રૂપાળો હો કે, દાતા તેહ ભણી,
નિરખો સાતે એહ સહજ૦ ૧૦
પરદેશી નવ નિરખ્યો હો કે, કહો કેમ દીજિયે,

---

૭ વાસકુલી—રહેવાનું સ્થાન અને કુળ ૮ વ્યાહો—વિવાહ કરો—પરણો સુકુલિની—સારા કુળની સ્ત્રી—ઇલા પૃથ્વીના પતિ—ભૂપતિ

૯ બરઢી—મોટેથી ભૂપ—ચંદ્રભ્રમ—રાજકુમાર ગત ઇ૦—સાત વાના જોઇને પછી કન્યા આપવી જોઇએ ૧૦ તે સાત વાના કહે છે સ્થાનક ઇ૦ જેહ—જો

જશ પામવા પંચ;
અવિચાર્યું અનિષ્ટ હો કે, કેણુ ન કીજિયે,
સાજનકેરે સંચ. સહજ૦ ૧૧
નરપતિ નર લોભી હો કે, જાણ્યો સાહસી,
પ્રાગ્રે રાજકુમાર;
પરણાવે તે પ્રેમે હો કે, રૂપે ઉરવશી,
મહોત્સવ નગર મોઝાર. સહજ૦ ૧૨
દીધી પુણ્યે જોડી હો કે, દૈવે કર કરી,
હરખ્યા પુરજન લોક;
કોઈ વરણે વખાણે હો કે, રામા મુખ ધરી,
પુણ્યે સંપદ થોક. સહજ૦ ૧૩
છઠ્ઠી ઢાળ ત્રીજે હો કે, ખંડે કહી ભલી,
નેમવિજય સુખદાય;
ભાવે ભવિ સુણજો હો કે, મતિ કરી નિર્મળી,
આગે જે હવે થાય. સહજ૦ ૧૪

દુહા.

ચંદ્રવદની મૃગલોચની, ગજગમની પિકવેણ;
રૂપે અભિનવ અપ્સરી, કુંવરે નિરખી નેણ. ૧
પદ્મિની મોહી પ્રેમશું, દીધો નૃપ પરિવાર;
મણિ માણિક સુવરણતણાં, ભૂષણ અશ્વ અપાર. ૨
સાત વાહણ નૃપ સોંપિયાં, ભરી ભરી પૂરણ કીધ;
પૂરવ પુણ્યતણે ઉદય, સકળ મનોરથ સિદ્ધ. ૩

---

૧૧ પામવા—"પમેવા." કેરે—"કરે." ૧૨. પ્રાગ્રે—આમદથી.
૧ પિક—કોયલ ૩ વાહણ—વહાણ.

ઢાળ ૭ મી.

(દખણ દોહુવો હો રાજ—એ દેશી)

સુંદર શાતા હો રાજ, મનશુ માતા રાજ,
કોઇ ગુણ ગાતા હો, મોઇ સુખડા સોહતા,
ભોગવે ભોગા હો રાજ દુ:ખ ન જોગા રાજ,
ગયા દુ:ખ શોગા રે, મન ભણી મોહતા ૧
કામદત્ત ચિંતે હો રાજ, નિજ મન ખંતે રાજ,
આતમ તંતે રે, એમ દેખી કુમારને,
સુખ એહ પામ્યો હો રાજ, દુ:ખ સર્વ વામ્યો રાજ,
જન શિર નામ્યો રે, બહુ ધર્મ ધારીને ૨
રંભ સમાણી હો રાજ, કિંનરી આણી રાજ,
અપસર માણી રે, નારી જેણે પરગડી,
ધન બહુ ધાની હો રાજ, રાય મતિકાગી રાજ,
શુ એ વિચારી રે, દીધી કેમ એવડી ૩
દુરજન દોષી હો રાજ, પાપના પોષી રાજ,
ધરમના ગોપી રે, હેય એમ અકારણે,
અવગુણ આગે હો રાજ, પાપ ન લાગે રાજ,
પ્રીતને ત્યાગે રે, દ્વેષી ગુણને ઢાકણે. ૪
પર સુખ દેખી હો રાજ, હોય પરદ્વેષી રાજ,

---

૨ આતમ તંતે—પોતાને તંત કરવા લાગ્યો ૩ કિંનરી—કિન્નરી સરખી સ્ત્રી અપસર—અપ્સરા (જેવી) પરગડી—પ્રગટ મતિગારી—અર્થાત્ બુદ્ધિમાન એવડી અર્થાત્ એ ૪ અકારણે—વિના કારણ ગુણને ઢાકણે—ગુણને ઢાકવામા

છળના દ્વેષી રે, પાપી શેષ ધરે ઘણો;
મનુષ્ય મ જાણો હો રાજ, મતિ કો વખાણો રાજ,
સહી મન ટાણો રે, પાપે પિંડ ભરે ઘણો. ૫
એક દિન વારૂ હો રાજ, દુરમતિ કારૂ રાજ,
દુરગતિ સારૂં રે, વાત કહી વાણીએ;
સુણો ભૂપ જમાઇ હો રાજ, મોટી વડાઈ રાજ,
શુકન ભણાઇ રે, આપે હવે ચાલીએ. ૬
માગો તમે આણા હો રાજ, ભૂપતિ પરોણા રાજ,
અમીય સમાણા રે, બહુ પ્રેમ ધરી કરી;
ચંદ્રગુપ્ત વેગે હો રાજ, મનને રંગે રાજ,
ઈભ્યને સંગે રે, વારૂ શેઠ આણા ધરી. ૭
પ્રાણપ્રિયા વે'લી હો રાજ, મહોલને મે'લી રાજ,
લેઈ આજ્ઞા વે'લી રે, થાઓ તમે આપશુ;
શીખડી લીજે હો રાજ, કામ એ કીજે રાજ,
વે'લા થઈજે રે, આપે હવે ચાલશું. ૮
રત્નવતી વેગે હો રાજ, કાંતને સંગે રાજ,
નિજ મન ટેગે રે, બોલે નિજ તાતને;
આપો મુજ આજ્ઞા હો રાજ, કરશું પ્રયાણા રાજ,
વચન સુજાણા રે, પુત્રી કહે માતને. ૯

---

૫ છળના દ્વેષી—છળરૂપી દ્વેષ કરનારા. "છેળના" પ્ર. ૧. મનુષ્ય મજાણો—"મની સમજાણો !! ટાણો—મેહેણું. દુરમતિકારૂ—દુરમતિને કરનાર. શુકનભણાઇ રે—"સગણા ભાઇ રે" પ્ર. ૨ ૭. ૭ આણા—આજ્ઞા. પરોણા—"પ્રાણ." અમીય સમાણા—અમૃત જેવા. ૮ આપશુ થાઓ—અર્થાત્ તત્પર થાઓ. ૯ ટેગે—ટેકથી.

રતિશુ રામા હો રાજ, પ્રીતમ કામા રાજ,
ઉતાવળ સામા રે, માતા કો'ને જાયને;
ઘર અભિલાખી હો રાજ, પિયુડે ભાખી રાજ,
મુખે એમ ભાખી રે, જઇ હું મળું માયને. ૧૦
વચન તેહણે હો રાજ, દીધું જેને રાજ,
અનોપમ એને રે, લેઈ સાત સોહામણાં;
હયગજ વારૂ હો રાજ, પુણ્યને સારૂં રાજ,
નૃપબળ સારૂં રે, આપ્યાં તેહને ઘણાં. ૧૧
દાસ વળી દાસી હો રાજ, જેહ વિશ્વાસી રાજ,
જેહ વિલાસી રે, આપી વારૂ વારાંગના;
પ્રવહણ બેઠાં હો રાજ, લેઇ સુખ મીઠાં રાજ,
વ્યવહારી દીઠાં રે, દ્રપ નાથને અંગના. ૧૨
સાજન પોતે હો રાજ, ચખ જળ હોતે રાજ,
મુખ કંજ જોતે રે, પાછા વોળાવી વળ્યા;
જુંતા તે હાલ્યાં હો રાજ, પવને માલ્યાં રાજ,
ન રહે ઝાલ્યાં રે, વારૂ વેગે જે ભલાં. ૧૩
ઉદધિ માહે હો રાજ, બહુલ ઉત્સાહે રાજ,

---

૧૦ પ્રીતમકામા—પ્રીતમની કામનાવાળી ઉતાવળ સામા—અ ઉતાવળ કરવાને. જાયને—જઇને ૧૦ ઘર અભિલાખી—(પિયુનું વિશેષણ) ભાખી—ભાખી એવી રાજપુત્રી.

૧૧ લેઈ સાત ઇ૦—તે વચન પ્રમાણે સાત સોહામણાં વાહાણ લેઇને તેને આપ્યાં. ૧૩ ચખ જળ હોતે—નેત્રમા પાણી આવતાં મુખકંજ—મુખ રૂપી કમળ. જુંતા—વાહાણ.

મનોજવ પ્રાયે રે, જાયે ખ્યાલ વિલોકતા,
કલ્લોલ જળ લોળે હો રાજ, પવન ઝકઝોળે રાજ,
બહુ જળ ડોળે રે, વહેતે અશોકતા ૧૪
સાતમી ઢાળે હો રાજ, ખંડ એ ભાળે રાજ,
ત્રીજાની રમાળે રે, રૂડી નેમવિજે કહી,
સહુ તમે સુણજો હો રાજ, ધરમને ધૂણજો રાજ,
ભાવે ભણજો રે, હોવે ખ્યાતિ ઇહા સહી ૧૫

દુહા

ઉત્તમ બોલ ચૂકે નહિ, જો હોવે શતખંડ;
શેઠ ભક્તિ તવ સાભરી, વે'તો વાણુ અખંડ ૧
નારીને કહે નેહશુ, હુ જાઉ ઇભ્ય પાસ,
સેવા સારૂ તેહની, જ્યમ પોહોચે મન આશ ૨
રત્નવતી બોલે તદા, કરજો પ્રભાતે સેવ,
રાત્રિએ જુગતું નહિ, કહિયે છે તમ હેવ. ૩
એણે જુગથી નિસરી, બીજે જાવુ જેહ,
નિશા અંધારી ઉદધિજળ, વાચ્છો કુશળ હું તેહ ૪
ઉઠયો આળસ છંડીને, જાવા શેઠ સમીપ,
છીક્કા સામી તવ થઇ, અણુસમજ્યારો દીપ ૫
નારી કહે જાવા ન દઉ, અપશુકન વડ એહ,

---

૧૪ મનોજવ પ્રાયે—" માનુજ પ્રાહે " તોળે—ઊછળે ૧૫ ધૂણજો—હુલજો (?) " ધુણજો " પાઠ છે, તે લેઇએ તો " ગુણજો—સ્તવન કરજો " એવો અર્થ થાય

૩ હેવ—એવ (નિશ્ચયાર્થકઅવ્યય) ૪ જુગ—વાહાણુ ૫ છિક્કા—છીંક અણુસમજ્યારો દી૦—અણુસમજવાળાને દીવા જેવી—શું થવાનુ છે તે ન જાણુતો હોય, તેને દીવાની પેઠે ભાવિ અનિષ્ટ સૂચવનારી.

કુવરી વિનય કરે એહવો, બોલે ગુણનો ગેહ ૬
સરજ્યા સુખદુ ખ ઉપજે, ભાવિ ન મટે કોય,
સરજ્યુ હોયે તે પ્રતિ, વારક જગમા ન હોય. ૭

ઢાળ ૮ મી

(જોરાવર હાડાની—એ દેશી)

કામદત્ત મ ત્રી ચાર રે, બેઠો ત્યાહા સો’યે,
અચરજ હવે હોયે, ભાવિત ન લહે કોયે,
તે સુણજો સહુ કોયે,
વાત વિચારી રે, વરવી તેહની રે,
જે જે કર્મ વિકાર રે, બેઠા ત્યાહા સોહે૦,
નાઠી હતી રે, બુદ્ધિ જે જેહની રે ૧
જોયો એક હુતો એહ રે, બેઠા ત્યાહા સોહે૦,
પરણો ટીકી રે, નીકટ વારાગના રે,
દેખી મન ચળે ચિત્ત રે, બેઠો ત્યાહાં સોહે૦,
કામી પુરૂષોને રે, વા’લી કામની રે ૨
જાતિકુળ નહિ ભાસ રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
પેટભરો થઇ રે, આવ્યો આપણો રે,
ન ઘટે રાજકુમારી રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
અ ધા હાથે રે, રત્નનો આગણો રે ૩
મારી એહ કુમાર રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
આવે રાતે રે, તે જવ ઇહાકણે રે,
ફલકને ધરિયે છે જેહ રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
ખેસવી નાખજો રે, લેઇ તે ક્ષણે રે ૪

ટીકી—ધારી ધારીને જોયે ની (?) આગણે—(?) ૪ કુમાર રે—રાજકુમારને ફલક—પાટિયુ

એમ ચિંતવીને તામ રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
ગ્રહીએ ગોરી રે, મનમથ સુંદરી રે,
મીઠી ગુણતણી ગેહ રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
જાણું દીપે રે, નવલપુરંદરી રે ૫
મિત્ર કહે સુણો શેઠ રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
સૂતા આવ્યો રે, કુંવર ઉતાવળો રે,
ફલકને પગથકી ઠેલ રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
કુંવરતણો રે, મન અહીં ભગો રે ૬
પડિયો ઉદધિ ઉત્તંગ રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
મુખ માહે રે, નવ પદ બોલતો રે,
શીલવંતીતણું ધ્યાન રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
મનમા વારૂ રે, શ્યામા ધ્યાવતો રે ૭
નિસુણી આકરી વાણુ રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
લહિયો નારી રે, બોલ જે આકરો રે,
આકળી જોયે જ્યાહા આય રે, બેઠો ત્યાહા સોહે૦,
તેણે પેખ્યો રે, પ્રીતમ તે ખરો રે ૮
છાતી દુખશુ ફાટંત રે, ચિંતે ત્યાહા બાળા,
કીધા જેહ આલા, વરવા જેમ વ્યાલા,
એહ કરમના ચાળા
પામે પ્રાણી રે, પ્રાહે પાડુઆ રે,
તો કહે કરૂ હવે કેમ રે, ચિંતે ત્યાહા બાળા૦,
ખાતા મીઠા રે, કિંપાક લાડુઆ રે ૯

૬ ઠેલ—ઠેલ્યુ ૭ ધ્યાવતો—ધ્યાન કરતો. ૮ આકરી વાણુ—ચીસ. આય—આવીને ૯ આલા—આળ—વધારે વાહાલા વ્યાલા—સાપ પ્રાહે—(૧) પાડુઆ—પાડવા (૨) કિંપાક—ચાકાળ

આહા પ્રાણાધાર રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા૦,
વિલપે વામા રે, અહીં તહીં આકુલી રે,
વણ કહે તું નાહ રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા૦,
પહોત્યો વા'લા રે, મતિ કરી વ્યાકુળી રે. ૧૦
પિયરિયાંતણો વાસ રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા૦,
દૂર રહિયો રે, કહિયું નાવને રે;
જાણું ન સાસરૂં કેથ રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા૦,
શીલ જે સાચું રે, રહેશે કેમ કને રે. ૧૧
નયણે નીર પ્રવાહ રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા,
માનું જો પે'રે, જળધર ઉનહ્યો રે; ૧
છૂટી પ્રબળ પ્રતાળ રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા,
કો નર ડાહ્યો રે, જવે જે ગ્રહ્યો રે. ૧૨
પિયુ પિયુ કરીને પોકાર રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા,
અંગે પછાડે રે, ત્રોડે કેશ કો રે;
પામે મૂર્છા અપાર રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા,
ફાડે પરાણે રે, આપણા વેશને રે. ૧૩
કીધાં ક્રોડ કુકર્મ રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા,
દુર્મતિકારી રે, ઉદધિ આવિયો રે;
તો મરૂં હું એની કેડ રે, ચિંતે ત્યાંહાં બાળા,
દિલ દુઃખ દેખી રે, ચિતડે ભાવિયો રે. ૧૪

---

૧૧ નાવને—"નાવને" કેથ—ક્યાં? ૧૨ જોપે—જેમ કે. જળધર—મેઘ—ઉનહ્યો—વરસવા મંડ્યો. ('ઉનવાવું' કે ઉમવાવું' એ શબ્દની કાંઇક સામ્યતા જણાય છે) પ્રતાળ—પ્રનાળ(?) જવે—વેગથી. જે ગ્રહ્યો—જેને ગ્રહ્યો—ઝાલી લીધો.

એવે શાસનદેવ રે, ચિંતે ત્યાહા બાળા૦,
આવી ગગને રે, અતિશે ઉતાવળી રે,
ખડગ કર ગ્રહીને તેણે રે, ચિંતે ત્યાહા બાળા૦,
કેમ થઇ રે, પુત્રી ઉતાવળી રે ૧૫
મળશે સહી તુજ કંત રે, ચિંતે ત્યાહા બાળા૦,
અવધ કહુ રે, તુજને વર્ષની રે,
ત્યા લગી કરી જિન ધર્મ રે, ચિંતે ત્યાહા બાળા૦,
ધરીને મન સારૂ રે, વારૂ હર્ષની રે ૧૬
પામી અતિ આનંદ રે, ગુણવંતી નારી,
અહો કામણગારી, શીલ સમારી,
શીલરૂ પામી રે, પ્રેમ જે અતિ ઘણો રે,
આઠમી નેમ કહે ઢાળ રે, ગુણવંતી નારી,
ત્રીજે ખંડે રે, ઢાળ એં મહુ સુણો રે ૧૭

દુહા.

પામ્યો કંથ પણ કામની, વાધ્યો વિરહો અંગ,
એક વાસર કરમ નિસરે, પીડે અંગ અનંગ ૧
દેવી વચને તે રહી, સ્થિરતા મન વચ કાય,
નવ પદ આરાધે ભણે, સુખનો એહ ઉપાય ૨
એમ કરતા વાહણ તિને, પવને કીધ આનંદ,
બીજે દિવસે શેઠજી, નારી ભાળી સુખકંદ ૩

સુણ્ય નારી તુજને કહું, કોણ પુરૂષ જગ એહ;
જાત હીણુ ગુણ હીણુ તે, તોશુ રૂપની રેહ. ૪
તું મુજ પ્રાણપ્રિયા સહી, પ્રમદા હવે તું થાય;
તુજથી અંતર કો નહિ, હોજો બે સુખદાય. ૫

ઢાળ ૯ મી.

(છેડો ના જી છેડો ના જી—એ દેશી.)

તું સસનેહી શ્યામા સારી, પ્રેમે ભરી પનોતી;
ગુણવંતી તું ગરવી ગોરી, લાવણ્યરૂપ સજોતી,
પ્રેમે કહેને, હાં રે એવડું શાને કહાવે, નેહ ધરોને. ૧
હૂજી નારી પ્રેમ પિયારી, તારી તે સહુ દાસી;
તું મુજ પ્રાણપ્રિયા પરસ્યુંગી, અંગે સંગીત વાસી. પ્રેમે૦ ૨
મેં તુજ પામી પૂરણ પુણ્યે, સાંચી મોહનવેલ;
તોરે સંગે રંગે અભંગે, દુઃખને ઠેલો મેલ. પ્રેમે૦ ૩
રાણી મનમાં બોલને જાણી, વાણી જંપે એમ;
પાપી પ્રાણી સબલ વિનાણી, એવું ભાખે કેમ,
મનની કહોને, અલવે શાને બોલાવો એમ કહોને. ૪
પરદ્રોહીને મોહે મેલા, વરવી તે ગતિ તેને;
નિપટ લાલચી નિપટ લોભી, નારી છે દિલ જેને મનની૦ ૫
તેં મુજ પતિને નાખ્યો ઉદધિ, ઉલટી બુદ્ધિ ઉપાવે;
એ કરમે મરમે નવ પાવે, લીલા રંગ સ્વભાવે. મનની૦ ૬

---

૪ તોશુ—તારી સાથે. રેહ—રેખા ૧ લાવણ્ય—સુંદરતા સજોતી—સજુતી—સંયુક્તા ૨ પરસ્યુંગી—(?) ૪ વિનાણી—વિજ્ઞાની. ૬ એ કરમે મ૦—તારા એ કર્મથી અને મર્મથી સ્વભાવથી લીલાયુક્ત રંગ પામવાને યોગ્ય નથી.

હું મદમાતી છું ધણિયાતી, વાળ ન વાંકો થાયે,
મૂંને છેડો એહુ પઠેડો, નીવેડો હવે થાયે મનની૦ ૭
જે હોય પિયારી નારી નરને, સાસુ પાપે ભરાયે,
છેહડો લાગે ભીખને માગે, આગે સુખ નવ ધાયે મનની૦ ૮
આપણી છાંડી ચાહે પરની, રાતો થઈ જે રાચે,
પાપનો સંચો પૂરો મેલે, દુઃખ મંદિરમાં માચે મનની૦ ૯
પરની નારી સંગ બહુવો, દુર્ગતિમાં દુઃખ વેદે,
પરમાધામી પાપી તેને, શસ્ત્રે કરીને છેદે મનની૦ ૧૦
તું મુજ આયત હમણાં આવી, જો કહિયું નવ માને,
તો ગતિ એ છે તારા પિયુની, કહીએ છે સહી તાને મનની૦ ૧૧
એવી વાતે ખાપણ તુજને, તું મુજ બંધુ સમાન,
ક્રોધે કરી તન પૂર્યું એહિ, કામાતુર એક વાન મનની૦ ૧૨
નભમંડળ તવ છાયું અભ્રે, દામનીના ઝગઝારા;
ગુડુડુગાજ કરે ઘનઘોરે, વરસ્યા શબ્દ અપારા મનની૦ ૧૩
તડિત શબ્દ બહુ તડતડે, ઘુણ વાયુ ઘુમાન,
એવે ગત્રે જલધિ ઉલટ્યો, યમ રાત્રિ સમ જાણુ મનની૦ ૧૪
બાવનવીર ચોસઠ જોગણીઓ, સાથે વળી ક્ષેત્રપાળ,
આવી ચક્રેશ્વરી ચોવે માયે, ધર્મતણી રખવાળ મનની૦ ૧૫
લેઈ અગ્નિને દોડી રહ્યા, માગણ ગેહને કાજ,
શરણે પેઠા સતીને જઈને, રહિયો સહી તમ લાજ મનની૦ ૧૬

---

૮ પિયારી—પરભાગી ૯ રાતો—અનુરક્ત માચે—(?) ૧૦ વેદે—ભોગે પરમાધામી—પરમ અધમ (?) ૧૧ આયત—ભાગ્ય પ્રાપ્ત તાને—તને
૧૩ નભમંડળ—આકાશ દામની—વિજળી ૧૫ ચક્રેશ્વરી—એ નામની દેવતા ૧૬ રહ્યા—અર્થાત્ ચક્રેશ્વરી દેવતા રહિયો ઇ૦—દેવીએ રાજકુમારીને કહ્યું કે તમારી લાજને લીધે આ રહિયે—બચ્યો છે—અથવા શેઠ રાજકુમારીને કહે છે કે તમારી લાજે જીવે છું રહ્યો છું

રે રે પાપી તુજને મૂક્યો, મતીના પદ પરભાવે;
દેઇ શીખામણ દેવી તેને, વહેલી થાનક જાવે. મનની૦ ૧૭
વ્યવહારી તે બીતો વારૂ, ત્યહાં તે ન બતલાવે;
પ્રેમ ધર્યો તે પચ્છન્ન રીતે, આરતિ રૂદ્ર વિભાવે. મનની૦ ૧૮
મન.લાગ્યું જે માનવ માટે, મૂક્યુ તે ન મૂકાયે,
નેમવિજય કહે ઢાળ એ નવમી, સુણતા ભાવટ જાયે. મનની૦ ૧૯

દુહા.

પ્રવહાણ પવને પૂરિયા, આવ્યા ભરૂઅચ તીર,
કુશળ નાળ મૂકી ભલી, લઘી ઉદધિ નીર. ૧
રાજ કરે રાજા ભલો, સુખદાઇ શિશુપાળ;
કનકમેના તસ ભાગ્જા, પટરાણી સુકુમાલ. ૨
ત્રિલોચના છે તેહને, બેટી ગુણની ગેહ;
કળા ચોસઠ ચતુરા ભરી, યોવન વેપે જેહ. ૩
આપો શેઠ વધામણી, લઇ આવ્યા સહુ સેણ,
નારી રંભા સારખી, નિરખી સહુએ નેણ ૪
ચમક્યા કામી હિયડતે, ધમક્યાં ધરમી મન;
એ એવી ગુણની ભરી, સુકુલિની સુપ્રસન્ન ૫
ઇભ્ય કહે અમ અંગના, પરણી રાજનધીય;
સહુ સુણી સુખ પામીઆં, ઉત્તમ એનો હીય. ૬

વાત વધી તે નગરમાં, પરણ્યો રાજકુમાર;
અહો અહો પુણ્ય એહનું, ન મળે આ સંસાર. ૨૬

ઢાળ ૧૦ મી.

(મોરા સ્વામિ હો, શ્રીસીતળનાથ કે—એ દેશી.)

હવે વાહાણ હે, આવ્યાં તેણે નેર કે, હુવાં એ હરખ વધામણાં;
તેણે મૂકી હે, ત્યહાં કુશળની નાળ કે, ધડડડડડ ગાજે સોહામણાં. ૧
જન જોવે હે, ઉભા નિજ ગેહકે, આવશે વા'લા વાટડી;
શેઠ કામદત્ત હે, આવ્યો સહુ જાણ કે, ધનતણી લેઈ ગાંઠડી. ૨
ભલા રત્નવતી હે, સજીયા શણગાર કે, જિનવંદન ભણી નીસરી;
જન દેખી હે, પડે એ કુણનાર કે, ભાખે શેઠની સુંદરી. ૩
હૈયા માંહે હે, હુવા લોક હેરાન કે, એણી રૂપે કામની;
પુણ્યેથી હે, પાયો એહ કે, વાણી સુણી તે લાજની. ૪
સીધી ચાલી હે, તેહજ દરબાર કે, રાજા ચિત્તમાં ચમકિયો;
જંપે પુત્રી હે, નેહે બોલાવે ભૂપ કે, રૂપેકામ રતિ હારિયો. ૫
જંપે જોવના હે, નિસુણો તમે તાત કે, વાત કહું વારૂ પરે;
મુજ પતિને હે, નાખ્યો ઉદધિ માંહે કે, જલ વધતે પૂરણ ભરે. ૬
વળી કરવા હે, ચાહે નિજ નાર કે, અધમ પુરૂષ જગ એહ છે;
અબળાતણું હે, બળ યહાં નવ કોય કે, કહિયું નહિ કે'શો પછે. ૭
સાંભળી રાજા હે, એમ વચન વિકાર કે, પહોચાડી નિજ મંદિરે;
તમે રહેજો હે, બેટી સુખ ઠામ કે, પ્રેમ ધરીને પેરે પેરે. ૮
ત્યહાં કામદત્ત હે, આવ્યા લેઇ ભેટ કે, શીશ નામે ભક્તિએ ભલે;
ક્રોધ કરીને હે, કહે નરપતિ વેણ કે, રે રે દુષ્ટ પાપે ચળે. ૯

---

૧ નેર—નગર ૫ જંપે—બોલે. ૬ જોવના—યુવતી.

કબજ કીધો હે, સહી વાહાણુ શેઠ કે, નાખ્યો કષ્ટને પાજરે,
ઘર હુશા હે, સુખા પરિવાર કે, ગણ્યા નહિ તસ અ તરે　　૧૦
ઘણુ રત્નવતી હે, કરે જીન ધર્મ કે, મર્મ મિથ્યાતના ટાળી કરી,
ત્રિલોચના હે, રત્નવતી દાય કે, નેહ વાધ્યો બહુ દીલ ધરી　　૧૧
નિત્ય કરતી હે, આબળ તપ સાર કે, આવશ્યક દોય ટકના,
નવ પદનો હે, જપતી જાપ કે, પાપ ટળે સર્વ અ ગના　　૧૨
પિયુ સ ભારે હે, વીસરે નહિ નેહ કે, ધ્યાન ધરે જ્યમ યોગીશ્વરી,
બાપીયડો હે, જેમ મેહશુ તાન કે, રત્નવતી રહે દીલ ભરી　　૧૩
દુ ખ વારણુ હે કહે રાજકુમાર કે, દુ ખ ન આણીએ એહવુ ,
હોયે સરજ્યુ હે, કુણુ મેટણ કે તેહકે, શ કાસમકિત જેહવુ　　૧૪
તે તહા બોલી હે, રત્નવતી સોય કે, વાલા દુ ખ છે મોટકા,
કેમ ખમીએ હે, ગમિયે કેમ રાત કે, ઘાત દગ્દ જે ખોટકા　　૧૫
ખારો ખાટો હે, સર્વ તજીયો આહાર કે, ભૂમિશયન જે આદરી,
મન વચને હે, ગયા પ્રીતમ ! રાખ કે, આતમને એમ અનુસરી ૧૬
ઢાળ દશમી હે, ભાખુ શુભ વાણ કે, નેમવિજય સુખ ગહગહી,
તમે સુણજો હે ભાવે ભવિ લોક કે, આગે વાત હોય તે લહી　　૧૭

દ્યુત કુંવરી ચૂકે નહીં, નવ નવ કરતી કેલિ;
કુંવરી કહે કોઇ વારતા, કથા ચરિત્રને ભેળિ. ૨
ચંદ્રગુપ્ત રાજાતણું, ચરિત્ર સુણો એક ચિત્ત;
પડતો દેવે કર ધર્યો, રત્નતણે જે વિનીત. ૩
ધૂતારાપુર પટ્ટણે, (તેણે) મૂકયો લેઈ તેહ;
દિવ્યાભરણે શોભતો, કુંવર કળાનો ગેહ. ૪
હરિષેણ રાજા ત્યાં ભલો, કમળપ્રભા પટનાર;
હંસાવલિ તસ નંદિની, અલિ અપ્સર અવતાર. ૫
વીરધવલ મંત્રીશ્વરો, હેમવતી પિયુ જાસ,
કામવતી તસ અંગજા, જોવન કરે નર આશ. ૬
માહોમાહે પ્રીતડી, એક જીવ તન હોય;
કામવતી હંસાવલિ, ભેદી ન શકે કોઈ. ૭

ઢાળ ૧૧ મી.

(મારા નાકનો મોતી લાવવો રાજ—એ દેશી)

કુંવર તે મનમાં એમ વિચારે, કેણી દિશ હવે જાઉં,
વસ્તી પામું જો વારૂં વેહેલો, ભૂખ તૃષાને છિપાઉં લાલ,
જો જો અચરજ જે હોવે હો લાલ ૧
વીરધવળ મંત્રી તસ વારૂ, બેઠો માડવી પરિવારે,
આવતો બોલાવ્યો આપણી મોજે, દીઠો નિરૂપમ જ્યારે. લાલ,
જો જો અચરજ જે હોવે હો લાલ. ૨

---

૩ વિનીત—અર્થાત્ આગ્રહિત રાજપુત્રની પાસે જળગા ન દૂમે એના ગુણવાળા રત્ન હતા તે રત્નના અભિમાની દેવે તેને ઉગાર્યો રત્ન—"રયન"
૫ અલિ—સખી તેની સખીઓ અપ્સરાનો અવતાર હોય એવી હતી
૬ મંત્રીશ્વરો—મંત્રીશ્વર. જોવન ઇ૦—તેને જોવાની નર આશા કરે અથવ તેના યૌવનની નર આશા કરે.

ઢાળ અગ્યાર રચી નિરૂપમ બોલી, પ્રેમના પરજિવ ભેલી,
નેમવિજય કહે આગળ જાતા, દૂધ સાકર કરશું ભેળી લાલ,
જો જો અચરજ જે હોવે હો લાલ ૧૭

દુહા

વીરધવળ મંત્રી ત્યહાં માંડે બહુ ઉછરંગ,
આગી ઢોલ વાજે ભલા, આગમ નિગમ સંગ ૧
નવરાવ્યો નીરે કરી, ભ ત્યે કીધા ભોજ,
પ્રીતમ મનશુ ખેલન, લેતા બહુ પેર મોજ. ૨
મંત્રી જપે કુવરજી, અગાચી ન દિની એક,
નિમિત્તિયો આવ્યો ઇહાં, વિદ્યાવંત વિવેક ૩
તેણે કહ્યુ સુને સુદા, જલધિ મંડે તીર,
પ્રાત સમે નર આવશે, પુરૂષોત્તમ વડ વીર ૪
દીન લગ્નનો આજ છે, આવ્યા જોતા વાટ,
પરણો પ્રેમ ધરી કરી, ટાળી ગર્વ ઉચાટ ૫
હરખ થયો હૈડે ઘણો, પામી એવા બોલ,
પણ છે કાઇંક વાગતા, જૂઠા કરે કલોલ ૬
સાર્ધ પ્રહર જામની [તણો], વીત્યે કર્યા વિવાહ,
કગ્ગેળો બહુ પેર કર્યા, ધરતા મન ઉત્સાહ ૭

---

૧ આગ મરિમ—(?) ૨ ભાયે—બહિએ પેર—" ધરિ " પ્ર ૧ ૩ જપે—ોતે અગચી—આગી ૪ મડે—(?) ૭ વીતે—' વાતે " પ્ર ૧

ઢાળ ૧૨ મી.

(કરડો ત્યહાં કોટવાળ—એ દેશી)

પેઠો ભુવન મોઝાર, અતિ અજવાળે સુંદર ઓરડી જી,
ચિહુ દિશે ચારૂ ચરાખ, સેજ સમારી ત્યહા વર ગોરડી જી ૧
છપ્પર મોટી ખાટ, શીશ પછેડી પુરાતન પાથરી જી,
બોલ્યો કુંવર તે વાર, કેમ ઉલઝાણી સોહગ સુંદરી જી ૨
કેમ તુજ વદન વિચ્છાય, દિસે છે કેમ આમણદૂમણી જી,
વદે તવ નારી ઉત્સાહ, પિયુજી ઉઠાવો સેજ સોહામણી જી ૩
કુંવરે ઉપાડી તામ, પ્રેમે પછેડી તેહ દૂરે કરી જી,
દીઠો ભૂમિ ઘર કૂપ, દુરગંધી ગો અહીમડ સંધરી જી ૪
કહો નારી તમે વાત, એહ કમાઇ કગ્મને આદર્યો જી,
આદિ હુતી અધિકાર, સચિવ વેશ્યાએ પાતરો જી ૫
ઈણી પુરે સીતા વેશ, રામતણી છે સહી છત્રધારિણી જી,
જીવિત ભેદનો ભેઇ, રંયમ ત્રી એ બેહુ સુખકારિણી જી ૬
વીરા ડાકરી એક, નિવમે જિનવર ધર્મની શ્રાવિકા જી,
દયાતણી જમ ટેક, દેવગુરૂને ધર્મ વ્રત ભાવિકા જી ૭
ઇણપુરે જિનપ્રસાદ, દ્રવ્ય અછે તેહનું મંત્રી ધરે જી,
તેણે પાપે મહારાજ, દ્રવ્ય નાહુ લેઇને પુર બહુ પરે જી ૮
અન્ન ઉદકનો નાશ, ધરાપતિ તાત (બેહુ) નિર્ધન થયા જી,

---

૧ ચારૂ—સુંદર ચરાખ—બત્તી ૨ શીશ—ઉપર ઉલઝાણી—ઉદાસ થઇ સોહગ—સુભગ—રૂપાળી ૩ વિચ્છાય—નિસ્તેજ આમણદૂમણી—આગની અને કમની—અર્થાત્ ઉદાસ ૪ ગો અહીમડ સંધરી—(?) ૫ કમાઇ—કમાઇ માટે આદિ હુ૦—(?) ૬ વેશ—વેશ્યા બેઇ—(?) બેઉ—બેઉ ૭ વીરા ડાકરી—વીરા નામની ડોશી જરા—જો

માંડ્યું પાપે મહારાજ, કંઇ તું'ટિયાં છે. ૯
વેશ મંત્રી નૃપ પાપ, વેર વ ' પ્રાણિને છે;
વેંચે ત્રણ સમ ભાગ, મારી . માણિને છે. ૧૦
ત્યમ જે નગરના લોક, પા ા ઘણા છે;
પરભવકેરે પ્રતાપ, અનાથ ામણાં છે. ૧૧
કંઇ એવો નર કોટિ, હોમ્ય ં મને છે;
તું મુજ પ્રાણઆધાર, જીવ ર મને છે. ૧૨
દેખી ઉલ્લગી દેહ, પ્રેમ વ ાહરો છે,
આ ભવે તું ભરતાર, મેં ક તાહરો છે. ૧૩
સમશા મંત્રી તામ, દ્વાર (ર છે;
બોલ્યો કુંવર તે આમ, કા એ કરે છે. ૧૪
લાછને ગયો ઠામ, કુંવરી ખેત બહુ છે;
સુંદર બિછાઇ સેજ, હરખ બેહુ જણાં છે. ૧૫
આનંદદાઇ અંગ, સુખ પા ર ને ભામિની છે;
સરખો મળ્યો તસ સંગ, ર ઉલમે જાની છે. ૧૬
વનિતા વિવિધ વિલાસ, આનંદ વડાં આપણાં છે;
લલના લીલના હાસ, હુઆં હરખતણાં વધામણાં છે. ૧૭
સાંભળતાં સહુ (લોક), સુખ દુઃખ ટાળે સહુને મને છે;
ગ્મી ઓગણીશ ઢાળ, નેમવિજય કહે સુખ વહે સો તને છે. ૧૮

ખંડ ૪ થો.

દુહા.

શ્રીહીરવિજય મુનીશ્વરો, જગી ગુરૂ જગ નામ,
પ્રેમે પ્રણમુ પદકમલ, પામું વાન્છિત કામ ૧
રાજસુતા ચંદ્રાવતી, સખીપણું તે સાથ,
ગોઠી તમનુ પેખીને, ઘર પોહોન્યો નિજ નાથ ૨
વિષય સુખ વિલસે ઘણા, નરનારી ઉછરંગ,
વીતી રંગે રાતડી, જાગ્યો અનંગ અનંગ । ૩
મંદી લોચે વાટડી, બહુપેર કરતા ગાન,
બાલ્ય ઉઘાડિયું, ઘર બાની શુભ જ્ઞાન ૪
તાત ભણે પુત્રી ભણી, એ શું કર્યો કુણ કામ ?
કામવતી કહે માહરો, એ છે આતમરામ ૫
એ બે માર્યાં નવ મરે, ટેને જોડી અખંડ,
માતપિતા પરણાવિયો, તેહનો સુજ અતિ ઘમંડ ૬
ખુશી થયા માતાપિતા, દેખી રૂપ જમાઈ,
કમલ સુકોમલ દેહડી, આખડી તેજ સવાઈ ૭
સંધ્યા સમે કુંવર તદા, આભુષણ પહેરી અંગ,
શીલવતી મંદિર સંચર્યો, જઈ બેઠો તે રંગ ૮

---

૧ જસ—"તમ' પ્ર ૧–૨ ૨ તમનુ—(?) ૩ વાતી ઇ૦—"રીતી રાતી રંગે વાતડી" પ્ર ૧—૨ ૪ બાલ્ય—સૂર્ય ઉગે ૬ અતિ—"અતિહુ."

જે હું તમને મૂકુ જી, કરૂણા આણી અંગ,
ક્ષત્રી બિરદ ન ચૂકુ જી, બેઠો નારી સંગ,
રવિ શશિ પેર હુ રસિયો જી, મોહન નારી સંગ,
એને મન હુ વશિયો જી, જેવો કેતકી ભૃંગ,
પરણી આપુ જો નારી તમને, જગત શોભા કયમ થાય. જે હું૦ ૪
એ વચને રસ ચઢિયા જી, ખેચર રોષ ભરાય,
કુંવર ભણી જઈ અડિયા જી, રાતી દૃષ્ટિ કરાય,
ખડ્ગ લેઇને ધાયા જી, નવલો ક્રોધ ભગાય,
નૃપ પાસે વહી આવ્યા જી, જાણી જે જમરાય,
વ્યંતર સોળ શત કુંવર વારૂ, ઉઠ્યા સબળ અવાજ એ વચને૦ ૫
માહોમાહે ઝૂઝે જી, બોલે તીખી વાણુ,
મરતા કોઇ ન બૂઝે જી, હોય સુભટની હાણુ,
ચંડમુંડ પડે ધરતી જી, કરતા ખેંચાતાણુ,
નીક રક્ત વહે નરતી જી, મૂકે શૂરા બાણુ,
હુક કરે કે માર મુખ બોલે, દીન કહે જીવ રાજ.　　માહો૦ ૬
કઇક મુખ પોકારે જી, દીજે દાન દયાળ,
રાખો અમને મારે જી, હોવે હવે દયાળ,
મોટા માર નિવારે જી, ટાળો દૂર જંજાળ,
સોભાગી સુખકારી જી, એ વેળા અસરાળ,
અતિ વિદ્યા તે ખેચરે સાધી, વિજ્ઞપ્તિ ગુણધામ　　કંઇક૦ ૭
વ્યંતર શત બહુ નાઠા જી, જોતા પૂઠ ન કોય,

---

૫ કુંવર—કુંવરને અર્થ ૬ ચંડમુંડ ઇ૦—ગળે ચડમુડ ઇ૦. ખેંચાતાણુ—" ખાચાતણુ " ૭ અમરાળ—(?) અતિ—" અજ ' પ્ર ૧ લી વિજ્ઞપ્તિ—" પ્રૅગપ્તિ " પ્ર ૨ જી

માહા જાવે રૂઠયા છે, સુગુણિયા મહુ હોય;
કુંવરને અચરજ હોવે છે, જગતિ ચિત્રને જોય,
સઘળું કૌતુક જોવે છે, કાંઇ અણુરો જોય;
દેવ પ્રગટાવ્યો માણિકકેરો, ઉઠયો ઉદ્ધત રે નામ. વ્યંતર૦ ૮
આછેટે અકળાયે છે, પ્રગટી પાવક જ્વાળ,
વિદ્યા આકુળ થાયે છે, તેથી બળ અગરાળ;
વ્યંતર પાછા આવે છે, જે હુના વિસરાળ,
ખેચર પૂઠે દેવાલે છે, સુર મોટી વિકરાળ,
ઉઠયો કુંવર તે દાયને પકડયા, મણિચૂડ રત્નચૂડ દોય. આછેટે૦ ૯
વિદ્યા નભચર દૂરે છે, દેખી કુંવર દિદાર,
નાઠી બળને ચૂરે છે, પોટે પુણ્ય પ્રચાર;
ગોળા નાળી પ્રહારે છે, મુઇ વેશ્યા તેણીવાર,
ભાવિ કોણ નિવારે છે, જાણે ગહુ સંગાર;
ચોમઠય લેગણી નાઠી તતક્ષણ, અશરણ ગઇ ત્યાંહું એક. વિદ્યા ૧૦
ચોથી નરકે પોતી છે, પાપની કોગા તેહ,
કપટતણો ચઢ દો'તી છે, પાપે દુર્ગતિ ગેહ;
માંસે ગતિ હોય નીચી છે, માનો ગાચું એહ,
પણ નહિ ગતિ ઉંચી છે, પાપ ન કરશો કોઇ;
ચોથા ખંડની બીજી ઢાળે, નેમવિજય કહે નેહ. ચોથી૦ ૧૧

---

૮ સગુણિયા—" સુગુણીઆ—સુર હોય " પ્ર. ૨ છે. જગતિ—જગતમાં ચિત્રને—વિચિત્ર બનાવને. અણુરો—" અણુગારે " પ્ર. ૧ માણિકકેરો—તેની પાસે જે રત્ન હતા તેનો અભિમાની દેવ ૯ વિસરાળ—(?) સુર—દેવતા ૧૦ દૂરે છ૦—તેમની વિદ્યા દૂર થઇ નભચર—"આગચર." બળને—સેનાને. ચૂરે—" છૂરે. " પોટે છ૦—પુણ્યના પ્રચાર રૂપ પોટલાથી. ગોળાનાળી—નાળી (તોપ)ના ગોળા તતક્ષણ—" તત્કાળ " અશરણ—(?). ૧૧ પાપની કોગા—પાપના કે રૂપ " પાપણી કોમા. " માંસે—માંસનો આહાર કર્યાથી

દુહા.

કુંવરે છોડયા દો ભણી નારી બંધવ જેહ;
કરૂણા આણી અતિ ઘણી, દાખીને બળ દેહ ૧
તે પણ પ્રણમે પદકમળ, વિમળ મતિ મન આણિ,
બેઠા મનડે ભાઇ ત્યમ, ગગ્વો તે ગુણ ખાણિ. ૨
ખમજો અવગુણ અમતણો, મોટા તમે મહંત;
પોત્યો હજી પુણ્ય માહરો, તમ શું સંગમ સંત. ૩
પેહેલા તો નવ ઓળખ્યો, તેણે બોલ્યા વિપરીત,
સંપતિ સમયે અમ મને, તમશું બાંધી પ્રીત. ૪
અમ બન્ને પૂરવ ભવિયો, સાથેલો જિન ધર્મ,
તેણે પતિ તુજ પામિયો, રાખી દૂય કુલ શર્મ. ૫

ઢાળ ૩ જી.

(ઘેર આવો જી આંબો મોરિયો—એ દેશી)

હરખિત થઈ તવ હાજ્જે, મહિ દીધી મોય કુમાર,
કુંવરને જઇએ જી ભામણે આંકણી.
તુજ કુળ આદિત્ય તું સહી, તું તો સોમશશિ અનુસાર કુંવરને૦ ૧
એટલે હેમરથ આવિયો, ત્યાહા સબળો લેઇ પરિવાર,
આવી વીર વધાવિયો, મન આણી પ્રેમ અપાર. કુંવરને૦ ૨
ખેચર સુત ખેચર ભણી, જઇ પ્રેમે કીધ પ્રણામ,
અજવાળ્યા એણે કારજે, વળી ગખી ખગચર મામ કુંવરને૦ ૩

---

૨ મનડે—મનવડે ૩ પોત્યો—" પોતે " ૪ સંપતિ સમયે—આ સમયે ૧ હાજ્જે—મભક્ષામા

હયવર તે સહી હીંસતા, આપ્યા પંચસયા વર જેહ;
આપ્યા દ્વય શત સુંદરૂ, તસ મદઝરતા દ્વીપ જેહ. કુંવરને૦ ૪
મણિ માણિક મોતી ઘણાં, તેમ રત્નતણી બહુ રાશ;
ખાટ તળાઈ દીપિકા, વર આપિયાં એમ ઉલ્લાસ. કુંવરને૦ ૫
વારાંગના વરભૂપતિ, લેઈ દીધી જેણે પંચવીસ;
આપી એમ સંતોષિયો, કહે આજ્ઞા સબળ વહીશ. કુંવરને૦ ૬
અમે ગ્રહી નિજ નંદિની, હેજે ભીડી આપણે અંગ;
લહે જ્યો દિન સુખભણી, હોજ્યો તમરંગ અભંગ. કુંવરને૦ ૭
દીધી શીખ સોહામણી, ભેટીને બહુપેરે આપે;
આજ્ઞા માગી કુમારની, સર્વ દૂર કરી દુઃખ છાપ. કુંવરને૦ ૮
વહિયા ગગને વિદ્યાધરો, જાણે પંખીતણી હાર;
ચંદ્રગુપ્ત લીલાવતી, વેગે આવે નગર મોઝાર. કુંવરને૦ ૯
વેશ્યા મંદિર સંચરયા, લીધો તે પલંગ વિશ્રામ;
સંચ્યું પુરાતનધન લિયું જાણે એહજ મંદિરસ્વામ. કુંવરને૦ ૧૦
લીલાવતી છોડી ત્યાંહાં, નિજ રામા સુંદર તેહ,
પહોત્યો મંદિર મંત્રીને, સઘળું લેઇ ધન એહ. કુંવરને૦ ૧૧
આપ આવ્યો વળી કોશવે, લીધી વળી સુમાર;
પ્રાતર મંદિર મંત્રીને, વહી આવ્યો વેગે કુમાર કુંવરને૦ ૧૨
કામાવતીને મંદિરે, ત્યાહા આવી હ સાવળી તેહ;
કામવતીને એમ કહે, કહું એની સાભળ એહ કુંવરને૦ ૧૩
મેં વરિયો વર સુંદરો, સહી બોલીને પોંત્યો કેથ,
સાંજ સમે પુરી મધ્યે, ગયો નવી જાણિયે એથ. કુંવરને૦ ૧૪

---

૪ પંચસયા—પંચશતા—પાંચસે. દ્વીપ—હાથી. ૧૨ કોશવે—કોશને અર્થે સુમાર—સારી રીતે તમામ (લીધી).

આવશે હવે મંદિરે, હું તો જોઉં છું તેહની વાટ;
દીઠો હોય તે નારિયે, એ કુંવર ભલે રે ઘાટ કુંવરને૦ ૧૫
રાયસુતા હંસાવળી, હરખી ઘણું નયન નિહાળ,
પ્રભ પ્રગટી દિશ જે હવી, હુઇ તેવી તે ખુશાલ કુંવરને૦ ૧૬
દૃગ સિંચતી સુધાતણી, અંગના અંગ વાધ્યો અનંગ,
કામવતીએ પ્રેમશું, બોલાવ્યો ધરી ઉછરંગ. કુંવરને૦ ૧૭
પ્રીતમ કેવે કારણે, કહિયે પ્રિય રાતની વાત,
કોણ પરણી કુંવરી તમે, કહે કુંવર તવ અવદાત કુંવરને૦ ૧૮
એવે સમે હંસાવળી, પોહોચી નિજ તાતની પાસ,
નેમવિજય સુખસંપદા, પામી જે ધરમ નિવાસ કુંવરને૦ ૧૯

દુહા.

હંસાવળી કહે માતને, મંત્રી નંદિની નેહ;
પરણ્યો પતિ પરણાવ મુજ, તેશું બાંધ્યો નેહ ૧
સુતા સુણી સુખ વારના, તેડાવ્યો મંત્રીશ,
જામાતા જે તમતણો, દાખો વિશવા વીશ ૨
મંત્રી સહિત કુંવરજી, પો'ત્યા ભૂપની પાસ,
દેખી દર્શન રાયજી, અંગે થયો ઉલ્લાસ ૩
ભલ આમન ભાવે કરી, બેસારચો બક્ષીસ,
લેઉં વારણું અંગના, કુંવરે નામ્યું શીશ ૪
મંત્રી કહે મહારાજ જી, એણી રાતે એ આજ,
પરણી સુદ્ધે ખેચરી, કીધું આપણું કાજ. ૫

---

૧૬ પ્રભ—પ્રભા—કંતિ "પ્રહપગટી દશ જે હુ ઇ૦ એવો પાઠ છે ૧૭ દગ—દ્દષ્ટિ ૨ વિશવા વીશ—વીશ વશા ૪ બક્ષીસ—"બગશી" વા ણું—વારણાં—ઓવા ણાં.

બહુ હરખ્યો મન મહીપતિ, ઉલ્લસ્યાં નેણ ચકોર;
બોલે મીઠા બોલડા, તું તન મન ચિતચોર. ૬

ઢાળ ૪ થી.

(મોરા નાથજી હો, રાજનગરે ઘડાય—એ દેશી.)
પ્રેમ ધરી કહે ભૂપતિ જી, પરણે રાજકુમાર,
કુંવર કહે કયમ પરણિયે જી, રાજ નથી નિરધાર;
એહ રાયજી હો, રાજ વચન સુણેય. ૧
સભા સહુ સન્મુખ થઈ જી, જોવે રૂપ કુમાર;
રાખ્યું અંગ છૂપાવીને જી, માનું કામકુમાર. એહ૦ ૨
કામે પીડિત અંગના જી, નિરખે રૂપ નિહાળ;
પ્રચ્છન્ન ધરી અતિ પ્રેમને જી, અંગોપાંગ વિશાળ. એહ૦ ૩
કુંવરતણે તવ બોલડે જી, મૌન કરે મહીપાળ;
હંસાવળી.હરખે કરી જી, બોલે વેણ રસાળ. એહ૦ ૪
એહજ પ્રીતમ આદરચો મેં, આખે એણે અવતાર,
મેં વરિયો વર ઉમંગે જી, અવર નહિ સંસાર;
મોરા તાત જી હો, રાજ વચન સુણેય. ૫
મન માન્યું ઘણું માનની જી, રહિયું મન લોભાય;
માતા વે'લી હોઇજે જી, ચોગે રહિયું ન જાય. મોરા૦ ૬
પરણાવો પતિ પ્રેમશું જી, મત કરજો હવે ઢીલ;
આવે અવસર આપણે જી, લીજે સુંદર લીલ. મોરા૦ ૭
કરી દંતુશલ નીકળ્યા જી, સતીએ બોલ્યા બોલ;
તપન ઉગે જો પશ્ચિમે જી, સતિયાંકેરા ચોલ. મોરા૦ ૮

---

૩ અંગોપાંગ—અંગ અને ઉપાંગ. ૪ કરી—"કહે" પ્ર. ૧ લી. ૮ તપન—સૂર્ય. બોલ—"બોલ" પ્ર. ૧ લી.

કુંવર એકાંતે તેડિયો જી, પૂછે કુળ વરતંત;
આખો સહુ તમે આપણે જી, સઘળો ઇતિહ સંત. મોરા૦ ૯
તિલંગ દેશ તિલકાપુરી જી, સિંહરથ છે ત્યાંહાં રાય;
રત્નમાલા પટરાગની જી, તેહ છે મોરી માય. મોરા૦ ૧૦
વિદેશ જોવા ભણી નીકળ્યો જી, બેઠો પ્રવહણમાંહ્ય,
હું આવ્યો સચિવ ઘરે જી, ઓળખિયો ચિત્તચાહ. મોરા૦ ૧૧
હેમશ્રેયા એમ સાંભળી જી, પામી અતિ ઉછરંગ;
સુજ બેહેની સુંદરો જી, ઉલ્લસો પ્રેમવિહંગ. મોરા૦ ૧૨
લેઇ લગ્ન પરણાવિયો જી, વાગ્યા ગુહીર નિઃસાણ;
કર મૂકામણ આપે ત્યાંહાં જી, સુણજો એહ સુજાણ મોરા૦ ૧૩
ખંડ ચોથાની મેં કહી જી, ઢળકતી એહજ ઢાળ,
નેમવિજય કહે સાંભળો જી, પાંચમી શ્રવણ રસાળ. મોરા૦ ૧૪

દુહા.

પંચ સહસ હયવર ભલા, ગજવર [વળી] શત તીન;
પંચ સહસ અનુચર ભલા, બળે કરી નહિ દીન. ૧
પંચ શત કરભાવળી, વેહેલ શકટ ત્યમ દાસ;
પાલખી ભૂષણ પંચ સહસ, આપ્યા લેઇ તાસ. ૨
દીધાં એના દેખતા, કીધો કુંવર ખુશાલ,

---

૯ વરતંત—વૃત્તાન્ત આખો—કહો ઇતિહ—ઇતિહાસ ૧૦ પટરાગની (पट्टराज्ञी)—પટરાણી ૧૧ પ્રવહણ—વાહાણ. સચિવ—મંત્રી ૧૨ પ્રેમવિહંગ—પ્રેમરૂપી પક્ષી ૧૩ ગુહીર (गंभीर)—ઘોર અવાજવાળા—ઘેરાં. ૧૪ પાચમી—" ચોથી " પ્ર—૧—૨ ૨ કરભા—તરૂણ ઊંટ.

સકળ દુ ખ દૂરે કરી, પામી પ્રેમ પ્રનાળ ૩
તરૂણી તીન કુમાર તે, સાથે કરે સ ભોગ;
હ આવળી હીમે હિયે, યુવતી નાથને જોગ. ૪
દિન કેતા ત્યાહા રહ્યા, કરે કુ વર બહુ કેલ;
પરમેશ્વર સુપસાયથી, નારી નાગરવેલ ૫
દેવદ્રવ્ય દેરા કર્યાં, દયા ધરી પરિણામ,
રાજા સુ સકાઠા દિયા, ટાળ્યુ ધૂતારા નામ ૬
નાથ કહે નારી સુણો, વેહેલા થાઓ વિવેક,
શીખ લિયો તમે આજનો, વેણ અમારૂ એક. ૭
શીખ લેઇ આજનતણી, કુ વરે કર્યું પ્રયાણ,
સોપારાપુરપટ્ટણે, આવી કરે મેલાણ ૮
છાનો કુ વર કટકથી, મનથી જણાવી વાત,
પ્રાતમમે તે પટ્ટણે, વહિને હાટે આત ૯

ઢાળ ૫ મી.

(મેરે આતમકી આધાર રે—એ દેશી)
તે અવસર વાજે ત્યહાં રે, ઢ ઢેરાનો ઢોલ,
ચોરાશી ચઉટે ભમે રે બોલે મધુરા બોલ રે,
અ ગજ રાજાની
સોહે રે રૂપે ઇ દ્રાણી, મોહે રે માનવ મહિ માની,
વિપકન્યા સોઇ જાણી રે લાલ • આકણી ૧

---

૩ પ્રનાળ—પરનાળ ૪ તીન—ત્રણ (તરૂણીઓ) ૫ કેલ—કેનિ—ક્રીડા. ૬ રાજા ઇ૦—(?) ૮ મેલાણ—અર્થાત્ મુકામ ૯ આત—(आगत ?)—આવ્યો ૧ અ ગજ—અ ગજા—પુત્રી

નિજનંદિનીને નરપતિ રે, વિષભક્ષણ કંઇ દીધ;
ન મૂઇ નારી તે થકી રે, પામી ન એકો સિદ્ધ રે. અંગજ૦ ૨
પૂછે કુંવર તે પ્રેમશુ રે, વાંચ્યો તેહ વૃત્તાંત;
વિષકન્યા કેમ જાણિયે રે, આણિયે એવી ભ્રાંત રે. અંગજ૦ ૩
કહિયે સાંભળો તસ કથા રે, જન્મી માત જે વાર;
વધતી કલા વર વેલ જ્યુ રે, ગોરી મોહન ગાર રે. અંગજ૦ ૪
સુવરણ વાંન સોહામણી રે, કામી મોહન કાય;
બાલયૌવન બાળા થઇ રે, રમવાને જંગલે જાય રે. અંગજ૦ ૫
વનખંડે વનિતા વહી રે, ખાંતે ખેલતી ખેલ;
મેવા મિઠાઈ મોદશુ રે, ખાવે ગાવે ગજ ગેલ રે. અંગજ૦ ૬
તરૂણી તરૂણપણે થયો રે, થાકી વનખંડ લંઘ;
વદને બીડી વર પાતની રે, સૂતી નિદ્રાને સંઘ રે. અંગજ૦ ૭
પંકજ ચૂ મુખ પ્રેમદા રે, વિકશ્યું પૂનમ ચંદ;
ગમ્ય નહીં ઘોરે ઘણું રે, બાળા ગુણુની વૃંદ રે. અંગજ૦ ૮
તાતભણી વા'લી ઘણું રે, માતાને સુખકંદ;
પય સાકર પ્રત્યૂષમાં રે, શ્યામા પીવે આનંદ રે. અંગજ૦ ૯
તે દિનથી તે તારૂણી રે, ઉપરતણી વૃદ્ધિ હોત;
નારી સંગે નિશિ રહે રે, આણે તેનો અંત રે. અંગજ૦ ૧૦
ભય આણી મન ભામની રે, રક્ષક કો નવ જાય;
ભોળી ભોળા ભોળવે રે, જુગતે નેવ કહાય રે. અંગજ૦ ૧૧

---

૨ દીધ—" કીધું " પ્ર. ૧-૨. ૪ મોહનગાર—મોહનકાર. ૬ ગંજ—ગેલ—ગજ સમાન ગેલ (કેલિ)—રમત કરતી. ૭ લંઘ—ઓળંઘીને. ૮ પંકજચૂ—કમળનું—કમળસરખું. વિકશ્યું—" વિહશ્યું. " ૯ પ્રત્યુષ—સવાર. ૧૦ નારી ઇ૦—તે નારી સાથે જે રાત્રે રહે તે મરણ પામેછે. ૧૧ ભામની—ભામનીનો. જુગ ઇ૦—(?).

કો અવસર ઇહા આવિયો રે, ઓષધવેદી આમ,
નામ સુખ્યાત વસ્તપતિ રે પહોત્યો રાજાને ધામ રે અ ગજ૦ ૧૨
કુવરી ભુવને વૈદ્યને રે, લેઇ આવ્યો ભૂપાળ,
રજની વાસે રાખિયો રે, વેદ્યક મન જ જાગ રે અ ગજ૦ ૧૩
દૂરથકી દેખે રહ્યો રે, રોગતણુ આચર્ણ,
કપટ નિદ્રાએ નિહાળતો રે, સાભળે સાસદે કર્ણ રે અ ગજ૦ ૧૪
પ્રમલા વશ પથી થયો રે ડસીઓ કુવરી એણ,
પ્રાત સમે પરજાળિયો રે, જીવ ગયો ત્યહા તેણ રે અ ગજ૦ ૧૫
અ ત કરે વાસો રહે રે, એવી તસ પરતીત,
મહાજશ નામે મહીપતિ રે, ચિ તા ધરે બહુ ચિ ત રે અ ગજ૦ ૧૬
અન ગસેના રાણી અતિ રે, શોક ધરે છે શરીર,
ન દની જે રતિ સુ દરી રે, ઝૂરી નાખે નીર રે અ ગજ૦ ૧૭
દોહલો છે સ સારમા રે, વહેવો લોક કલ ક,
પ્રીત ધરે ન કો તેહશુ રે, પૂરવ કર્મનો અ ક રે અ ગજ૦ ૧૮
આશા સહુને સરખી રે, નિર્મળ રાખી નીત,
નેમવિજય કહે સાભળો રે, ઉત્તમ તે કરે હિત રે અ ગજ૦ ૧૯

દુહા

રજની વાસો જે રહે, આણુ તેનો અ ત,
મરણ ભયથકી માનવી, દૂરે દેવ રહ ત ૧
ભૂપતિએ ભામિની ભણી, કીધો વિષ ઉપચાર;
મારી ન મરે માનની, રૂઠ્યો જશ કિરતાર ૨

---

૧૨ ઔષધવેદી—ઔષધી જાણનારો ૧૩ વૈદક—વૈદ ૧૫ પ્રમલા—ઊધ ૧ કીધો—“ કીધી પુત્રીને મારવાને વિષરૂપી ઉપચાર કર્યો

ઇરિયાવહિનો અંત કે, હું એને કરૂં રે, હું એને૦
પાપી પાપ દુરંત કે, એ કળ એ ધરૂ રે એ કળ૦　　૭
વિનવી વિવિધ પ્રકાર કે, ભૂપ આજ્ઞા લહી રે, ભૂપ૦
કાઢયો પંજર બા'ર કે, કુંવરે ત્યાહા વહી રે કુંવરે૦　　૮
રાય કહે મત લાવો કે, નજરે એ માહરી રે, નજરે૦
કાઢયો દઈ સહુ રાય કે, છીંન્યો મતિ તાહરી રે છીંન્યો૦　　૯
દીધો પ્રવહણ જેહ કે, ધન સહુ આપિયો રે, ધન૦
શેઠ ચિંતે ધન્ન એહ કે, પર ઉપગારિયો રે પર૦　　૧૦
આપણું લીધું તેહ કે, દીધું સંભાળીને રે, દીધું૦
કુંવરે વયા જગ નેહ કે, ભાગ નિહાળીને રે ભાગ૦　　૧૧
નાણિયો નગરમા શેઠ ક, રાજન વીનવે રે, રાજન૦
આણીને શુભ દ્રેઠ કે, કરણા અભિનવે રે કરણા૦　　૧૨
પ્રીતિમતી નિજ નાર કે, વસુમતી કન્યકા રે, વસુ૦
મોહનમંજરી નાર કે, રત્નવતી જિકા રે રત્નવતી૦　　૧૩
કામલની પ્રિય તેમ કે, લીલાવતી ભલી રે, લીલાવતી૦
હંસાવલી બહુ પ્રેમ કે, રતિસુંદરી વળી રે રતિસુંદરી૦　　૧૪
આઠે આ પંગુી પ્રિય કે, મેળી ત્યાહા કણે રે, મેળી૦
નવમી ત્રિલોચના પ્રિય ક, નિરખે ક્ષણે ક્ષણે રે નિરખે૦　　૧૫
હય ગજના જે જૂથ કે, પાર ન પામિયે રે, પાર૦
અનંગતણી જ્યા ગોથ કે, દુ:ખ સહુ વામિયે રે દુ:ખ૦　　૧૬
વિલસે સુખ સંસાર કે, ભોગ પુરંદરા રે, ભોગ૦
સદ્ગ કરે મસાર કે, નરનારી વરા રે નર૦　　૧૭
નેમવિજય કહે એમ કે, આગે કથા ઘણી રે, આગે૦
શીલવતી અધિકાર કે, સરસ શ્રોતા ભણી રે સરસ૦　　૧૮

इति श्रीशीलवती महासती चरित्रे चतुर्थ खंड समाप्त. ॥ ४ ॥

---

૭ ઇરિયાવહિો—(?) દુરંત—અત્યંત ૧૨ દ્રેઠ—દૃષ્ટિ ૧૩ પ્રીતિમતી—' પ્રીતમતી ' પ્ર ૧ ૧૭ પુરંદરા—પુરંદર(ઇંદ્ર)ના જેવા વરા—શ્રેષ્ઠ

ખંડ ૫ મો.

દુહા.

પરમ જ્યોતિ પ્રકાશ કર, આદિ ન જેનો અંત;
ચિદાનંદ અરિહંત ભવિક, શિવદાયી શુભમંત. ૧
અંધકાર આઠે હર્યા, અશરીરી અર્હંત;
ગરિબનિવાજ ગોડી ઘણી, ભયભંજન ભગવંત. ૨
પ્રણમી પદકજ તેહના, આતમ ભાવ વિશુદ્ધ;
તિલય વિજય સદગુરૂ નમું, કરજો સિદ્ધ ને બુદ્ધ. ૩
હેમ એમ સુખકારિણી, વારતી દુઃખ દુરંત;
હું પ્રણમું પ્રેમે કરી, ભારતિ ! ટાલણ ભ્રાંત. ૪
ભવિયા ! ભાવો ભાવશું, શીલવતી સંબંધ;
જેતી વીતી વારતા, પ્રેમે કહું પ્રબંધ. ૫
ચંદ્રગુપ્તના સંગથી, ગોરી ગરભ ધરેય;
દિન દિન તેજ વધે ઘણું, સોહે વિવિધ પેર તેય. ૬
સાસુ દાસી વિવિધ પેર, જોતી છિદ્રહ જાસ;
વાત કરે નિશદિન ઇસી, (રે) ગર્ભે બીજે માસ. ૭
સુંદરી સાથ સહેલિયાં, કરતી સેવ પંચાશ;
શીલવતીની ઓળગે, ધરતી હિયે ઉલ્લાસ. ૮
એક દિન બેઠી મેહેલમેં, સહિયાં સાથ મેળાય;
સાસુ નિરખે નજર ભરી, એમ ચિંતે તેણે ઠાય. ૯

---

૧ કર—" કરે. " ભવિક—મોક્ષગામી. શિવદાયી—કલ્યાણદાતા. શુભમંત—કલ્યાણયુક્ત અથવા શુભ મહંત. ૨ આઠે અધકાર—(!). અશરીરી—શરીરી વગરના—આત્મારૂપ. ૩ પદકજ—ચરણકમળ. ૪ વારતી—અટકાવતી. ૯ ઠાય—" તાય.. " પ્ર. ૧ લી.

પ્રગટ કરતા વાત એ, લોકે ગાળ ગવાય ૨
છાની રાણી એહને, પ્રસવે પુત્ર જે વાર;
તે પૂઠળ હોયે હણી કરવો એહ પ્રકાર. ૩
રાજન ચિંતે રાણીને, બોલે એવી વાણ;
સત્ય નવા દિસે સુંદરી, ગરભતણા સહી નાણ ૪
રત્નાવળી કહે રાજવી, એમાં તું મતિ ભૂલ,
રાજમંદિર ઘણું આ.રા, એ નારી એવા શૂળ ૫

ઢાળ ૨૭

(વૈરાગી થયો—એ દેશી)

સશંકિત થઈ સુંદરી રે, ઇલાપતિને બોલાય રે,
વધૂ રૂપે એહ વ્યંતરી રે, કુલ ખાપણ તમ આય રે ૧
શીલવતી સતી, જો જો કર્મ વિકાર રે,
વાત ન એ બૂઝતી રે વડવો વિષ સંસાર રે શીલ૦ ૨
રોષ ભરી ચિત્ત ચિંતવે રે, કીજે કેહો ઉપાય રે,
પાપથકી બીહીતી નથી રે, મરણને સજ થાય રે શીલ૦ ૩
આવી સાસુ વહુ કને રે, ઇંદ્રી જોવાની આશ રે,
ગરભ સહિત ગોરી લહી રે, મૂકે મુખ નિશ્વાસ રે શીલ૦ ૪
પતિ મળ્યો કુણ તો ભણી રે, ગર્ભ રહ્યો કિણ સંગ રે,
તમ પુત્ર વિના કુણ માહરે રે, કો નવ લાગે અંગ રે શીલ૦ ૫
પુત્ર ગયો પરદેશડે રે, કૂડી ટકું મ ભાખ રે,
શીલ લહ્યું સહી તાહરૂં રે, નિપુણતા હૈડે રાખ રે શીલ૦ ૬

---

૨ ગાળ—' ગાળિ ૪ સત્ય ।ના—ર ા ઘુ—એમાંસુ. ૩ કેટો—

પતિ આપીને પ્રેમદા રે, સહી નાણી લે આપ રે;
દાખે સાસુ હરખશુ રે, જોયા દૃઢ કરી થાપ રે. શીલ૦ ૭
અરહું પરહું નિરખતાં રે. બિંદલી દીઠી તેહ રે;
શીલવતીના નામની રે, મોકલી પેહેલાં જેહ રે. શીલ૦ ૮
ભૂષણ દેખી ભામની રે, દંભ ધર્યો દિલમાંહ્ય રે;
પરવિના એ કૃત નહિ રે, દેખીને દિલ દાહ રે. શીલ૦ ૯
રાજા તેડી ભૃત્યને કહે રે, તેડી વાત એકાંત રે;
વનહુ તે લાવો તમે રે, નાગ હોયે દુરદાંત રે. શીલ૦ ૧૦
આવ્યો અજગર આકરો રે, કુંભ ગાંહે સુઠવેય;
પ્રાણ કાઢે ફુંકારવે રે, ડંક તો કહ્યા કહેય રે. શીલ૦ ૧૧
આણી મૂક્યો મંદિરે રે, બોલાવી તે બાળ રે;
સાસુ કહે લાવ્યો વહુ રે, ઈણુ ભાંડે પુષ્પ માળ રે. શીલ૦ ૧૨
ગણી નોકાર ઊભી થઇ રે, ઉઘાડ્યો મુખ તાસ રે;
સાપ ફીટી માળા થઇ રે, સુરભિ અનોપમ વાસ રે. શીલ૦ ૧૩
ત્યેજે શીલ પ્રભાવથી રે, સુર સારે બહુ સેવ રે;
કીધાં કર્મ મૂકે નહિ રે, જો મળે દેવના દેવ રે. શીલ૦ ૧૪
શીલે આપદ સહુ ટળે રે, શીલ થકી સુખ વાસ રે;
ઢાળ બીજી ખંડ પાંચમે રે, નેમ કહે મન આશ રે. શીલ૦ ૧૫

દુહા.

ચમત્કાર નૃપ ઉપનો, શીલવતી ગુણ ગેહ;

આવ્યું મરણ એ માનની ઢુંકડુ રે,
અયી અયી દેવતણા ઇહા ભોગ રે;
કીધા આપણુ તે ઉદયે આવિયા રે,
કોઇ કઠિન બ ધનના યોગ રે. શીલવતી૦ ૯
કીધો કામની ધૃત સંસ્કારને રે,
તરત વધારિયો તેલે આપ રે,
કહે તવ સાસુ વહુ તમે ખાઇ જે રે,
કીધું ભેષજ અનુપમ મેળાપ રે શીલવતી૦ ૧૦
સાસુની સાખે શીલવતી સતી રે,
દિનપતિ સામી ઊભી રહી હોઇ રે,
ગણી નવકાર જે ગણી ભાવશુ રે,
સૂધો શીલજી મુજને સુખ દેઇ રે. શીલવતી૦ ૧૧
ચંદ્રગુપ્ત વિના અવર જો માહરે રે,
મન વચને કાયા સંભાર રે;
કાઇ મનમાહિ વિશ્લેષતા જો હોવે રે,
તો કાયા થજો સહુ જળ છાર રે. શીલવતી૦ ૧૨
ખાધુ વિષમ વિષ અતિ પાડુઓ રે,
પસર્યું અંગે અમીય સમાન રે,
વામાને વિષ તે હળાહળ વીસર્યું રે,
જોજો શીલ રયણ પરધાન રે શીલવતી૦ ૧૩

---

૯ અયી અયી—" એ એ " (શોકદર્શક ઉદ્ગાર) ૧૦ ભેષજ—ઔષધ. ૧૧ દિનપતિ ઇ૦—આ ટીટીપ ૧ લીમા નથી હેય—એહ શીલજી—હે શીલદેવતા ! ૧૨ વિશ્લેષતા—જૂંઠાપણુ

૧૩ પાડુઓ—પાટવ (ચપળતા) આપનાર (?) ૧૩ રયણુ—રત્ન ' જગમાનુ "

જાણ્યું સઘળું ત્યહાં તેણે રાઉલે રે,
વાધ્યો મનમાંહી બહુ પ્રેમ રે,
સતિયાં શિરોમણિ શીલવતી સતી રે,
સોળે વલે કરીને હેમ રે   શીલવતી૦ ૧૪
નેમવિજય કહે ખંડ એ પાંચમી રે,
ત્રીજી એહ છે ઢગકતી ઢાળ રે,
શીલ પ્રભાવે સુખ હોય અંગમાં રે,
ટાળ્યો દુખ દોહગ જંજાળ રે   શીલવતી૦ ૧૫

દુહા.

રત્નાવળી કહે રાયને, કૂડકપટ ભંડાર,
કો મતિ સાસો એહને, એ કુળ ખંપણકાર   ૧
નારી ચરિત્રની કોથળી, અલીક જે ભાખણહાર,
જનમથકી જૂઠી સહી, ધિક એનો અવતાર.   ૨
પરનરશું રતી જિકા, તેને બહુ સહી નાણ,
સાજા હોઠ ઉત્તર ઘણા, કેમ ન જાણો જાણ ?   ૩
તે માટે વેગા થઈ, શામ પહેરાવો વેષ,
મૂકો પીહર વાટડી, કરજો સીમ પ્રવેશ   ૪
રાણી ટંટેણે ગાજવી, કીધો તે પરપંચ,
કૃષ્ણ ગલિત રંગી જિકે, સઘળો મેળ્યો સંચ   ૫

---

૧૪ વાલે—' વાને ' ૧ સાસો—સંશય ૨ અલીક—જૂઠું
૩ રાતી—અનુરક્ત જિકા—જે નાણ—જ્ઞાન ૪ વેગા—ઉતાવળી વટડી—
' વાટડી " સીમ—એના પીહરના સીમાડામાં એનો પ્રવેશ કરાવીને
છોડી દેજો ૫ ગલિત—ગલિતાંગ રંગના (?)

દેઇ શેઠ પસાય, ઇભ્ય તે મંદિર જાય,
પ્યારે લાલ, જગતીપતિ ઇમ ચિંતવે;
મળશે પુત્રની માય, પૂરવ પુણ્ય પસાય,
પ્યારે લાલ, ભાગ્ય ફળે ભવને ભવે. ૧૨
વળી તે ઢંઢેરા ભૂપ, ફેરવિયો લઇ અનુપ,
પ્યારે લાલ, સુણજો નૃપ મુખ વારતા;
પરદેશણ બહુ રૂપ, માનની મનોભવ કૂપ,
પ્યારે લાલ, રાખશે જે સહી વારતા. ૧૩
રાઉલો તેહજ ચોર, કહિયે ચચ્ચર બકોર,
પ્યારે લાલ, નારી મ રાખશો મંદિરે;
સાંભળી ચતુર ચકોર, ન રહ્યા દિલથકી ઠોર,
પ્યારે લાલ, વાત સુણો એહ સુપરે. ૧૪
પાંચે દિને જો હોય, પ્રગટજ નારી સોય,
પ્યારે લાલ, તો દુઃખ કારણ હોવશે;
રાખે છપાવી કોય, લહેશો દુઃખ સહી તોય,
પ્યારે લાલ, આગે વાત બહુ જોઇશે. ૧૫
પ્રગટ કરશે જેહ, વાંચ્છિત લહેશે તેહ,
પ્યારે લાલ, કહિયે શું તસ ફરી ફરી;
સાચો મિત્ર ગણેહ, વ્યવહારી ગુણ ગેહ,
પ્યારે લાલ, કહિયે છે વળી હિત કરી. ૧૬
નેમવિજય મહારાજ, કરવા આપણું કાજ,
પ્યારે લાલ, મીઠા બોલે બોલડા;

---

* ૧૨ ભવને ભવે—કોઇ ભવનું ભાગ્ય આ ભવે ફળવાથી. ૧૪ રાઉલો—રાયનો. ચચ્ચર બકોર—ચત્વરે (ચોતરે) બકોર (ધાંટા પાડીને.) ઠોર—ઠેકાણું. અર્થાત્ એ વાતથી એમનાં મન અસ્થિર થયાં. ૧૬ ગણેહ—ગણીશ.

રત્ન વધારી લાજ, પામ્યો નવલું રાજ,
ત્યારે લાલ, પુણ્ય થયાં જવ પરગડાં. ૧૭

દુહા.

શ્રીદત્ત ચિંતે ચિત્તમાં, હોશે ઘણું વિરૂપ;
મુજ ઘર પરની બાલિકા, દેખી ચૂકયો ભૂપ. ૧
તો હવે કીજે શું ઈહાં, રૂઠયો નરવર રાય;
પ્રાણ રહે જો પત ગઇ, તો જીવ્યું કુણ લેખાય. ૨
કોણ મળ્યો નૃપ ચાડિયો, વા'લો થઇને વાત,
કીધી કેવી પાપીએ, કરમતણો ઉતપાત ૩
શેઠ ગયો નરપતિ કને, મહારાજા બહુ નાગ;
સુતા ભગિની બાપડી, તેનો કવણ વિચાર. ૪
ઇલાપતિ કહે ઇભ્યજી, એવા મ કહો વેણ,
પરદેશી ને એકલી, પ્રાહુણડી ગુણરેણ. ૫
શેઠ થઇ ચિંતા ઘણી, તેને કયમ દેવાય;
આવી શરણે રાજવી, આવી તે ન મૂકાય ૬
ધન હાજર ઘર નરપતિ, હાજર જીવ છે એહ;
પણ હું ન દેઉ તેહને, અમ પુત્રી છે એહ ૭
વ્યવહારી નહિ અમતણી, તિણ હુ તે ટોઈ કાજ,
રાખી પડદે વાતડી, પૂછેવા ઇણ આજ ૮
દે હડતાલ તે હાટડે, મેળી બહુ પરિવાર,
તરૂણ બાલ વૃદ્ધા બહુ વહી આવ્યા દરબાર. ૯

ઢાળ ૮ મી.

(સ્વર્ગ લોકથી ફૂલડું આવ્યું—એ દેશી.)

વ્યવહારી કહે સાંભળ રાજા, એસો અન્યાય ન કીજે,

---

૧૭ પરગડા—પ્રગટ. ૫ ગુણરેણુ—ગુણરૂપી રત્નથી ભરેલી
૮ તિણ હુ—તેની સાથે પૂછેવા—પૂછવા ઇણ—એને

પરની નારી દેખીને કેમ કરો, લોક કલંક બહુ લીજે,
કે શાને કે શા માટે, કે માજો કે નાજો કે નારો,
રાજા કહેવું વચણ સુણાવો રે　　　　　　　　૧
એવો બોલ ન બોલો મહીપતિ, નીચી રીત તમારી,
જો કોઇ ધનનો કામ છે તુમચે, તો લિયો રિદ્ધ અમારી　કે શાને૦ ૨
અમે પ્રજા છુ તમે પ્રજાપતિ, એહની વાત તમો છાડો,
જો કોઇ દુખણી આવી આતુર, તેહશુ ઘર કેમ માડો? કે શાને૦ ૩
શીલવતી ત્યા એહવું નિસુણી, મનમા અતિ વિલખાણી,
શું હોશે જેમ શીલ રહેશે, બહુ દુખથી ઉલઝાણી　કે શાને૦ ૪
મહાજનને કહે એવુ મહીપતિ, કેમ કરો છો વિખાસા?
લેઇ આવો તમે વેગે તેહને, શુ જાણું એ હૈયે હાસા? કે શાને૦ ૫
અણમણતો વ્યવહારી આવ્યો, શીલવતી સતી પાને,
નંદની રાજા અતિશે નિરદે, ચાહે છે તુજ એક પાસે　કે શાને૦ ૬
તીય જ પેં સુણો તાતજી વાણી, શ્રીજીન દીઠું તે હોશે,
રાયથકી કહો કેમ ઉગરિયે, કામ પડે સહુ જોશે　કે શાને૦ ૭
કલંક ન દેશા તાતજી થાને, દેજો માને સાણાશી,
ગણી નવકારને કાલકૂટ લીધુ વિમળમતિ સુપ્રકાશી　કે શાને૦ ૮
બેઠી બાળ રથોપરિ ચઢીને, ચહુદિશ ચીવર છાહી,
નગર લોક તે નિરખવા કાજે, આગે પાછે વહે ચાહી　કે શાને૦ ૯
આવી અંગના દરબાર આગે, નેટે ગય બોલાવી.

---

૧ માન્તે ઇ૦—(?) ૩ નગતપતિ—'પરજાતી ૬ એક પાસે—એક તનેજ પોતાની પાસે ચાહુ છ ૭ શ્રીજિન દીઠું—(જિનદષ્ટ) શ્રીજિનેશ્વરે પાડું હશે તે ૮ થાને—તમને માને—મને કાલકૂટ—તીક્ષ્ણ ઝેર

દક્ષિણ લોચન ફરકી ભ્રૂકુટિ, સુખકારણ શું છે ભાવિ. કે શાને૦ ૧૦
વાત વદો તમે નિજ ઘર નાતની, વિસ્તારે અમશું વીતી,
સાદ સહીનાણે ઓળખિયો પતિ, જાણે ત્રિભુવન જીતી. કે શાને૦ ૧૧
નારે વા'લા કાંઈ બોલાવો હવે રે, એતા દિન દુઃખ દાખી નારી,
વેર પોખ્યું વા'લા કુણ ભવકેરૂં, જાણી એ પ્રીત તમારી કે શાને૦ ૧૨
દુઃખની વેળાએ નાઠો વા'લા, કેને વાતડી પૂછે,
સાસરીએ વિગોઇ પીહરિયે, નવ લહો મહીમા તું છે કે શાને૦ ૧૩
સહીનાણી જે દીધી કરની, દુઃખ પા'ણે વિસારી,
ક્રોડ કલ્યાણ હજો શ્રીદત્તને, પુત્રી કરી ઘર ધારી કે શાને૦ ૧૪
ઉંચો કરીને પૂછડ પિયુજી, નાશી કોઇ ગઢ લીધા?
ક્રોડ અવગુણે ભરિયો તું વા'લા, ફરી શાણે ડંકા દીધા કે શાને૦ ૧૫
દુઃખ સર્વેનો પાર હું પામી, પૂર્વ કર્મને ભાવે,
જીવ રહ્યો એક ધ્યાન તમારે, કહિયું કાંઇ ન જાવે. કે શાને૦ ૧૬
બહુલી નારી પરણી પિયુડા, એક વિના નવ ચાલ્યું;
વેરી ન કરે તે કીધું વા'લા, વેર સવાયું જે વાળ્યું. કે શાને૦ ૧૭
દુઃખ દાવાનળે પહેલે નાખી, પૂરૂં લેવા હવે આવ્યો;
મેં ન બિગાડ્યું કાંઈ તમારૂં, કીધો તેં મન ભાવ્યો કે શાને૦ ૧૮

---

૧૦ દક્ષિણ—જમણું. (ગજાતુ) પુરુષને જમણું નેત્ર ફરકે તે શુભ શુકન ગણાય છે. સહીનાણે—અભિજ્ઞાને—એંધાણીએ ત્રિભુવન—"તિહુઅણ."

૧૨ આ કડીના પૂર્વાર્ધ પછી "મ્હોટી કેમ ચિતારી" એટલું પદ વધારે બધી પ્રતોમાં છે.

૧૩ વિગોઇ—વગોવી ૧૪ સહીનાણી—એંધાણી—મુદ્રિકા રૂપી નિશાની. પા'ણે—"પાધાડે" પ્ર ૧

૧૫ પૂછડ—પૂંછડું. ૧૫ શાણે—"નિસાણે" પ્ર ૧ લી પાર—"પૂર" પ્ર ૧ લી.

કૂલતણા તે પુંજથી રે વા'લા, લાધ્યો નંદન મુજ રે. સુગુણ૦ ૧૨
દીધો દેવે મુજને રે વા'લા, જેની કરતા સેવ રે; સુગુણ૦
તેડો તે તુમ નંદન રે વા'લા, કૃપા કરીને દેવ રે. સુગુણ૦ ૧૩
રતનગુપ્ત તવ પ્રેમશુ રે વા'લા, ભૂપના પ્રણમે પાય રે; સુગુણ૦
નિરખે નેહભરી લોચને રે વા'લા, હેજ શુ નરખે રાય રે. સુગુણ૦ ૧૪
પ્રકૃતિ લહો તમે નંદની રે વા'લા, નંદનનો મહિમાય રે; સુગુણ૦
શેઠ કહે જાણું નહિ રે વા'લા, બાળકનો ગુણ કાંય રે. સુગુણ૦ ૧૫
હરખ્યો દેખી શેઠજી રે વા'લા, અહો એ ભાગ્યનિધાન રે, સુગુણ૦
નંદ નૃપતિ કહે માહરો રે વા'લા, નંદન વધતે વાન રે. સુગુણ૦ ૧૬
ધન્ય ધન્ય જગતી મધ્યમે રે વા'લા, ધન્ય ધન્ય તાહરી માય રે, સુ૦
મુજ કુળ ખાંપણ કાપિયું રે વા'લા, હું તુજ લાગું પાય રે સુગુણ૦ ૧૭
શેઠ કહે એ પુણ્યથી રે વા'લા, પુત્ર લહ્યો એણે પુણ્ય રે, સુગુણ૦
પંચ દિયાં ગ્રામ શેઠને રે વા'લા, બોલે મુખ ધન્યધન્ય રે. સુગુણ૦ ૧૮
પામ્યો હરખ હૈડે ઘણો રે વા'લા, રતનગુપ્ત કુમાર રે; સુગુણ૦
ઓળખિયો નિજ તાતને રે વા'લા, ભેટ્યો શ્રીકીરતાર રે સુગુણ૦ ૧૯
ટાળ્યો વિરહો માતનો રે વા'લા, કીધી સતીની સાર રે, સુગુણ૦
પાયે પડયો જઇ માતને રે વા'લા, માતા હરખ અપાર રે. સુગુણ૦ ૨૦
હૃદયકમળ ભીડયાં ઘણું રે વા'લા, હર્ષ આંસુતણી ધાર રે; સુગુણ૦
હુઆ કુશળવધામણા રે વાલા, અયિ અયિ પુણ્ય પ્રચાર રે સુગુણ૦ ૨૧
રાણીસુત ગજાતણા રે વા'લા, ટળિયાં દુઃખ જંજાળ રે, સુગુણ૦
નેમવિજય કહે નેહશુ રે વા'લા, છઠે ખંડે નવમી ઢાળ રે. સુગુણ૦ ૨૨

---

૧૫ પ્રકૃતિ—સ્વભાવ (મુખમાંથી ગન્ન નીકળતા રૂપ) ૧૬ નંદન—પુત્ર ૨૧ અયિ અયિ—અહો અહો !

દુહા.

જનદત્ત મંત્રી મહીપતિ, શ્રીદત્ત કુલદીવાણ;
વસુદત્ત નગર શેઠ તેમ, પામ્યા ક્રોડ કલ્યાણ. ૧
કામદત્ત વસુદત્તનો, નંદન ભણી લે રાય;
ગામ દિયાં પંચ સુંદરૂં, હૈડે હરખ ભરાય. ૨
શ્રીદત્ત નંદન દત્તને, દીધાં તેતાં ગામ;
સંભારી ઉપકારને, રાખી સઘળી મામ. ૩
સભા એક દિન રાયને, દેશાંતરી ત્યાં દૂત;
આવ્યો અતિ અભિમાનશું, સુદ્ધતણા પત્રયુત. ૪
દૂત ભણે રાજા સુણો, કોમલ દેશ મઝાર;
ભીમસેન નગરી ધણી, કહિયો સુણો વિચાર. ૫
દઢરથ રાજા બહુલ નૃપ, પલ્લીપતિ જે સમીપ,
નીકસો કે આણા લહો, કે આવો તેને છીપ. ૬
તેને નૃપ ત્રિભુવન ભજે, તું નવિ માને આણ;
રાય કહે વેહેલો થઇ, કરજો વચન પ્રમાણ. ૭
હાકયો દૂત અતિશે ઘણો, તે પોંહત્યો તસ પાસ;
મહારાજા તમે માનજો, એ આગે તમે દાસ; ૮

ઢાળ ૧૦ મી.

(વાદલ દશ દિશે ઉનહ્યાં—એ દેશી)
સબળ દળ ત્યાંહાં આવિયું, અતિ ભીમસેને ભડરાય;
દઢરથ સાથે સંચર્યો, અતિ પલ્લીપતિ જે દુરાય રે,

---

૨ નંદનભણી—પુત્રને ૪ પત્રયુત—પત્રની સાથે. ૬ બહુલ—ઘણો અર્થાત્ મોટો. પલ્લીપતિ—પાલનો ધણી નીકસો—(યુદ્ધ કરવાને) નીકળો. આણા લહો—તેની આણ માનો. છીપ—જીતીને. ૭ ત્રિભુવન—ત્રણ ભુવનના "તિહુંઅણ."

ગલલાટ કરે ગજરાયરે, હિંસારવ હયવર થાય રે,
ત્યાહા ઉભા અતિ ભડ રાય રે, લહેવાને શોભા સવાય રે;
મોટો જશ ભડ વાય રે, રજરેણુ રવિ ઊલઝાય રે,
મહીતલમા ભટ ન ममાય રે એમ રાજવી ક્રોધને કેળવે ૧
વિપમ દળ ત્યાહા દેખિયુ, અતિ ચંડગુપ્ત નર નાથ,
સુભટ ભલા તસ મજ કર્યા, અતિ લીધી ખડ્ગ અસિ હાથ રે,
છત્રીસે ક્ષત્રી સાથ રે, શૂરપણાતણી નાથ રે,
નવ લાગે વા'લી હાથ રે, કાયર હુઆ અનાથ રે. એમ૦ ૨
કાળા કરિ ગિ હૂરિયા, અતિ ધડુડુ કરતા અવાજ,
વાજે ભીમ સંગ્રામ ને. અતિ કરતા ક્રોધનુ કાજ રે;
નીસરિયો ત્યાહા નૃપગજ રે, લેઇ સેનાના સાજ રે,
રાખશે જીનવર લાજ રે, ત્યાહા શપે સુભટના કાજ રે. એમ૦ ૩
ઝૂઝે યોધા જંગશુ અતિ, કુહુક છૂટે કોક બાણ,
ધડડડ નાલી ને ઘૂમતી અતિ ધ્રૂજે કાયર પ્રાણ રે,
વેગી હોવે હેગણુ રે, નાગે જોતા જ્યા ઠેકાણુ રે,
પરહરિયા રાણા રાણુ રે, કરતા ઇમ બહુની હાણુ રે એમ૦ ૪
જાઓ જાઓ મુખથી લવે, અતિશ મરો રે અજાણ,
રાવત ઝૂઝે ગવજી, અતિ પુલે દ્રિ જ્યા જાણ રે,
માન ભાગ્યા કટકના માણ ગે, ત્યાહા ભીમસેન સુજાણ રે,
નવ રાખ્યો મરણો વાણુ રે, કરતા નર એ ચાતાણ રે. એમ૦ ૫

---

૧ દુરાય—અર્થાત દુષ્ટ ૨ ખડ્ગ—તરવારની એક જાત—લીધી તર વાર અસિ—તરવાર છત્રીસે—છત્રીસે કુળ નવ લાગે ઇ૦—કાયરોને તરવાર હાથમા વાહાલી લાગે નહિ ૩ ક્રોધનું કાજ—"ક્રોધનો કામ" ૪ કુહુક—કુહુક અવાજ સાથે. કોક—બાણ—કોક નામે બાણુ નાલી—બંધૂક ઠેકાણુ—ઘોડા ૫ પુલે દ્રિ જ્યા—(?) નવ રાખ્યો ઇ૦—મરણની ખોટ પડી નહિ—ઘણા મરણ થયા

ખલલલ નદી વહે પૂર જયમ, અતિ નાઠા સુભટ ક્રોડ,
દાંતે તરણું દેખતાં, અતિ નાઠા નવ રહ્યો જોડ રે;
નાઠા તે હોડાહોડ રે, ભાગ્યા તે દળબળ છોડ રે,
રત્નગુપ્ત ભૂપજ રોડ રે, દળનું જળ ત્યાંહાં તોડ રે. એમ૦ ૬
રત્નગુપ્ત-ઊઠ્યો ત્યાંહાં, અતિ ભડ ભાગતા લહે જામ,
આપ થયો સજ્જ ઝૂઝવા, અતિ કરવાલ લેઇ તામ રે;
એ તો ટાળે વેરી ઠામ રે, ઉતારતો શૂરાં મામ રે,
પોહોચિયા કેઇ જમ ધામ રે, ભાજંતો હૈડા હામ રે. એમ૦ ૭
કીરલાટ અતિ બહુ કરે, અતિ બ્યંતર ચુહુ દિશે જોર,
ગોળી વહે સણસણાટથી, અતિ દશ દિશે ભાગ્યા ચોર રે;
કરતાં વૃક જેહ બકોર રે, પગરજ છાયો નભ ઘોર રે,
કાયર મૂકે સોર રે, તેહ છૂપે કુંવર ચકોર રે. એમ૦ ૮
ભીમસેન અતિ બાંધિયો, અતિ દૃઢરથ પકડ્યો જેહ,
ઘણુક પલ્લીપતિ સાહિયો, અતિ પંજર નાખ્યો તેહ રે;
જંછૂરશુ દેહી લેહ રે, પોઢી જે પુણ્યની રેહ રે,
નેમવિજય કહે તેહ રે, દશમી ઢાળ સુણો એહ રે. એમ૦ ૯

દુહા.

ભીમસેન દૃઢરથ ભણી, છોડી દો રાજાન;
સેવક કરીને આપણા, દેશ મનાવી આણ. ૧
પાલ લુંટી પૃથ્વીપતિ, વારયું નંદન નામ;
રત્નપુર વર શોભતું, નગરી નિરૂપમ ઠામ. ૨
વસ્તી વાધી વિવિધ પેર, (ને) ચૌરાશી બાજાર;
રત્નગુપ્ત રાજા ઠવ્યો, હયગજ બહુ પરિવાર. ૩

---

૬ રોડ—(?). દળનું ઇ૦—લશ્કરનું પાણી તોડ્યું. ૭ કરવાલ—તરવાર
૮ ફૂંક—પરૂ. છૂપે—છૂતે: ૯ રેહ—રેષ—રેખા.

ઢાળ ૧૧ મી.

(વાટ જુએ વનિતા ઘણી રાજ—એ દેશી.)

ભીમસેન રાજા હવે રાજ, બોલે બે કરજોડ,
સેવકની સુણો વિનતિ રાજ, મનહુ તી મદ છોડ;
રાજંદિયા રે, મારૂં વચન તમે મન આણો મહારાજ. ૧
મદનમંજુષા માહરી રાજ, બેટી ગુણ આવાસ;
પેટી છે બહુ પુણ્યની રાજ, યોવન સુવતી વિલાસ. રાજંદિયા૰ ૨
રત્નગુપ્ત કુમારને રાજ, કીધી નારી સુકામ,
એટલે દૃઢરથ બોલિયો રાજ, વેગે કરીને પ્રણામ. રાજં૰ ૩
રાયજીનંદન માહરી રાજ, રૂપસુંદરી એનું નામ:
સા પણ પોહોતી પ્રેમદા રાજ, અનંગતણો જે આરામ. રાજં૰ ૪
દીધી તે તમ નંદને રાજ, સરખા ગુણ સંજોગ;
મેળો પ્રભુ યહાં હાથશુ રાજ, વિલસો પુણ્યના ભોગ. રાજં૰ ૫
દ્વય પરણાવી પ્રેમશુ રાજ, કીધો કર મેળાપ;
કરમૂકામણે આપિયા રાજ, બેહુ રાજ્ય લઇ આપ. રાજં૰ ૬
માગે જમાઇ કને આગન્યા રાજ, મેહેર કરો મહારાજ;
સંયમ લેશુ શુભ મતિ રાજ, વરવા શિવપુરરાજ. રાજં૰ ૭
ધન્ય ધન્ય તે નરનાથને રાજ, આવ્યો મન વૈરાગ;
ધન કણ કંચન રત્નની રાજ, કીધો મમતા ત્યાગ. રાજં૰ ૮
રાજ્ય ચાર નૃપ અનુભવે રાજ, પુણ્યતણે પરતાપ;
દુઃખ નાઠાં મીઠાં લહ્યાં રાજ, સુખ સંપતિ થીર થાપ. રાજં૰ ૯
મેદિની પાળે મોદશું રાજ, ટાળ્યા પરજા ઉચ્ચાટ;
શેઠ દ્વય માને ઘણું રાજ, ઉત્તમ નર એહ ઘાટ. રાજં૰ ૧૦

---

૩ એટલે—" એતને. " ૪ સા—તે પોહોતી—વયે પહોંચેલી—ઉપવર થયેલી. ૫ નંદને—નંદનને. ૮ રત્નની—રત્નની ગણતાનો, એવો અન્વય

આણ મનાવી દશ દિશે રાજ, આવી નમ્યા વર ભૂપ,
દિન દિન વધતો ભાગ્યથી રાજ, પ્રગટચો તે જશ રૂપ રાજ૦ ૧૧
ચરકે સીમાડા અરિજના રાજ, વૃશ્ચિકથી જ્યમ સાપ,
ત્યમ રહિયા નૃપ હારીને રાજ, વાધ્યો પ્રગટ પ્રતાપ રાજ૦ ૧૨
શીલવતી મહા કોડને રાજ, આવે જાવે ગેહ;
માતપિતાથી ગુણ ઘણો રાજ, રાખતી અધિકો સ્નેહ. રાજ૦ ૧૩
કુંવર ઘણો હેતે કરી રાજ, શેઠ પિતા પર પ્રેમ;
ધરતા ગુણરાગો કરી રાજ, ઉત્તમ વિસારે કેમ? રાજ૦ ૧૪
ખંડ છઠ્ઠીની ઢળકની રાજ, એકાદશમી ઢાળ,
નેમવિજય કહે સજ્જના રાજ, પુણ્યથી રંગ રસાળ. રાજ૦ ૧૫

દુહા.

સભા ઠવી રાજા હવે, બેઠો આપ આસન,
દૂત આવ્યો ત્યાંહાં તાતનો, પ્રણમી કહે સુવચન. ૧
રાજા સુખ નહિ તાતજી, દિલમાંહે દિલગીર;
માતા મન વિલખી ઘણું, ગણે તું શું હીર. ૨
સજ્જન સહુ છે દૂમના, જપતા રહે તમ જાપ;
સમરે મન તમ પદ્મિની, કરતી વિવિધ વિલાપ. ૩
કાગળ દઈ મૂક્યો મને, મહિપતિ તુમચે પાસ,
કુશળ ક્ષેમ સુખવાતડી, કહી તમારી આસ ૪
વૈર નહીં જે એહવું, વા'લાશું વિણ કામ,
ચાતક પરે તે કામની, પિયુ પિયુ કહેતી આમ. ૫
રમણી પ્રેમદા મા ભણી, હવે વિછોહી કેમ,
સુણ વચન એમ સાભળી, કાગળ (મા)ગે ક્ષેમ ૬

---

૧૨ અરિજના--"અરિઅણ" ૬ સાભણી—તેને

ઢાળ ૧૨ મી.

(સુણો સુણો સુવટિયા સુવટા લાઈ તું છે ચતુરસુજાણુ રે;
અરે હાં રૂપે રૂડો રળિયામણો—એ દેશી.)

સુણગ સુણય અંગજાયા અંગજ મોરા, કીજે એમ ન કામ રે,
અરે હાં, વીર વીરહો કેમ વેગળો જી;
તોવિણ માતા કેમ રહે, ભૂપતિ મોરા, ઇ વાતે તુજ લાજ,
અરે હાં, કેમ વહે તાતનો નેહલો જી. ૧
આવો એથે વેગાથઈ, ભૂપતિમોરા, વાર મ લાવો કોય રે,
અરે હાં, ઝૂરે જનની તાત તું વિના જી;
બેશી રહ્યો કેમ વેગળો, ભૂપતિ મોરા, અચરજ એ અમ હોય રે,
અરે હાં , લાધી હવે તમ અંગના જી. ૨
વાચી કાગળ મંત્રીને, ભૂપતિ મોરા, કહ્યું કરો સેના તૈયાર રે,
અરે હાં, આપ થયો ઉજમ ઘણો જી;
રાજ્ય ભળાવી મંત્રીને, ભૂપતિ મોરા, ચંદ્રગુપ્ત કુમાર રે,
અરે હાં, સાથે નંદન આપણો જી. ૩
પ્રયાણ કર્યાં પ્રહને સમે, ભૂપતિ મોરા, આવિયો તેહ નગ્યા પાસ રે
અરે હાં, સાથ સર્વે ત્યાં ઉતર્યો જી;
રાયતણા મનમાં ગમે, ભૂપતિ મોરા, પામે અતિશે ઉલ્લાસ રે,
અરે હાં, નારી હૈડે દુઃખ સાંભર્યો જી. ૪
નગર વસાવ્યું તિહાંકણે, ભૂપતિ મોરા, શીલવતીતણે નામ રે,
અરે હાં, શીલવતી નગરી ભલી જી;

---

૧ અંગજાયા—" અંગજિયા— અંગજ—પુત્ર. વેગળો—આટલા બધા દૂર પ્રદેશનો." ૨ એથે (અત્ર) —અહીં ૩ કહ્યું—" કહીઉં ". ૪ પ્રહને સમે—પ્રભાતમાં. નગ્યા—ડુંગરી. સાંભર્યો—" સંભર્યો."

જીન મંદિર થાપ્યો જેણુ, ભૂપતિ મોરા, બીજા અરિહંત જીન સ્વામ રે,
અરે હાં, મંડપ કળશ ધજાવળી જી. ૫
નગરતણી રખવાળિકા, ભૂપતિ નેહે, થાપી ગાધર્વ દેવ રે,
અરે હાં, સિંહ મૂરતિ પોળને બારણે જી,
અનશન થાનકે બાળિકા, ભૂપતિ નેહે, કર્યો મંડપ તતખેવ રે,
અરે હાં, દેવળ જન સુખ કારણ જી. ૬
અષ્ટાપદ મૂરતિ ધરી, ભૂપતિ નેહે, હરિનો ભજન હાર રે,
અરે હાં, તેહ અહીનાણે સુંદરૂ જી;
દ્વય મૂરતિ દેખી કરી, ભૂપતિ નેહે, ઉપજે ચરિત્ર અપાર રે,
અરે હાં, મહીપતિએ તે મનોહરૂ જી. ૭
હોઇ વસ્તી બહુ તિહાં, ભૂપતિ નેહે, રાન પાટણને કરેય રે,
અરે હાં, ગામ વસ્યા બહુ પાખળે જી;
અધિષ્ઠાતા બલિયો જેહ, ભૂપતિ નેહે, શોભા સઘળી લેય રે,
અરે હાં, આપ ચટયો હુવે આગળે જી. ૮
અંગ દેશ ચંપાપુરી, ભૂપતિ નેહે, આવિયો ભૂપ વિશ્રામ રે,
અરે હાં, સામો સિંહરથ આવિયો જી,
મળિયા ભૂપ બેહુ હિત ધરી, ભૂપતિ નેહે, નંદની નંદન તામ રે,
અરે હાં, ઉચ્છંગે તતક્ષણ લિયો જી. ૯
વા'લો લાગ્યો વસુપતિ, ભૂપતિ નેહે, ઉલ્લસ્યું હૃદય અત્યંત રે,
અરે હાં, ભીડયો અંગશું ભૂપતિ જી,
મોહમહોદય સંગતિ, ભૂપતિ નેહે, આણી કો ન વહંત રે,
અરે હાં, નિરખી નજરે દંપતી જી. ૧૦

---

૫ જેણુ—(યેન) જેણે ૬ અનશનથાનકે— " અણશણ થાણકે " ૭ હરિનો ભ૦—જે દેવીએ સિંહને બનાવ્યો હતો તેની અષ્ટાપદ (આઠ-ચરણવાળી) મૂર્તિ સ્થાપન કરી અહી નાણે—અભિજ્ઞાને—નિશાનીએ સુંદરૂ—સુંદર. મનોહરૂ—મનોહર. ૮ રાન પાટણને—રાનને પાટણ (પત્તન) નગર કર્યું. પાખળે—આજુબાજુ ૧૦ વસુપતિ—વસુધાપતિ—રાજા

ગુણ લક્ષણ પૂરણ ભર્યો, ભૂપતિ નેહે, રૂપે મદન કુમાર રે,
અરે હા, દેખતા મન મોહિયે જી,
કામને જીપણ અવતાર, ભૂપતિ નેહે, સાભળી બારમી ઢાળ રે,
અરે હા, નેમવિજય ઘણુ મોહિયે જી. ૧૧

દુહા.

પટરાણી રાજાતણી શીલવતીની માય,
મળવા આવી વેગશુ, નદનને ચિત લાય. ૧
નદિની નદન દેખી તે, હૈડે ઘણુ હરખાત,
શીલવતીની વર્ણના, એક મુખે ન કહાત. ૨
શીલવતીને માતા કહે, મદિર પધારો માય,
શીલવતી કહે કામ જે, યહાથી કહો મન ભાય. ૩
ન ગઇ માતા મંદિરે, આણી મન વૈરાગ,
અવસર માતા તાત એ, કરતા દીઠાં ત્યાગ. ૪
દિન કેતા એક ત્યા રહ્યા, મળીને બહુ પરિવાર,
આજ્ઞા માગી આપણી, સેના કીધી ત્યાર. ૫
તિલકપુરી ગયો નરપતિ, ઉત્સવ ઘણો મડાણ;
વિરહા વિરહી સહુ ટળ્યાં, પામ્યા ક્રોડ કલ્યાણ ૬
વર નિસાણ વજાડિયા, ઘેરા વાજે વાજિત્ર,
ઉત્સવ કીધા અતિઘણા, કીધા કર્ણ પવિત્ર. ૭

ઢાળ ૧૩ મી

(ગઢડામા ઝૂલે સહિયો હાથણી—એ દેશી)

ગઢડામા વાજે શબ્દ મૃદગના, ઘમ ઘમ ઘુઘરના ઘમકાર,

---

૧૧ મદન—" મયણ "—કામ જીપણ—જીતનારો ૭ ઘેગ—" ગ્રુ
હિરાં

મારી વહુઅરશુ હે સહી મે કપટજ કેળવ્યુ આકણી
ગુણની વેલી એ વેલી માહરે, ઘરમા એ ચિ તામણિ આવિયો સાર
મારી૦૧
ઘેર ઘેર તરિયા તોગણ બાધિયા ઘર ઘર દિસે દશ દિશે માળ, ,,
ગણુ ગણુ ગોરી ગાવે હે ગીતને, જન મન ટાળે બહુ જ જાળ ,,૨
પુત્રને લેઇ ચૌટે સ ચર્યો, મોતીડાશુ વધાવિયો મોહવી નાર, ,,
માતતણે જઇ તે ચરણે નમ્યો, માતતણે મનમા હરખ અપાર ,,૩
સાસુડીને જઇ પાયે તે પડી, સાસુડીજી આપે પ્રેમ આશીશ, ,,
કર ધરી દીધુ આસન આપણુ, ગહગહી આણી મનમા જગીશ ,,૪
વહુને એ સાસુ પાયે જન નમો, ધન્ય ધન્ય તુ કુલમા શણગાર, ,,
હોયે કુળમા દિનકર સારિખા તાહરે નામે હોય જય જયકાર ,,૫
ઘેર એ સુ દર દીપક સારખી, એણે ગેહે હે રોપી મોહનવેલી, ,,
સતિયા શિરોમણિ જગતી તુ સતી, અપૂરવ દીઠી ચિત્રાવેલી ,,૬
જાગી દશા હે આજ સહી માહરી, વહુઅર લાગી જવ મુજ પાય,,
ભાગી એ ભાવઠ ભવતણી વેગળી, નરનારીને એ સુખ બહુલ થાય ,,૭
પ્રગટચા મે કીધા પુણ્ય ફળ એહવા, જગદીશે દીધુ ત્રિભુવનરાજ, ,,
દેખતા એ વધુવર એ ધરા ખ તશુ, વાધી એકઠી દ્વય કુળ લાજ ,,૮
સાસુએ સહુ એ અવગુણ ખામિયા કિધલા જે પહેલા ચઢતે ર ગ ,,
મહિલામા મોટી તુ માનિની, સરિતામા સોહે જીણુપે ગ ગ ,, ૯
મે તુજ કીધા અવગુણ મોટિકા, તે તુહીજ ખમજે અવગુણ કોડ, ,,
ગુણવ તી ગરવી તુ ગજગામિની, હિતશુ એ હડે દોષને છોડ ,,૧૦
શીલવતી એ આખે સાસુ સાભળો, સુખદુ ખ હોયે કરમને હાથ, ,,
કોણ એવા છે જગ માનવી, ટાળે જે આગળે આવીને સાથ ,,૧૧
ત્રિહુ જગ વાધ્યો જશ સુસતીતણો, ગુણને ગાવે સુર નર રાય, ,,
ખુશિય થયો ત્યહા સિ હરથ ભૂપતિ, ભાવેશુ એ પ્રણમે સતીના
પાય મારી૦ ૧૨

---

૧ ચિતામણુ—ચિતામણિ ૨ તરિયા—' તાનિયા ' ૩ સોહવી—શોભાતી ૪ ગહગહી ઇ૦—(?) ૫ દિનકર—" દિણયર ૮ એ ધરા—આ ભૂમિમા એકઠી—" એકઠિ ૧૨ ત્રિહુ જગ—ત્રણ લોકમા

કુંવરની સાથે સુંદરી રંગશુ, ભોગવે એ વાંચ્છિત નર ભોગ; મારી૦
કીધલાં કર્મ તે એ બહુલાં ભોગવ્યાં, ટાળીને એ સઘળા મનના શોગ. ,,
જન તેહ પ્રશંસા કરતા બેતણી, અહો અહો શ્રીજીનવરકેરો ધર્મ; ,,
સંસારમાંહી શીલ છે શુભ સોહામણાં, પુણ્યના એ ધણીને નાઠાં. ,,૧૪
ખંડ છઠ્ઠાની ઢાળ છે તેરમી, સહુ કોઇ સુણજો ભવિજન લોક; ,,
નેમવિજય કહે આપણા પુણ્યથી, લહિયે છે જગમા સંપત્તિના થોક.
મારી૦ ૧૫

દુહા.

રાજા સિંહરથ હર્ષશું, પ્રેમે વધુ બોલાય;
ગુણભરી પુણ્ય ઓરડી, ગોરડી તું સુખદાય. ૧
મેલું કુળ જે માહરૂં, અજવાળ્યું તે આય;
ભલે એ મંદિર તું રહી, વર પરણી સુત રાય. ૨
શુભ લગ્ન શુભ મુહૂર્ત્તે, કીધો રાજ્ય અભિષેક;
થાપ્યો ચંદ્રગુપ્ત ભૂપતિ, વચન કહી સુવિશેક. ૩
રાજા રાણી રંગભર, લિયે દો સંયમ ભાર,
નિરતી ચાર નિર્દૂષણે પરભવને સુખકાર. ૪
પાળી સંયમ નરપતિ, પામી સદ્ગતિ અંત,
ચંદ્રગુપ્ત હવે ભૂપતિ, પાળે રાજ્ય એકાંત. ૫

ઢાળ ૧૪ મી.

(ઉદયા તે પુરકી ભાંગ મગાવજ્યો કાંઇ—એ દેશી.)
રાજ્ય તે પાળે દુઃખ સહુ ટાળે સોય, વારે દોહગ જંજાળ રે,
મહીપતિ માનશું;
આવી નમિઆ રાય સીમાડા સોય, ટાળ્યો દુષ્કૃત કાળ રે. મહી૦ ૧
રાણી એકાદશશું* પુરંદર પેરે રે સોય, સરસ્યાં ભોમનો ભોગી રે; ,,
એક તે એકથી ચાતુર બાલા સોય, કબહી ન દીસે શોગી રે. ,, ૨

૨*પુરંદર—ઇંદ્ર.

હંસાવળીનો નંદન નીકો સોય, હરિષેણ ત્રિભુવન ટીકો રે; મહી૦
રતિસુંદરીનો રણમલ સોહે સોય, સઘળી વાતેજ નીકો રે. „ ૩
ત્રિલોચનાનો સુંદર [મોહે] સોય, રતનસેન નરવર રૂડો રે; „
લીલાવતીનો લલીતાગ[મોહે]સોય, રૂપ લાવણ્ય ગુણ સૂડો રે „ ૪
રાજ્યવલ્લભ તે રત્નવતીનો સોય, નંદન પુણ્યનો ભારૂ રે, „
માનવતીનો મદનકેતુ સોય, અતુલિ બલનો ધારૂ રે „ ૫
ખટનંદન એ બીજમત કરે સોય, તાતનો વિનય વહંતા રે, „
રત્નગુપ્તની સેવના કરતા સોય, મનમા દક્ષ રહંતા રે. „ ૬
આપણા પુણ્યને યોગે કરી સોય, વિલસે સુખ મંઝારી રે. „
સમકિત ધરતા તે પાપ છડે સોય, બારે વ્રત દિલ ધારી રે. „ ૭
ખટ રાજ્યે કરી વિલસે સુખ સોય, મન નેહે રાજા ને રાણી રે; „
શીલવતી તેને પટરાણી થાપી સોય, જાણી ગુણમણિ ખાણી રે. „ ૮
શ્રીજીનકેરી પૂજા કરે નિત્ય સોય, મરખે યોગે તે નારી રે; „
ઉત્તમ કાજ ગમે ધર્મ કરતા સોય આપદા દૂર નિવારી રે. „ ૯
માયા ખેલ ન ખેલે તેવો સોય, પાપ પુણ્ય ફળ જાણે રે, „
રિદ્ધિ ઘણી પણ મન ન આણે સોય સિદ્ધિ અસ્થિર ચિત આણે રે „ ૧૦
શીલવતી તે આતમ અજવાળે સોય, વ્રતના દૂષણ ટાળે રે; „
સામાયક શુદ્ધિ નિયમ પાળે સોય, સદગુરૂ વચન સંભાળે રે. „ ૧૧
આપણા પૂર્વ દુખ સંભારી તેણે સોય, મકર્યો વિષયરસ ટાળી રે; „
ધર્મ સખાઇ ઉધરે મનમા સોય, નિર્મળ હોય વ્રત પાળી રે. „ ૧૨

---

૬ દક્ષ–"દછ"—નિપુણ ૭ સમકિત—સમ્યક્ત્વ (દેવ ગુરૂ અને ધર્મ, એ ત્રણે તત્વની નિશ્ચય પરિણતિ રૂપ શ્રદ્ધા) બાર વ્રત— (૧) પ્રાણાતિપાત વિરમણ, (૨) મૃષાવાદ વિરમણ, (૩) અદત્તાદાન વિરમણ, (૪) બ્રહ્મચર્ય, (૫) પરિગ્રહ પરિમાણ, (૬) દિશિ પરિમાણ, (૭) ભોગોપભોગ, (૮) અનર્થ દંડ વિરમણ, (૯) સામાયિક વ્રત, (૧૦) દેશાવગાસિક વ્રત, (૧૧) પોષધોપવાસ રૂપ વ્રત, (૧૨) અતિથિ સંવિભાગ વ્રત ૧૧ દૂષણ—અતિચાર સામાયક—આત્માને સમતા પરિણામમા રાખવા રૂપ ધ્યાનોપાસના ૧૨ ઉધરે—ધારણ કરે (?)

કરતી રે સુંદર સતી ગોચરી, તેડે તે કામલતા નાર રે;
આવજો વિહરણ ગેહે માહરે, દાન દેવું એ અપાર રે. મન૦ ૧૧
ગુણની રે ગેહી તેહજ અરયા, આપ્યો તે સરસ આહાર રે;
દાસીએ રે આર્યાને અણજાણતાં, ભૂષણ ઝોળી લે ધાર રે. ,, ૧૨
વિહરી રે ગઇ તે મંદિર છોડીને, દાસી સંકેત શીખાય રે;
દાસી એ રે કહિયું રે એમ પોકારીને, ચોરટી એ આર્યા બોલાય રે.,,૧૩
મારૂં રે ભૂષણ ચોર્યું ચાચરે, લેઇ પોંતી નિજ થાન રે;
જો જો રે એહ ગતિ અણગારની, કીધું કામ સેતાન રે. ,, ૧૪
ચંદ્રાવલી કહે સખિયાં સહુ સુણો, નરતો કરે એ ઘાત રે;
એનો રે સંયમ સહુએ પારખ્યો, પ્રગટ છે તસ્કર જાત રે. ,, ૧૫
તવ તે રે હરિસેના કહે એ હોરો, જેહ કહો તમે વાત રે;
માનીએ રે કહ્યું મુખથી જે તમે, તવ ભૂષણ કુણ લે માત રે.,,૧૬
ઉજમે રે કાઢ્યું ભૂષણ ઝોળિયે, દીધું કૂડ કલંક રેં;
મનશું રે દુઃખ પામી ઘણું સાધવી, કામલતાથી નિઃશંક રે. ,, ૧૭
અંગમાં રે ક્રોધ દાવાનળ પૂરિયો, નિગ્રંથને રોષ ભરાય રે;
કીધલું રે શું રાણીએ રાયની, ક્રોધમુખી જે બલાય રે. ,, ૧૮
શક્તિ રે શલ્ય સહિત તે સાધવી, દુષ્કર લે તપ કીધ રે;
નારીની ગતિ તેણે વારી નહિ, ફરી માનવ ભવ લીધ રે. ,, ૧૯
ઉપની રે રત્નમાલા આવીને, વૈરને સો વિન ભાવે રે;
સતીને રે જે દુઃખદાયી કથે, અસમંજસ મન લાવે રે. ,, ૨૦
સુણજો રે કડવે એવે બોલડે, ભવો ભવ વેર સધાય રે;
મીઠડે રે નેમવિજય કહે રાજવી, સાધુને શીશ નમાય રે. ,, ૨૧

---

૧૧ ગોચરી—ભિક્ષા. ૧૨ આર્યાને અણજાણતાં—આ રાજ્ઞ ન જાણે તેમ. ભૂષણ ઇ૦—તેની ઝોળીમાં એક ભૂષણ લેઇને મૂક્યું. ૧૪ અણગારની—(ત્યાગનાં) (?). ૧૬ વાત—"વાણુ". ૧૯ શક્તિ રે—"સાતે રે" પ્ર. ૧. વારી નહિ—અટકાવી નહિ—અર્થાત્ તથાપિ તેને ફરીને નારીનો અવતાર આવ્યો. ૨૦ અસમંજસ—માઠું. સતીના વિષે મનમાં કાંઈ માઠું ચિંતવન કરે.

દુહા.

શ્રીદેવી સખિ તેહની, કલંક અર્દ્ધાંશુ જામ;
એક વરસ વિરહો સહ્યો, રત્નવતીના કામ. ૧
ચંદ્રાવલી મંત્રીસુતા, નર માર્યો બહુ જેણ;
હરિષેણા હંસાવલી, નરમારણ કહ્યા જેણ. ૨
કાળજીભી કહી સાધવી, મેઘશાળા ધરી નેહ;
વળી વિગોઈ વિવિધ પરે, રતિ સુંદરી થઈ તેહ. ૩
કામલતા કનકાવળી, નેહ ઘણેરો જામ;
પ્રીતમતિ તમે જાણજો, શોકી કર્યું મન ઠામ. ૪
વેર સંબંધી વેરણી, પ્રીત સંબંધી પ્રીત;
જે જેવું કારજ કરે, તેની તેવી રીત. ૫
ફરી પૂછે રાજા વળી, મેં દુઃખ દીધું જેહ;
તેહ કહો નિજ કર્મની, જ્ઞાની ગુરૂગણગેહ. ૬
ગજધર તેહજ કેવળી, ગરવા ગુણભંડાર;
સાંભળ્ય રાજા સહુ કહું, મૂળથકી અધિકાર. ૭

ઢાળ ૧૭ મી.

(પિછોલારી પાલી આંબા દો રાઉલા મહારાજ—એ દેશી.)

રાય ધનંજય જેહ કે, કામલતા વળી મહારાજ,
રાય છે સમકિત ધાર કે, રાણી મનકલી મહારાજ;
એક દિન પોસહ પર્વ કે, નાગથી આદર્યો મહારાજ,
ઢંઢેરો તેણે નગર કે, એવો જ્યાંહા ફેર્યો મહારાજ. ૧
આજ અમારે નગર કે, વેર કો મત કરો મહારાજ,
પર્વ ને ધર્મનો દીહ કે, મમતા નવ ધરો મહારાજ;
તેણે નગરી માહ્ય કે, જિનદત્ત નામનો મહારાજ,
વણિક છે સમકિત ધાર કે, જિનધર્મ કામનો મહારાજ. ૨

---

૨ જેણુ—જેણે. ૪ શોકી—ગોકપુન. ૬ ફરી—"ફર' ૧ મનકલી—"મુનકાકી" પ્ર. ૧. નાગથી—નામ પાચમથી ૨ દીહ—દિવસ.

વંદી શ્રીગુરૂ પાય કે, સામાયક ઉચરી મહારાજ,
યામની ગઈ દ્રય તામ કે, આવે ઘર સંચરી મહારાજ;
દીઠો રાણીએ તામ કે, સેવકને ભણે મહારાજ,
મારો ચોર છે એક કે, પાપ એ મન ગણે મહારાજ. ૩
કામી તુર થઇ બાળ કે, ધર્મ તે દે ઘણુ મહારાજ,
મેલુ કર્યું નિજ મન કે, દુખના દિલતણુ મહારાજ;
માર્યો તેણે ત્યાં શેઠ કે, ધર્મદેવ કરી મહારાજ,
તાત થયો તમ નાગ કે, સધનેન નરવરી મહારાજ. ૪
પોખપે સાભળો રાય કે, દુખ બહુ પામિયો મહારાજ,
દ્વેષ રહ્યો ત્યાહા શેઠ કે, નારી ન ખામિયો મહારાજ;
એ અવસર જગનાથ કે, શાંતિ જિનેશ્વરો મહારાજ,
પરમાતમ પરકાશ કે, જ્ઞાન દિનેશ્વરો મહારાજ. ૫
સાભળી જિન ઉપદેશ કે, ભાવે ભાવિકા મહારાજ,
કામલતા તમ નારકે, થઈ શુદ્ધ શ્રાવિકા મહારાજ;
જિન હાથે મહારાજ કે, દિક્ષા શુભ ગ્રહી મહારાજ,
મોળ સર્યાં પરિવારકે, ક્ષત્રી સામંત સહી મહારાજ. ૬
સોમદત્ત મંત્રી શુદ્ધ કે, ચારિત્ર ગુણ લહે મહારાજ,
રાજા પણ સખી સાથ કે, શ્રાવિકા પંથ વહે મહારાજ;
સોમદત્ત મંત્રી તેહ કે, રામ રાજા ધરે મહારાજ,
તે થયો વિમાની દેવ કે, સંયમ ઉદ્ધરે મહારાજ.
ગરૂડનો રૂપી જેહ કે, રત્નનો ધર વળી મહારાજ,
સુખકારી તમ તેહ કે, ગયાં જે દુઃખ ટળી મહારાજ;
ગાદી મંદિર સુખ કે, રહે એક ડોકરી મહારાજ,

ચારિત્ર પાળી મુક્તિએ પો'ત્યા, હુવા દ્રય ગુણયુક્તા હે;
ધન્યધન્ય નારી જે ગુણયુક્તા,પવિત્ર થઈનામ કવતા હે. સસને૦
એ વિધ જે નર શીલને પાળે, આતમકુળ અજવાળે હે;
શ્રીવસુદેવનીહીંડે કહિયો. બીજા પણ ગ્રંથે લહિયો હે. સસનેહી૦
સીધે કામના મનની ફળતી, કરણીએ શિવ મળતી હે;
શીલવતીનો સરસ સંબંધે, ભાવશુ ભવિ મન સંધે હે. સસનેહી૦
ચરિત્રકથા એ ભાવટ હરતા. નર નારી જય વરતા હે;
પુત્રકલત્રના યૂથ સંગે, શીલ સુગુણ હોય નેહે હે. સસનેહી૦
ગચ્છ ચોરાશી શિરોમણ છાજે, તપ ગચ્છ અધિક દિવાજે હે;
ગચ્છપતિ શ્રીવિજયરત્ન સુરંદા, રાજ્યે રચ્યો સુખકંદાહે.સસને૦
સતિય શિરોમણિ શીલવતીનો, સાચો વ્રત છે નગીનો હે;
રાસ સંપૂર્ણ સંવત સત્તરસે, અઠ્ઠાત્રીજ રસ ધારસે હે. સસનેહી૦
કૂડ વચન મિથ્યાનાં દૂષણ, ભાખ્યો રસના પોષણ હે;
ત્રિવિધ કરી નેહે ખમાવું, મિચ્છા દુક્કડ દિયો ઠાવું હે. સસનેહી૦
રસના દોષે અધિક કહાયે, પરભવ તે ન સુહાયે હે;
સતી ચરિત્રનું નામ સંભારી, હોજો મુજ સુખકારી હે. સસનેહી૦
પંડિત વાંચી સહી શુદ્ધ કરજો, એની કૃપા દૃષ્ટિ ધરજો હે;
ખંડ છઠ્ઠીની ઢાળ અઢારે, પૂરી સગી ગુણ લારે હે. સસનેહી૦
ભણે ગણે જે રાસરસાળા, તે ઘરમંગળ માળા હે;
નેમવિજય સતીગુણ ગાજો, વૃદ્ધિ વૃદ્ધિ પદ થાજો હે. સસનેહી૦

॥इति श्रीशीलवती महासती चरित्रे मोक्षगमनो नाम षष्ठः खंडः समाप्तः

૧૧ શ્રીવસુદેવની ઈ૦—?). ૧૪ દિવાજે—વિરાજે(?).સુરંદા—સુરી

